

ARGIA

1985 Irailak 22 — XLVIII urtea — 1.073. zenbakia — 110 pezeta/6 libera



Mexiko:

hirugarren munduko

megapolisa lurrikaraz

● Literaturak fantasiaren langile bat galdu du Italo Calvino-rekin.

● «Kilometroak 85», dena prest urriaren 6an Gipuzkoako Ikastolen eguna ospatzeko.

**Txema Monterorekin
elkarriketa**

EZ GARA BAKARRAK

HORREK HOBEAK IZATERA BEHARTZEN GAITU.

Gipuzkoan badago beste finantz entitaterik.

Beste lekurik, zuk non zure aurrezkiak gorde, kredituak eskatu, kontu korronteak ireki, edo beste zeinnahi gestio ekonomiko konpondu.

Ez gara bakarrak. Eta badakigu.

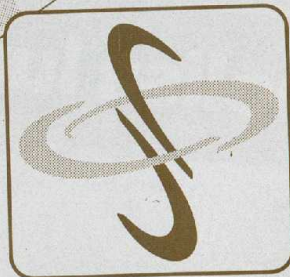
Eta badakigu ze, zuk aukera zephezakeelako, guk besteek baino hobeto lan egin behar dugula.

Eta horretantxe ari gara.

Zerbitzu berriak sortuz. Bulegoak zabalduz. Zure eguneroko bizitzan lagunduko dizuten produktuak gehituz.

Eta, guztiaren gaintetik, bezeroa gauzarik inportanteena delako zerbitzu-jarrera mantenduz.

Zu gabe, gu ere ez ginatekeelako-izango. Eta bezero bat, guretzat, berriro itzultzen den adiskide bat delako.



CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL



AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA



Santi Brouarden hiltzai-leak bilatzeko sumarioak, aurreko esperientziaz aparte, Estatuaren estrategia errepresiboen ezagutza zehatzagoa eman dio Txema Montero abokatuari. Horretaz eta aktualitateko gai gehiagoz ere galdetu dio Edorta Jimenezek, Konstituzio espainolaren desarrolloa dela, negoziaketa posibilitateak direla eta beste. **11. orrialdean.**



Joan den astean munduko berri-rik aipatuena eta ikaragarriena aldi berean Mexicoko herritarrek jasan duten lurrikara izan da, hiriburuan batik bat sekulako sarraskiak egi dituen. Hirugarren munduaren esplotazio egiturak ikutu gabe abiada izugarri batean hazten ari den megapolis bat astindu du terremotoak, eta lehen egunetako argazki espektakularren ondorengo azterketa patxadatsuago bat egiten du horretaz Artasok, **23. orrialdean.**

non-zer

1.073. zenbakia

4.— Aste giroa.

POLITIKA

10.— Ttanttaka. Esteban Galar.

11.— Txema Montero: «Errepresio ilegalak aginte zati bat eskatzen du». E. Jimenez.

15.— Mundua ez da borobila. Fanxin.

16.— Bolivia: Hegoamerikako pobrezia-aren bihotza. P. Sastre.

ERREPORTAIK

18.— Felix Urtizberea, Venezuelan dagoen patroio pasaitarra. Urederra.

20.— Espioitza, mundua bezain ofizio zaharra. L. Mintegi.

22.— Basaburua, turismoa eta egoera ekonomikoa. A. Sokarros.

23.— Mexiko: hirugarren munduko megapolis lurrikarak jota. Artaso.

27.— Italo Calvino: fantasiaren langile bat galdu du literaturak. A. Azkargorta.

KULTURA

31.— Kultur Ataria.

32.— ETBri buruzko galdaketa: 5 galdera, 6 erantzun. I. Camino eta Gus.

34.— Kilometroak 85, Urretxun listo dago dena. G. Izeta.

36.— EATBren antzerki biltzarra ospatu berriaz. D. Zuazalde.

37.— Harrera handia Gasteizko Bideo/Musika lehiaketak. M. Lopez.

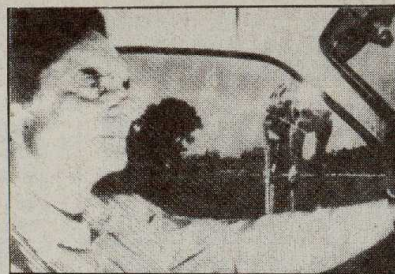
38.— Txutxumutxuka. Sabin.

ETA BESTE...

40.— Jo... adarra.

41.— Bertsoak: Ardoak sudurrari. Juan Arantzamendi.

42.— Azkena: Sanbo borrokarena, esplikazio eske. Artaso.



Italo Calvino idazle italiarra hil da, eta beti bezala bere heriotzaren ondoren mogitzen dira munduko komunikabide guztiak. Antton Azkargortak prestatu digu hiru orritan mende honek erditu duen leteratorik haundienetako baten deskribapen zehatz bat, Cuban hasi zen bere biziaz bezala eta hainbat obra ahantziezin utzi digun bere lumaren produzioaz. **27. orrialdean.**



Urteak badoaz Euskal Telebistarentzako ere, eta inor gutxik esaten du ezer euskarazko telebista bakarraz, igande-astelehenez greban segitzen duela eta azaltzen diren nota laburrez landa. Ikusten al du jendeak gure telebista, axola al zaio inori, gustokoa al da, begietarako bezala belarrirako atsegina suertatzen al da? Inaki Camino eta Gus joan dira eritzi bila. Erantzunak **34. orrialdean** topatuko dituzu.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Ostaiska Irastortza, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Inaki Uribe, Xalbardin, Pello, Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Allande Sokarros, Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez,

Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Inaki Camino, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, «Irulegi Irratia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Josexo Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Murmendi», Joseba Sarrionandia, Mikel Ubillos.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonaenea-behea, DONOSTIA-20012.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herrirako 4.000 pezeta
Ipar Euskal Herrirako 275 libera
Estatu Espainolerako 4.000 pezeta
Beste atzerriarako 5.500 pezeta
Airez 8.300 pezeta

IRAILA 28 URRIA 4

Irailaren 29an ilargi
betea

mareak (irailaren 29koak)
gora: 12.05 eta 24.29
behera: 06.10 eta 18.46

eguzkia: (irailaren 29an)
irten: 08.07
sartu: 20.19

(ordulariaren ordutan)

liburuak

Inaki CAMINO



Egilea: Patxi Perurena
Loiarre.

Titulua: Joannes d'Iraola-
ren poema bilduma.

Argitaletxea: CAP. Premios
literarios ciudad de
Irun. Olerkia euskaraz
14.

Ezaugarriak: 80 orrialde.

Patxi Perurena poeta leit-
zarrak irabazi zuen 84. urte-
ko Irun olerki saria. Delako
Joannes d'Iraola, berak sa-
rira aurk jztu zuen bilduma
osatu zuen poeta zaharra da.

Hasieran bertan esaten
digu poetak olerki guztiek
beren independentzia gor-
detzen dutela; hala da bai,
liburuan ageri diren gaiak

askotarikoak dira, olerka-
riak maiteen dituen irudi eta
gai batzu antzematea zilegi
bada ere.

Hiru zati dauzka libu-
ruak. Aurrena, «Haurtzar-
oa» izenekoak. Hau da nik
uste liburuko alderik lortue-
na eta landuena. Hizkuntza
«poetiko» hestu guztitik
kanpo, idazleak prosarik
normalena aukeratzen du
bere poesia egiteko. Poeta,
irudimenik aberatsenaren
jabe, irudi zoragarrietan
dostatuko da, eta esan be-
harra dago, irudi kontuan
poeta osoa dela idazlea au-
rreneko parte honetan, oso-
rik bada. Luzera handi sa-
marreko bere poemetan, gai
bat baino gehiago darabil
beti, baieztu edo ezeztu
esaldien zerrenda luzeak
osatuz. Kritika antzu hau
egiten ari denarentzat, be-
rak dakiela beñepihin, az-
ken bost urteotako Irun sa-
riko poemak artean ederre-
nak, Perurena leitzaurren
hauek ditugu, «Haurtzar-
oa» izena duen sailekoak alegia.
Nekez aurkituko dira olerki
abertsagoak aurreko bost
edizioetan.

Bigarren olerki saila
«Gaztaroa» izenekoak da.
Gehien bat koplaz osaturik
ageri da, eta aurreneko pus-
kako edertasuna gordetzen
duten poema ale batzu dau-
den arren, kalidadea asko
bajatzan da, koplaren neur-
tu beharrak eraginik non-
bait.

Hirugarren saila, «Heriot-
za» izenekoak dugu. Lurralde
urrunetan hildako artzai,
kriminal, kinkileria saltzai-
le, burrukalar erronkariar,
bidazti greziar eta antzeko
pertsonajeak hil aitzinetik
eskribatuak ditugu poemok.
Noizik eta behin poema on,
landu eta ederraren argita-
suna ageri duten arren,
«Haurtzar-» deitu saileko
lantze eta irudi jorietatik
urruti geratu zaizkit neri be-
deren. Euskal literaturan
puntako idazle batzuren ar-
tean somatzen den exotis-
morako joera jaulkitzen du-
te azken hauek.

Inprenta hutsez beterik
dugu liburu mirezgarri hau.

Durangoko udala



**DURANGOKO
HIRIA
IPUIN
LEHIAKETA**

Egilea: Durangoko udala.

Titulua: Durangoko hiria
ipuin lehiaketa.

Argitaletxea: Elkar. Txin-
parta saila 4.a

Ezaugarriak: 154 orrialde.

Munduan beste askok lez,
Durangok ere bere ipuin le-
hiaketa sortu zuen, baina
kasu honetan gazte jendea-
rentzat. Argitaratu direnak
12 ipuin badira ere, guk toki
falta dela ta, aurreneko
seiak komentatuko ditugu.

Lehen, Itziar Lasa Bei-
tiarena da, «By by gizontxo»
izenekoak. Mutiko gazte bat
ametsetan hasten da eta
bertan bere nortasunari lo-
turikako hainbat sexu gai
azaltzen zaizkio. Gai nugu-
sia homosexualidadeak ja-
sanerazten dizkion zalant-
zak eta inkonprentsoak di-
ra. Sentsibilidade handia
duen ipuia da, sugerentzia
bidez, gaztea oreka sikose-
xualera nola iristen den era-
kusten diguna.

«Bizitza, ametsa, heriot-
za» oso gauza polita da.
Idoia Astigarraga Agirrere-
na. Ipuiak andereño baten
hogeitalau orduko gorabe-
herak kontatzen dizkigu.
Ikastolatik atera eta gero,
lotara doa. Jon Mirandere-
kin amets egiten du, eta
abenturarik irrealenak bi-
zitzen berarekin. Aipatze-
koa da ipuiari darion kritika
soziala.

Hirugarrena «Ni naiz, ni
naiz» dugu, Inaki Mendiza-
bal Lopez eta Aitor Astiga-
rraga Agirrereña. Bi hauen
ipuia urte puska baten ibi-
lerek osatzen dute. Hegoa-
frikako mendietatik gizon

baten urrezko hagina izate-
raino nolako arrisku eta
eraldaketa jasan behar izate-
n dituen azaltzen digu.
Alazne Zubiaurre Elozegi
da laugarrena, «Helburu
mingotsa» ipuiaren izena.
Harropuzkeria eta nabar-
mendu nahiaren kritika zo-
rrotza dugu Alazneren
ipuia. Basoko tximeletarik
ederrenak ihes egingen du
handik, ikusten duen guztia
arrunkeria iruditzen zaiola-
ko, baina atzenean kolek-
zionista baten kutxatilan
bukatuko dira bere irribarre
handiustekoak. Bosgarrena
Itziar Imaz Gaztelurrutiare-
na dugu, «Sorterriaren al-
de» izenekoak. Euskal He-
rriaren askatasunerako, bu-
rrukarako deia dugu ipui
hau. Pertsonaia mutiko
menditar bat dugu, mendi-
ko erreginaren laguntzaz
iraultzara doana.

«Gaueguna» seigarrena
dugu, Jon Pertralandia Es-
kauriazarena. Erdi zientzi-
fikziozkoa da. Gizartearen
kritika egiten da, gizaki edo
«Lindlot» aren gizarte kriti-
ka. Kerabeak izaki tipi bat-
zu dira, teila tartean bizi di-
renak, baina apurka apurka
lindlot edo gizakiak, suntsi-
tu eta garbitu egingo ditu
kerabe hauek.

Liburuak beste sei ipui
dakartzu oraino, baina guk
ezin denak komenta.

Bestalde, nabarmena izan
da liburuan neskek agertu
duten nagusitasuna.

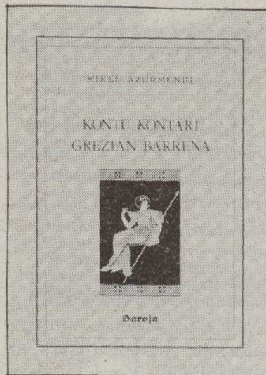
Egilea: Mikel Azurmendi.

Titulua: Kontu kontari
Grezian barrena.

Argitaletxea: La primitiva
casa Baroja. S.A.

Ezaugarriak: 86 orrialde.

Olerki epiko griego zaha-
rraren egokipena egin digu
Mikel Azurmendik hona-
koan. Homero eta Hesiodo-
ren lanak oinarritzat hartu-
rik, hauen egokipen laburra
egin du, sortzez euskalduna,
ezpaita itzulpena Azurmen-
dik egin duena. Kontakizun
nagusienak, jakina, Odisea-
ko txangoak ditugu batetik:
tartaloari adarra nola jo zio-



ten ardi larruaz baliaturik, Zirzek nola zuritu nahi izan zuen Ulises, Penelope bere emaztearen ezkontide-ustekoak nola garbitu zituen ez-pataz.

Bestalde, Iliadako gerta-kizunak dauzkagu: Akiles eta Hektorren burruka, itsa-sontzien prestakuntza, Patroklosen heriotzea, Troia-ko setiaketa luzea... Badira beste aldetik, Hesiodok bere Teogonia-n emandako argitasunak ere: jainkoen sorrera, garai hartako jainkoen ordenaren esplikazioa, Zeru eta Noiz jainko arren odol ekintzak, Zeus jainkoaren betiereko erregetzaren argibidea, emakumea, kalte eta gaitz guztien motibu denaren sorrera, Pandoraren kutxatik eritasunak nola haizatu ziren, lehen greziarra nola sortu zen...

Bada bestalde, Herakles heroi greziarrak bere emazte ospetsuaren erruz egin behar izan zituen marken berri ematen digun kontaera, 18 urtetan lehoia nolatan hil zuen eta beste hainbat burruka.

Egilea: Urtzi.

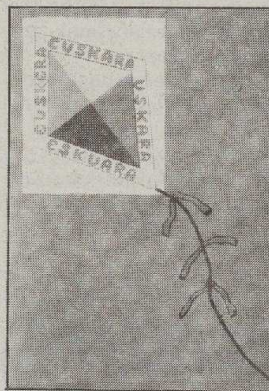
Titulua: Euskara Uskara Eskuara Euskara.

Argitaletxea: ?

Ezaugarriak: 72 orrialde.

Liburuxka luzidua Urtzik basko, abertzale, nazionalista, patriota eta euskaldun guztiei zuzendu diena. Ez ditu ahanzi iraultzaileak, komunistak, anarkistak, feministak edo ekologistak, denei musu bana bidaltzen baitie.

Liburuxka honen gaia topikoa irudituko bazaizue ere, liburua bera topiko orotik kanpora geratzen dela ikusiko duzue itxanpatean. Berez, liburuxkak biltzen duena, euskarari buruz esan eta idatzi direnak dira soilik, azken urteotakoa bereziki. Hor ditugu esate baterako Tovar-en: «El vasco se extendió sin duda hacia el este a todo lo largo de los Pirineos, antes de Cristo». Edota Corominasen «El vascuence debió llegar hasta el Mediterráneo». Baita EMK-koen «Euskara, único idioma legítimo del pueblo vasco», nahiz Baztango ikastolako «Euskara Nafarroako hizkuntza da», baita Euskal Herriaren Euskarazekoen «Euskara hitza ere ez da aipatzen Konstituzioa osoan», gainera, R.C.ren «El euskara es el eslabón perdido entre el mono y el robot. Cuidémoslo».



Bada besterik: «El euskara no es una lengua, es la lengua». Atzenean, zergatik euskaraz galderari erantzuteko, halakoak dauzkagu: «aatik», «erdaldun asko zaudetelako», «beharrezkoak zaituztegelako», «euskararena eta euskaldunona kulturaz beheko eta gaineko zerbait delako», «euskaraz gehiago ligatzen delako», «Jainkoek ere euskara egiten dutelako».

MAKALENAREN HERRI ANTZERKIA

inazio irizar



Egilea: Inazio Irizar.

Titulua: Makalenaren herri antzerkia.

Argitaletxea: Elkar. Orhi saila 19.a.

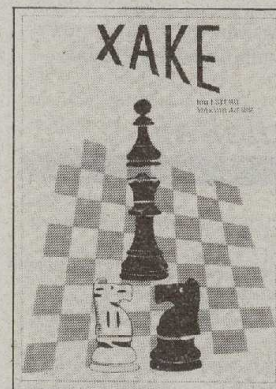
Ezaugarriak: 600 pta. 192 orrialde.

Oñatin urte hauetan antzestu diren lan batzu biltzen ditu Inazio Irizarren liburuak. Oñati herriari zuzenki loturikako gaiak darabiltzate lanek, hango jendeak eginak nagusiki, eta hango jendeak ikusteko antzestuak. Toki irekian antzesteko eginak dira, eta jende askok eskatzen dutenak. Honi buruz, lan honetarako jende gehyen eman duen taldea Makalena izan dela esan behar.

Lehen erakuspena «Herri ezteia» izenekoa dugu, 1918.ean Oñatin izandako euskal ikasketen kontseiluan antzestutako eztei baten erakuspena hain zuzen. Bigarrenik «Kondearena» lana dugu, 1978.ean antzestua. Gebarako kondearen indar eta boterea erakusten digu lan honek, 1500. urtean kokatuz. Hirugarrenik, 1760. urtean kokatzen den beste lana dugu, hango uni-bertsitatea gaitzat harturik, han barnean bizi zen giroa azalduz. Kaleko giroa ere sartzen da lanean. Hurrengo, Oñati Gipuzkoa probintziari erantsi zitzaioneko Oñatin berean biltzar nagusia egin zen, eta bilera hartako berri ematen digu antzerkiak. Kontseilu, kalendar, auzotar, eskribau eta antzekoen tirabirak ditugu. Beste bat, eta hau luzexea-

goa gainera. Txomin Agirrerren «Garoa» elaberriko atal batzu hartu eta antzestokira eramatea izan da lana. Hor ditugu besteren artean, Joxek bere amodioak Joanesi nola aitortzen dizkion, Urkiolan Joanesen aspaldiko adiskidearekin, gabonak Zabaletan, Ana Josepa eta Moxolo Pitoloren hizketaldia, Malen Joanese-kin mojtatarako eta besteren bat.

Azkena, egungo egunetan kokatzen da. «Bustintzurietako Amaia» du izena, 1984. urteko giroa ageri zaigu, Amaia-oren gorabeherak eta gazteen harremanak ditugu hauek. Alde horretatik, gai modernoa dugula ezin uka. Hauek dira beraz antzerki lanak.



Egileak: Jon Esturo eta Máximo Aierbe.

Titulua: Xake.

Argitaletxea: Irakaskuntza eta Kultur Aurrerapenaren Elkarte. Deba.

Ezaugarriak: 200 orrialde.

Xake jokorako metodoa euskaraz agertu izana txapelaren kentzeko moduko argitarapena dela dio Krakas delako batek sarrean, eta ez du arrazoirik falta, normalizazio bidearen atean kax kax jo baitu xakeak ere oraingo honekin. Esturo xakelariaren zuzendaritzapean egin du liburua, eta ez da gezurra liburu serio eta landu baten aurrean aurkit-

zen garel esatea. Pedagogi asmotan aterea, erakusteko egina dago, ez dakitenentzat hain zuzen. Asmakizunaz baliatu behar izan dute termino teknikoak zirela ta, jakina, baita itzulpenaz ere.

Egileek kartzela barrenean idatzi behar izan dute liburuak. Beren asmo nagusia xakea euskararen munduan sartzea izan da. Iturriak, gaztelania, frantsesa eta inglesa izan dituzte. Xakea ikastoletan sartzeak leharkeen onurak ere aitatzen dituzte sarreran barrena.

Liburuaren zatiketa honako hau dugu: xakearen historia, bere osagai eta izenen arrazoiak, terminologia arauak. Hirugarren atala lehen urratsak ditugu, hasiberrirentzako argibideak alegia. Azkenik historian zehar izandako xakelari onenen kronika llibururak ditugu.

Xakearen garai moderno deritzan, jokaldi onak «philidor defentsa» esaterako, posizio arauak, Steinitz defentsa partida espainolean eta halakoak.

diskak

Ritxi

Egilea: Deutsch Amerikanische Freundschaft (DAF)
Izena: Absolute body control

Bikote honenak eginin zeudela uste nuen. Duela bi urte bakoitza bere aldetik joan zen eta Lp bana atera geroztanik ere. Robert Goerlek bere Night full of tension 1984ean argitaratu zuen eta klarki hitzegiteko, DAF apurtu ondorengo lan honek ez dit ematen gauza handirik pentsarazteko; noski, konparaketa egiten badugu. Hori bai, esparru berean aritzen dela azaldu behar dizuet.

Bikotearen lanarja erdia, Gabi Delgado, sexoz beterik agertu zitzaigun urte berean. Mistress izenburuko Lp txikiak ez ninduen txarto utzi. Erritmo dastakorrak, maitasun eta erotismo nahastuz. Bakarkako lan hauen aparte, DAF-en orainarteko hiru elepe eta gehiagorik ez, baina Londres-en atera berria dute

maxi hau. Erosi nuen eta lasterka etxera joan nintzen diskajogailuan ipintzera. Hemen oraindik ez da argitaratu eta ni Lp-a itxoiten nago.

Maxi honetan aintzinako giroak biregiten, beibiluzten eta birgatzoten dira. Gorputzaren kontrol osoa izeneko lantxoak DAF-en betiko estilo eta hitz jarioa dakarzkiz zainetara. Perkusio mardul batek laguntzen dio baxu zampakorrari. Bien-bitartean, Gabi Delgado-ren ahots miresgarriak, susurranteak, beroak, sutuak, lastankorrak, sugerenteak, pornografikoak eta erotikoak eskegitzen nbu.

Robert Goerl-en lepotik daktorkigu gehien bat tresneriaren muntaketa eta erritmoen osaketa. Dena den, bien artean egin dute lan guzia; zeina konposaketarena, zeina konponketarena, zeina produzio edo ekoizpenarena.

Azala polito landu dute, baina orain arteko DAF-en azalen argazkiak ez dituzte azken lanarekin gainditu. Lehen erabat gordetzen zuten estetika. Larri beltza, argazki sugerente itzelak e.a. Oraingoan, aldiz, ez dago horrelakorik, baina bere esanahia intimista du honetan ere.

Hau esan ondoren, itxarongo dugu alemanar eta cordobatar bikote honen Lp-a zer edo zer gehiago esateko. Beraz, bejondeizuela bizi dituzuen lau egunak.

lehiaketak

Zarauzko Gabon Kantan Konposizio

Lehiaketa zabalik

Zarauzko Udalak eratu du bigarren aldiz masa koralentzaz iazkoan eratu zuen Gabon Kanta Konposizio Lehiaketa, euskal gabon kantak sustatzeko asmoz. Lehiaketarako ezarri dituen baldintzen artean aipagarrienak aurkeztu beharreko lanei buruzkoak dira. Lanek originalak izan behar dute, gaiak nahiz letraz

euskal tradizioan kokatuak edo ta erabat berriak.

Lan bakoitzetik seina ale bidali behar dira, kartazal aparteko batetan egilearen dato guztiak eskeiniz. Lehiaketara aurkezteko epea otsailaren 28an bukatuko da. Saria 100.000 pezetakoa izango da. Antolatzaileek jakinerazi dutenez, lan sarituak argitaratu egingo dira.

Lasarteko I. Literatur Lehiaketa

Lasarte-Orian euskararen alde antolatatu nahi den aste batean kokaturik agertzen zaigu literatur lehiaketa hau. Hauek dira oinarriak: -Lasarten jaioa, edo ta bertan ikasten ari al bizi direnek aurkez ditzakete beren lanak. -Lan guztiak argitaragabeak eta euskaraz izan beharko dute

-Gaia norberak aukera dezake eta lan bat besterik ezin dezake aurkez

-Lanak, haurrennak ezik, makinaz idatziak bidaliko dira

-Egilearen datu guztiakin batera Lasarteko Euskara Zerbizura bidaliko dira, Urriaren 11a baino lehen.

kultur asteak

Hendaiako Kultur Astea

Irailak 23an hasiz, asteburu arte luzatzen da kultur aste hau. Hauek dira Irailak 28 egunerako antolaturik dauden ekintzak: -Arratsaldeko 5etan, Beltzenia Pilotalekuan Sokatira Txapelketa ospatuko da, bertan 8 taldek parte hartuko dutelarik.

-Arratsaldeko 9retan, Merkaturan erromeria "Izan" taldearekin.

Hauek dira beraz, kultur aste honi amaiera emango dioten ospakizunak.

Bastidan hasiko da aurten XI. Organu Astea

Aurten Bastidan ekingo zaio Euskal Herrian zehar ospatuko den Organu aste honi. Irailaren 30ean arratsaldeko 8retan Irungo "Nuestra Señora del Juncal" izeneko elizan, Adalberto Martinez Solaesak (Malagako kontserbatorioko katedratikoa) organu saio bat eskeiniko du.

Durangon berriz, Urriaren 1ean "San Antonio de las Clarisas" deituriko elizan eta arratsaldeko 8retan ere, Jose Manuel Azkue Profesoreak 1878. urtean egindako organu batez saio berezi bat emango du.

Hurrengo saioa aldiz, Gas-teizen izango da, arratsaldeko 8'30etan "San Pedro" elizan. Urriaren 1ean izango da eta David Dobson organista ingelesak eskeiniko du saio hau.

Aste honi dagokionez, bukatzeko zera esan dezakegu. Begoñako Basilikan (Bilbon) Urriaren 3an eta arratsaldeko 8etan beste organu saio bat izango dela. Oraingo honetan, Donostiako Kontserbatorioko katedratikoa den Esteban Elizondok eskeinitako saio bat izanen da.

Garaziko V. Euskal Kultur Asteak

Joan den astean honen berri ematen bagenizuen ere, asko eta askoei ahaztu egingo zitzielakoan, hona hemen egun hauetarako antolaturiko ekintzen zerrenda:

-Urriaren 4ean, arratsaldeko 9retan laborantzari buruzko mahainguru bat izango da. Sarrera gisara "La semence progres" USA-ko filma eskeiniko da. Ondoren, mahainguruari ekingo zaio eta bertan Hegoaldeko eta Iparraldeko ordezkatzailerak batzuk parte hartuko dute.

-Urriaren 12an, berriz Rock Kantaldia ospatuko da Garazin, zitudela ondoan. Arratsaldeko 6etan Iparraldeko "Beyrouth-Ouest" eta "Mescalibur" taldeak arituko dira, eta gaueko hamarretan He-

goaldeko bi talde hauek hartuko dute txanda: "Ertzainak" eta "Kortatu" taldeek, hain zuzen.

Urrian zehar, badago ospakizun gehiagorik, baina horien berri hurrengo astean emango dizuegu.

ikastaroak

Eskalada ikastaroa Donostian

Euskal Herriko Kanpin Elkartek **Irailaren 28** eta **29** egunetarako eskalada ikastaro hauek antolatu ditu. Bertan, eskalatze oinarrikoak diren teknikak erakutsiko dira eta klaseak Zazpi Iturrin (Amezketan) emango dira. Interesaturik bazaudete, izen ematea San Martzial Kalean, 19. zenbakian izango da.

Eskulanetarako Ikastaroak Lasarten

Lasarteko Artesania Tailerrak bere gain hartu ditu ikastaro hauek. Aukera ederra benetan, eskulanean munduan sartuta daudenentzat. Hauek dira, besteak beste ikastaro hauetan landuko diren arloak: Zeramika, tapizak, argakilaritza, oihalak, etab. Ikastaro guztiak ez dira egun eta ordu berean hasiko, beraz, nolabaiteko inforazioaren beharra baduzue, jo ezazue Tailer honen egoitzara, Kale Nagusia Bis 45, arratsaldeko 5etatik 8ak bitartean.

AEK-ko

barnetegiak

"Euskara ez da estudiatzen, AEKikasten da!" diote oraingo honetan AEK kideek. Horretarako zer izan daiteke barne ikastaro bat baino egokiagorik? Hegoalde guztian zehar ikastaro mordo bat aurki dezakezue maila eta aukera guztietako ikastaroak, hain zuzen. Zuen euskara ho-

betzeko asmorik baduzue hona hemen informazio zehatzagorik lortzeko bidea:

-Arabako AEK. Gazteiz.Tf.288922»288944

-Bizkaiko AEK. Bilbo.Tf.4231552»4214710

-Gipuzkoako AEK. Donostia.Tf.283743»283988

-Iparraldeko AEK. Baiona.Tf.257609

-Nafarroako AEK. Iruñea.Tf.222246»242485

Eskulan ikastaroak Donostiako auzoetan

Donostiako Udaletxea eta Foru Aldundiaren artean antolatutako ikastaroak ditugu hauek. Donostiako auzo bakoitzari arlo desberdin bat lantzea dagokio, adibidez, Egian bustina nola landu eta haur antzerkiari buruzko emanaldiak eskeintzen dira. Grosi berriz, mimo eta kartelgintzari buruzkoak dagozkio. Beste auzoetan Jazz-dantza, dibujoa, txotxongiloak eta abar landuko dira. Matrikula epea zabalik dago, eta izen emateak Donostiako Udaletxeko Gazteen Bulegoan izango dira.

kantaldiak

Egun hauetako kantaldiak

-BENITO LERTXUNDI.

Irailak 29an Iruñean, gaueko 9retan, Zitudadelan. Hau euririk ari ez badu, bestela toki estali batetan izango da.

-OSKORRI-GANBARA.N **Urriak 4ean** Sestaon, Bizkaiko Labe Handien aretoan "Euskal Kantariak" izeneko zirkuitoan.

-ITOI.Z. **Irailak 28an** Laukiz, gaueko 9retan, herriko frontoian, **Irailak 29an** Oiartzunen, Erne dantzalekuan

-KORTATU. RIP. ETA DE-CIBELIOS. **Irailak 27an** Oñatin gaueko 11etan.

-KORTATU ETA LA POLLA RECORDS. **Irailak 28an** Leridan, "Labordeta" izeneko Polikiroldegian.

-KORTATU eta ZARAMA. **Urriak 4ean**, Iurretan gaueko 11etan.

-SILVIO RODRIGUEZ eta AFROCUBA. **Irailak 27**, Iruñean Anaitasuna Polikiroldegian. **Irailak 28**, Getxo-ko Fadura Polikiroldegian. **Irailak 29**, Donostiako Anoeta Polikiroldegian. **Urriak 6**, Durangoko frontoian.

-EUSKAL HERRIKO ORKESTA SINFONIKOA. Bestak beste, hauek dira eskeinko dituen kontzertu batzu: "La sinfonia de los dos mundos" **Urriak 3an**, Donostian. **Urriak 4ean**, Bilbon. **Urriak 6ean**, Iruñean.

omenaldiak

Pakito Arriaranen Omenaldia

Herri Batasunak antolatutarik, **Irailaren 27an** hasi eta **29a** arte iraungo du Arrasaten ospatuko den omenaldi honek. Honelako kantaldi interesgarriak eskeintzen dizkigu omenaldiak:

Irailak 27an Benito Lertxundi.

Irailak 28an Hertzainak, Barrikada eta RIP.

Irailaren 29an Rupert, Gontzal M. eta Peio eta Pantxo.

Andres Matxaini Omenaldia

Itotako arraunlari honi omenaldi bat eskeiniko diote gainontzeko tripulazioek. **Irailaren 29an** Donostian ospatuko dira estropadak, eta bertan aurtengo trainerurik onena arituko dira arraunnean.

ekitaldiak

Kilometroak 85: hamabostaldi kulturala

Urriaren 6an ospatuko den "Kilometroak 85" inguruko ekintzak Uztailaren Sean hasi ziren. Egun handia gainean dugularik, eta azken esprin hau hutsa gera ez dedin hamabostaldi kultural bat antolatu dute Legazpi, Urretxu eta Zumarragan. Hementxe doakizue guzti horien egitaraua:

Irailaren 27an Bertsolari Jaialdia Legazpin, gaueko hamarretan Eslesa Polikiroldegian "Itoiz" taldearen Rock emanaldia.

Irailaren 28an Legazpin goizeko 12etan Oilar burruka eta Ahari dema. Urretxun berriz, Herriko Enparantzan haurrentzat antzerkia TtanTtaka taldearekin eta, ondoren txaranga. Arratsaldeko 5etan Legazpin Txirrindularien kriteriuma.

Irailaren 29an txistularien Goiz-eresia eta Legazpi musika ikastetxearen haur kontzertua Eslesa zinematokian eguerdiko hamabietan.

Urriaren 3an Legazpiko Kultur Etxean, arratsaldeko zazpi terdietan "Eusakara eta komunikabideak" gaiari buruzko mahainguru bat.

Urriaren 4ean gaueko 9'30etan, Legazpiko Bikuña Polikiroldegian, Maskarada antzerki taldeak "Gastibeltzaren karabina" obra antzeztuko du.

Medizina Zinemaldia Donostian

Urriaren 2an hasi eta **Urriaren 5a** bitartean ospatuko dira medizinari buruzko topaketa hauek. Filmak Aurrezki Kutxa Munizipalaren aretoan emango dira, goizeko eta gaueko hamarretan. Filmak ikusi ondoren eztabaida eta kolokioei ekingo zaie.

Miarritzeko Zine Topaketak

Urriaren lehen astean ospatuko dira zine topaketa hauek. Bestetan bezala, aurtan ere, espainolez eta portugesez mintzo diren estatueta-ko filmak bakarrik aurkezten dira topaketa hauetan. Topaketa hauei esker Latinameriketako zinemagintzari zabalbide bat eskeintzen zaio. Joan den urtean bertan emandako filma batzuk jasotako arrakasta dela medio, oso erraz zabaldu dira. Adibidez, "Mojado Power", "El Norte", "Por los caminos verdes", eta abar. Aurtan ere, egongo da Miarritzen zer ikusirik.

antzerkia

Euskal Antzerki Topaketak antolatu dira Azpeitian abendurako

Topaketa hauen bitartez, Azpeitia antzerkigile eta antzerkizaleen elkargune eta antzerkiaren erakustoki bihurtu nahi dute antolatzaileek. Horretarako, antzerki-emanaldiak, antzerkiari buruzko hitzaldiak eta euskal teatroari buruzko erakusketa bat antolatu dituzte. Parte hartu nahi duten taldeek urriaren baterako eman behar dute izena, obra, taldearen deitura, zuzendaria, ant-

zerkiaren ekitaldiak, montaiarako behar diren zenbait dato eta abar adieraziz. Aurtan ez zaio talde kopuruari mugarik ezarri. Nahi duen guztiak eman dezake izena, antzerkia helduentzat ala haurrentzat zuzendua izan. Orain arte, Bizkaia, Araba eta Nafarroatik erantzun kaxkarrak izan bada ere, Euskadiko Antzerki Topaketa Denez, tadeak eskualde guztietatik bildu nahi lituzkete. Joan-etorriko gastuetarako 100.000 pezetatik 200.000 pezeta bitarteko laguntza eskeiniko zaio bakoitzari.

Kaleratu da jadanik Gasteizko Antzerki Lehiaketaren egitaraua

Irailaren 28tik Urriaren 12a bitartean Gasteizen ospatuko dira antzerki topaketa hauek. Egitaraua begiratzuz, euskaldun talde bakar batek hartzen du parte, Maskarada Antzerkiak, hain zuzen. Hauek **Urriaren 1ean** "Gastibeltzaren karabinak" izeneko obra antzeztuko dute. Gainontzeko Taldeak espainarrak, frantziarrak, holandarra, eta beste herrialde batzuetakoak dira. Hauek dira antzeztuko dituzten obraetarikoz batzuk: **Irailaren 30ean** "Centro Dramatico Gallego" izeneko taldeak Francisco Taxes-en "Cuaderno de bitacora" obra antzeztuko du. **Urriaren 2an** antzezipen frantziarrak hasiko dira. Egun berean "Les Macloma" konpainiak "Clown Fast Tood au Theatre" obra eskeiniko du eta **Urriaren 4ean** berriz, "Le plan K" talde belgikarrak bere "Scan Lines II". Datorren astean antzezipen hauen zerrenda luzatuko dizuegu, oraingoz aski delakoan....

kanpainak

Euskararen kanpaina amaitzear Oñatin

Urriaren 4ean ospatuko den bertsolari jaialdia izango da kanpaina honi bukaera emango diona. Nikolas Seguraren omenez ospatuko da eta bertan, Joxe Lizaso, Agirre, Lazkano, Lopategi, Mendizabal eta Sebastian Lizaso arituko dira bertsotan. Beraz, **Urriak 4ean**, Zubikoa Pilotalekuan, gaueko 10'30etan bertsozaleek badute zita bat. Badakigu non bilduko den bertsozale mordoxka bat...

ekologia

Akanpada Leizaranen

Irailaren 27, 28, eta 29an Leizaranen izango da akanpada hau. Zehatzago esanda, Bertxingo Zelaian antolatuko du jendeak. Andoaingo Gaztetxea eta Bardeak-Lemoiz martxan parte hartu zutenen artean antolatuturikako ekintza dugu hau. Ostiralean (27) arratsaldeko Setan Andoaingo Gaztetxetik manifestaldi bat aterako da. Leizarango haranak jasaten duen hondamendia, autopistaren proiektua eta egungo mendi-baso politika salatuz. Ondoren, Bertxinantz abiatzeko asmoa dago. Larunbata goizerako (28) Leizaran ingurutara irteera bat antolatu da eta arratsaldez ekologia, OTAN eta beste zenbait gaien buruzko hitzaldi eta mahaingurak. Iganderako inguruak garbitu ondoren, Andoainera itzultzea erabaki dute. Andoainen bazkari herrikoi bat egin eta bizikleta martxaren bideo emanaldi bat eskeiniko da. Rock emanaldi bat ere izango omen da

Itinerario botanikoak

Joan den astean esaten genizuen bezala, Natur Zientzien munduan sartuta zaudententzat itinerario hauek nahiko interesgarri gerta dakizueke. **Urriaren 5a eta 19an** zehar egingo dira irteerak. Aurreko egun batzutan klase torikoak eman ziren baina orain ikasitakoak praktikan jartzeko ordua izango da. Informazio zehatzagorik behar baduzue, San Martzial Kallean, 13. zenbakian, 4.C. Tf. 420286, arratsaldeko 3etatik 5ak arte.

zinema

"Hamaseigarre- nean aidanez" filma aurki Donostian

Urriaren 3an kaleratuko da Donostian filma hau. Ezin dezakegu honi buruz beste ezer gehiagorik esan. Komentarioak filma ikusi eta gero izango dira.

jaiak

Festa eta Jaien zerrenda

Azpeitian **Irailaren 29an** Ekaitza Txistulari Taldearen Goiz Eresia. Mendizaleak Ernio mendira irteera. Garmendipe Futbol Zelaian. Lagun onak-Aurrera Mitxelinen aurka. Urretxun **Irailaren 29an** goizeko 9etan Txistularien kalejira. Goizeko hamarretan Dibujo Txapelketa bat izango da. Arratsaldeko Setan moxorro txapelketa, eta amaitzeko "Incansables" txaranga.



Legealdi tratutik Ertzantzarentzako akordioa

IVA eta Ertzantzak «Ley de Policía» berrian zuen tratamendua ziren PNV eta PSOEren arteko azken bi istiluen iturriak. IVaren kasuan joan den astean iritsi ziren adostasunera, eta aste honetan Ertzantzari dagokionean. Ez dirudi Madrilgo gobernuak bere legea aldatuko duenik (eta Ertzantza Madril mendeko geratzen dela zen salaketarik gogorrena), baina medio berriak eskuratuko zaizkio: helikoptero bat, gero hirutara iristeko, arma luzeak, informatizazioa... Ertzaintzaren inguruko benetako polemika hasi gabe dago.

Pakito Arriarani omenaldia eta fundazioa Arrasaten

ERTAMERIKETAN eta gerran hil zen Pakito Arriarani etaki etakide arrasatearra, eta bere hirotzearren lehen urtehurrena betetzean omenaldia egitearekin batera fundazioa ere martxan jarri dute zenbait kirolari, intelektual eta artistak, Euskal Herriaren eta beren eskubideen alde borrokan ari diren herrien artean lotura internazionalak josteko. Omenaldia igande honetan delarik, bi egun lehenago, 27an, betetzen dira hamar urte Txiki, Otaegi eta beste hiru militante antifrankistaren afusilaketa hartatik. Herri txikikian beren bizi nahian kobratzen zaien prezio latza gogoratzen diguten egunak.

Baina nork hil zuen azkenean Joseba Arregi?

TRIBUNAL Supremo delakoak Madrilgo Auzitegi Probintzialera itzuli zuen Joseba Arregiren heriotzaz eman zuen erabakia, batere txukun idatzia ez zegoelako. Bigarren sententzia honetan Audiencia Provincial horrek Joseba Arregi ez zutela torturatu erabaki du, poliziek emandako bertsioa osorik ontzat emanaz. Adibidez, juezek ustez Joseba zenak oinazpietan zituen erredurak zapatatzen zeramazkien balek egin zizkiotela sinisteraino iritsi dira.

Guztien artean juez bat ez dago ados, Sanz Bayon. Honek ere sinesten du Josebaren gorpuak agertzen zituen ubeldu guztiak mahai eta ormen kontra bere burua botatzean egin zituela, baina erredurak zigarro muturrekin eginak

iruditzen zaizkio, eta bi inspektorentzako bi hilabeteko arrestoa proposatzen zuen. Dena dela, juez guztiak daude ados polizien jefek errugabetzat jotzean. Neumonia harrapatu zuen eta ez zuten sendatu, hori behintzat frogatua dago, eta errugabe. Jefe horietako bat, Antonio Piqueras, gaur egun Comisaría General de Información delakoan idazkari nagusia da. Martinez Torres komisario torturazaileraren aginduetara.

Iparraldeko Ezker Abertzalea hauteskundeak prestatzen

DATORREN maiatzean egokitzen dira Estatu Frantsesean hauteskundeak, Miterranden agintea auzitan jarriko dutenak. Iparraldean ere abertzale eta euskaltzale mundua posizioak prantatzen hasten dira, eta ziur duela lau urtekoaren aldean oso panorama ezberdina eskainiko dutela.

Batetik, Iparraldean PNV bere operazioa gorpuztuz doa, antza denez Azkaingo Luberrriaga alkatearen, Lohizuneko Ithurralderen eta beste zenbait notablen protagonismoz. Aldiz, Ezker Abertzalea ere konberjentzia eta birmoldaketa bideetatik abiatu dabil. Udar Kanbon Herri Taldeek antolatutako bilkura haietan zenbait hautetsi eta pertsonalitateen, Jean Louis Davant tartean, konberjentzia proposamena aurkeztu zen, kantonamenduz-kantonamendu base mogimendu zabal bat antolatzeko.

Azken hilabeteotan beste «desmartxari» ere ekin zaio, Herri Taldeak, Laguntza eta independente jendearen aldetik. Joan den ostiralean egindako bilkura batean, 150 bat lagun bildurik, zenbait puntutan argitasunera iritsi zen. Jadanik erabakitzen kontsideratzen da hauteskundeetan parte hartzea eta horretarako kandidatura zabala aurkeztea, aurrera begira mogimendu baten oinarriak jarritz. Puntu asko dago oraindik zehazteko, eta horri begira egitura probisonal batzuk ere eraiki dira. Galdera bat geratzen da aidean: Iparraldeko abertzale progresistek kandidatura bat ala bi izanen dituzte?

Iritsi da Alderdi Eguna eta PNVn urak ondo baretu ez

AURTENGO Alderdi Eguna ostiral honetatik hasten du PNVk, egun horretan montatu bait dute beren kanpina EGiko gazteek. EGikoek prantatu dituzten ekitaldi eta jokoen artean irakurri dugu «batalla de tomates y huevos» bat izango omen dela. Iganderako entrenatzeko? Izan ere igandean mintzatu behar duten burukideen artean, EBBko Uzturreren eta Ardanza lehendakariaren ondoan Napar Buru Batzarreko Carlos Claveria sartu bait da, hain zuzen Nafarroako egoera dela eta alderdiak duen gizonik eztabaidatuenetako bat. Joan den urtean Garaikoetxearen eta Suduperen arteko borroka sonatua izan zen. Aurten gertatuko denaz ondoko politika saileko erredaktoreek eskainiko dizute heldu den asteko ARGIAN.

Sabino Aranaren figuraren inguruan aurten antolatutako diren ekintza guztien gandar izan nahi luke Alderdi Eguna honek, baina baseetan dagoen pentsakeraren termometro ere izanen da. Gipuzkoako jeltxideek hartuko duten jokabideaz da beldurra EBB mailan, hain zuzen zenbait herritatik boikot itxura bat ematen delako.

Txema Montero, HBko abokatua

«Errepresio ilegalak aginte zatia eskatzen du»



«Costa Gravas-en 'Z' filmeak Santi Brouarden hilketara hurbiltzen gaitu».

Santi Brouarden kasua bere eskuetan eramateak egin dio izena Estatu osoan Txema Monterori, eta agian baita HBren legeztatzeari buruzko istiluek ere. Bilbon izan diren hiru bilkura haunditan izan da partaide, negoziaketari buruz antolatu zenekoan, munduko legedi antiterroristak aztertu zituen hartan eta joan den udaberrian autodeterminazioari buruzkoan. Hiru gaiez galdetu nahi genion.

ARGIA.— «Zer geratzen da Konstituziotik» neukan elkarrizketa honen izenburutzat pentsatua, eta hau da planteiatu nahi nuzun lehen kuestioa: Estatuaren aparatoek gogortzeko, impermeabilizatzeko, errepresioa gehitzeko, erakusten duten joera hori ea berezkoa den, krisi ekonomiko, sozial eta politikoak eragina, ala beste batzuek uste duten bezala borroka armatuak eragin duen joera hori.

Txema Montero.— Bi elementu ho-

rien interrelazio bat da nire ustez. Mugimendu historiko eta sozialak aztertu dituen edonor konturatzen da krisi ekonomiko batek Mendebal Europakoa bezalako gizarte masifikatu eta post-industrial batean sistemaren gogortzea eragiten duela. Baina ez dira gainegiturak bakarrik gogortzen, baizik eta baita sistemaren zati diren gizarte estratoak ere.

Horrela Mendebal European eritzi publikoaren kontserbadoretze pro-

gresibo bat igertzen dugu. Horren adibiderik ez da falta: arrazismo formak hasi dira azaltzen, sistemak erabiltzen duen hizkera erabiliz «eskuinera» bozkatzten duten botoen ugaritzea... Historian begiratzen baduzu, European fazismoaren garaia hor duzu: krisi ekonomikoak krisi soziala erakarri zuen, eta ez ahaztu Alemanian botoen bidez iritsi zirela agintera.

Gaur egun interesgarri iruditzen zait azpimarratzea momentu honetan gizarte aldaketa indarrrik haundiena erakusten duten bi mogimenduek sustrai bera dutela, fundamentalismo erlijiosoa: fundamentalismo txiita Islamari dagokionez, Irandik hasi eta Libanon barna Ipar Afrikaraino, eta beste aldetik Reaganzaleen «gehiengo moral» deitzen dena.

Krisi sakon honen aurrean kontserbadoretze prozesu bat ematen da beraz, eta Estatuaren aparatoek hartzen dute deia. Pentsatu behar da Estatu kontserbadoreago egiten dela bere autoritatea egoera berezi batean mantendu behar duelako, baina aldi berean etorkizunaren beldur diren giza talde zabalei ere erantzuten diete. Estratifikazio sozialari dagokionez, fenomeno burges txiki bat da: galtzeko zerbait duten horiek autoritatea eta ordena eskatzen dute.

Hori egituretan; koiunturari begira, borroka armatuak horrekin zerikusirik ba al du? Batetik denuntzia paper bat du: Euskal Herriko ekonomi eta balio krisiaren sustraian borroka armatua dagoela esaten denean, hospitalarena adibide polita da; hospitalak beteak badaude ez da medikuen erruz, gaitza dela medio baizik. Aztertu behar da ea zer gertatzen den gizarte batean baldin badago jendea ideia baten alde hiltzeko eta hila izateko prest eta beste asko txaloak jotzeko prest.

Gaitza salatzen du borroka arma-

tuak eta bestetik ordena eskatzen duten elementuak justifikatzen ditu. Ezin bait da ordenik eskatu lehenago desorden maila bat bederen ez badago ez badago.

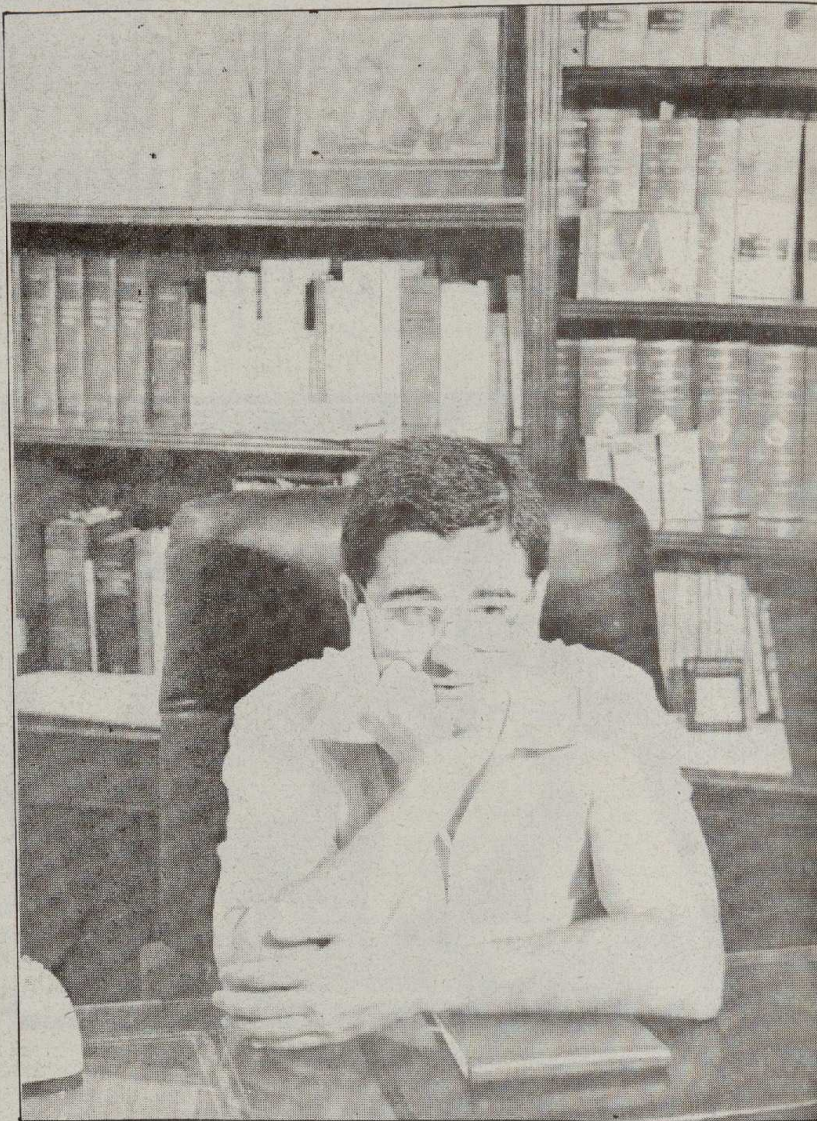
A.— Aparatoen gogortzea hor dago, borroka armatua hor dago, eta abokatuak hemen zaudete. ZEN planaren innuruan esaten da abokatuak subertsioaren estrategiaren barruan zaudetela. Ez zaituzte kontsideratzen, beraz, defentsa eskubidea erabiltzen duen profesional bat (sistemaren egitura judizialaren barruan) eta subertsiboen artean kokatzen zaituzte. Zein da sistemaz kanpoko jendea defenditzen duen abokatuen egoera?

T.M.— Bere burua demokratikotzat daukan sistema baten zaindari gara abokatuak. Ez dago demokraziarik legeak ezagutzen dituen beste batek defendi dezan eskubidea herritarrari aitortzen ez dionik, eta ez bere talde interesak bakarrik defenditu, baizik baita bere interes indibidualak ere.

Interes horien defentsan abokatua sistemaren bazterrera kokatzen bada, elementu disidente moduan, edo baita intsurgente moduan ere, zerratzen saiatzen da sistema. Bestalde, gizarteak bere interesen defendatzaile gisa ikusten duen norbait sistemak baztertzen duenean gizarteak arbuiatu egiten du. Preso politikoen abokatuen kontrako prozesoei, edozein sistematan, akusatu-abokatuaren aldeko sinpatia bat agertzen dute eta sistemaren kontrako antipatia. Croissant-en kasua ikusi besterik ez dago.

Dena dela, askatasunak babesten dituela aldarrikatzen duen sistema bat noiz iristen da eritzi publikoaren aurrean antidemokratiko geratzeraino abokatu bat arbuiatu duelako? Prozesu politikoetan.

Sistema politiko espainolaren jokabideak Latinoameriketakoak gogoratzen dizkit. Hango estatu batzuetan 30. hamarkadako konstituzioak ere badira, baina gero maila apalagoko legeek mugatzen dituzte. Colombia-koa oso adibide esanguratsua da: aitortu gabeko gerra bat dago han, gerrillak indartsuak dira, eta eskubide konstituzionalak ez dira aitortzen. 1978ko konstituzio espainiarra, era berean, aurrerapen bat da frankismoaren garaien ondoan askatasun indibidualei dagokienean, ez talde eskubideetan, gutxienez euskaldunon autodeterminazio eskubideari dagokionez, eta hala ere konstituzio hori



«Casinellok beste metodoak erabiltzeko tentaldia aitortzen du, eta espero izatekoa da ondorengo hilabeteetan horiek ikustea».

lege apalagoek mozten dute: Habeas Corpus, Ley de Asistencia al detenido, eta abar.

A.— Errepresioa jasaten dugunon aldetik esan daiteke konberjentzia zuzena dagoela zanpatzen gaituzten «Fuerzas de Seguridad del Estado» direlakoan, GALEn estiloko erakundeen eta Gobernu Zibilen estiloko erakundeen artean.

Baratta-k ematen du horren esplikazio bat: Estatuaren erakundeen arteko kolaborazioa independentzia taktiko haundi batekin.

T.M.— Egia da, poliziaren beso errepresibo legala iristen ez den lekuraino «barbouze»en eskuak heltzen

dira, baso komunikante moduan jokatzen dute. Polizia autonomo edo paraleloak ez dira, askotan agintetik sinetserazi nahi zaigun bezala, erakunde inkontrolatu batzuk; aitzitik, Estatuaren beraren izaera baldintzatzen dute. Adibiderik garbiena Italian ikusi da, ezker muturreko gerrilak, Brigada Gorriak eta abar, erreprimitu direnean hainbeste indartu dira erakunde bereziak, zerbitzu sekretuak-eta, non estatu kolpe bat intentatzera iritsi bait ziren. Argentinan bezala, kolpe militarra suertatu zenean.

Errepresio legalak eta ilegalak baso komunikante moduan jokatzen dute. Eta errepresio ilegala jeneralizatzen

denean Estatuaren izakera bera kutsatzen du eta normaltasunez agertu nahi izaten du. Costa Gravas-ek hain egoki hartu zuen «Z»ren kasua kezka-garriagoa iruditzen zait, esate baterako: Tesalonikan zerbitzu sekretuek diputatu hura hiltzean egin zuten ekintza «anomalo» hura ondoren koronelek emango zuten kolpearen antizipo bat izan zen, errejimen berriko gizon indartsua, Papadopoulos koronela, EXA zerbitzu sekretuetako burua, beren lan zikinak permititu zituen Konstantino erregea botatzera ino iritsiz.

Azken kasu horrekin hemen Santi Brouardekin gertatu denera hurbiltzen gara. Horretan aparato parapolizialek eskua sartu dutela pentsatu behar da, batere arazorik gabe funtzionatzen dutelarik, GALen ekintzek erakusten duten bezala. Beldur naiz guzti honek Estatu barruko indar hori sendotzea suposatuko ote duen, intsurjentzia armatu bat zanpatzearen aitzakiaz gero Estatuaren behar izatera iritsiz ote den azkenean berari bere izaera itsatsiz, errejimen konstituzionalean de facto aginte batzuen egoera finkatuz.

A.— Berriz sendatu ahal izateko dinamika hori geratu beharra edukiko du Estatuak, aparato horiei aurre eman...

T.M.— Garbi dagoena da bere burua demokratikotzat duen Estatu bantentzako paradoxa bat dela holako tresnak lanean edukitzea, eta Estatuaren aparatoen arteko tentsio horretan indar hori hartu dutenek azkenean aginte kuota bat esijitzen dutela, ez dira konformatzen besteren agindura ihardutera, berek gidatu nahi dute prozesu politikoa.

Hori hola beti izan bada, areago gaur egun, informazioaren gainean eraikitako gizarte honetan. Informazioa edukitzeko ahalmena duenak aginte kotak eskuratzen ditu. Mundu osoan gertatzen da hori, Estatu Frant-

«Errepresio ilegalak Estatu bere izaeran kutsatzen du, eta prozesoa gidatzeko aginte zati bat eskatzen dute».

sesean «Rainbow Warrior»ekin ikusi den bezala, eta ezaguna da Estatu Batuetan bezala Britainia Haundian zerbitzu sekretuek ze indar duten presio talde direlarik.

Baina hori kultura politiko, industri garapen edo errenta ekonomiko haundiko gizarteek irentsi badezake, erabat jasangaitz bihurtzen dira kultura politiko edo maila ekonomiko apala duten estatuetan, Portugalen, Estatu Espainolean, Grezian edo Turkian. Errepresioa hainbeste errezten dioten aparato horien mende ze neurritaraino jarri daitekeen estatu bat Hegoameriketara ikusi da, Argentinan bidenabar.

A.— Estatuaren haunditzea ikusirik, zein da fiskal, juez eta beste funtzionarioen pentsamoldea? Audiencia Nacionalean euskaldunek segitzen dute pilaka pasatzen, gerra ezkutuaren bi adibide horietan aldiz ezin dute deus inbertigatu...

T.M.— Kurioa da Estatu Espainolean gertatzen ari dena. Adibide bat. Magistratu espainiarrak bi elkartetan daude bilduak: bata «Asociación Profesional de Magistratura» delakoa, oso kontserbadorea eta magistratuen 80 biltzen dituen, eskuin gogorrekoak. Eta «Jueces para la Democracia» taldeak elkartzen ditu gainerantzekoak, bien artekoa jadanik residuala delarik. Bigarren talde honetakoek egindako azken bilkuran Euskal Herrian ez dauden juez guztiak ados zeuden Audiencia Nacionala mantentzearen alde, hemengo juezak bo-

rroka armatuaren inguruko arazoak sekula normalitate barruan epaitzeko egoeran egongo ez omen direlako. Eta hemen dauden juezak ziren eskatzen zutenak Audiencia Nacionala desegin egin behar dela, eta berek epaitu behar zituztela «terrorismoa» deitzen denaren gorabeherak, auzitegi arruntetan.

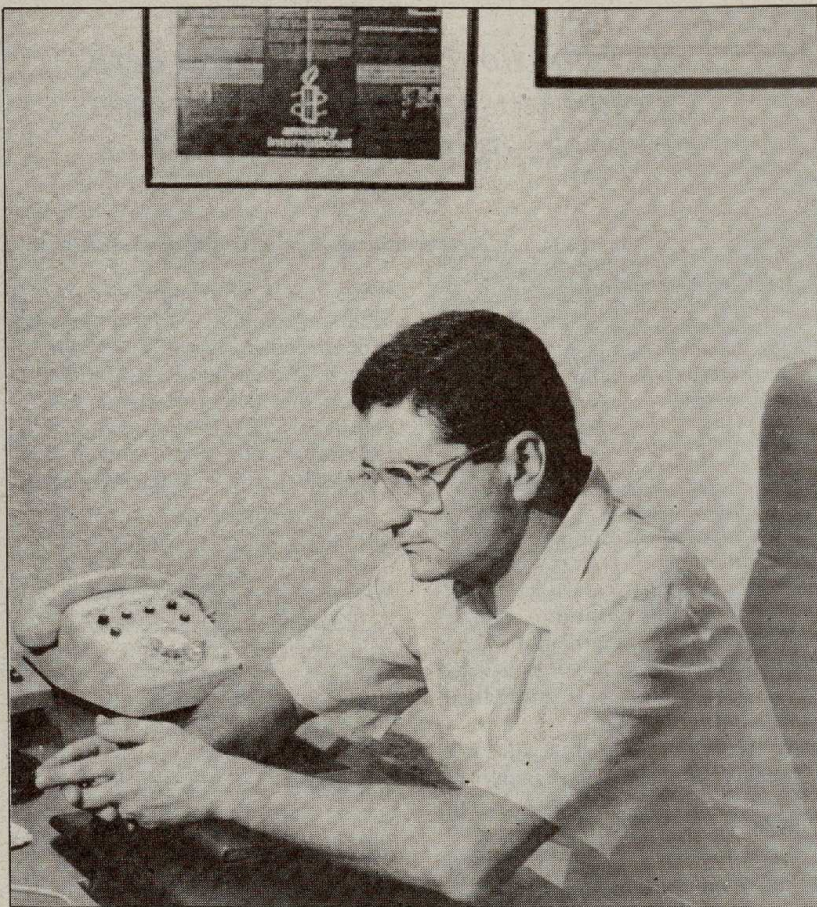
Baina gauzak alderantziz doaz, posible da heldu den urtean poliziek herritarrei ezarritako tratatu txarren arazoak bertako auzitegiei kendu eta Audiencia Nacionalera eramatea. Zer ari da gertatzen? Hemen dauden juez gehienak ez dira euskaldunak baina «justizia» egiten den baldintzekin harremanetan konturatzen dira arazoaren jatorria zein den, eta tratamendu errepresibo batek, justizia espezial bat mantentzea tartean dela, prolema zorroztea besterik ez dutela egiten.

A.— Beste gai batera pasatuz, kurioa da alde batetik autodeterminazioaren aldeko kongreso bat ospatu dela, zu parte hartzaile zinela, eta birtartean Estatu holako edozein interbideri isten ari zaio, Estatutoa bera moztera iritsiz. Dena dela, bilkura horietan auzitegi teoriko interesgarri asko izan al da?

T.M.— Ikuspegi praktikoari dagokionez, ongi erabaki edo erabakitzen ari diren autodeterminazio arazoei buruz, Esloveniako kasua esate baterako, edo hobeagora jo duten minoria nazionalenei buruz, oso auzitegi interesgarriak izan dira. Beste ikuspegi batetik, argi eta garbi geratu da 1978ko Konstituzio espainiarrarekin ezinezkoa dela Estatu Espainoleko nazionalitateen autodeterminazioa. Eta Konstituzio horretan garantizatzen bada tratatu internazionalak eskubideak garantizatzen direla (herrien autodeterminazio eskubidea ere bai, beraz) gero Konstituzio beraren desarrolloan bazterturik geratzen da.

Zentzu horretan interesgarria izan da kongresoa: jende ezberdin guzti hori biltzea eta gainera Euskadin izatea, autodeterminazio eskubide global

«Madril eta Euskadiren arteko 'impasse' honetatik ateratzeko euskal nazio arazoa internacionalizatu egin behar dugu».



Mendeabai Europar eritzi publikoaren eskubitaratze garbia nabari du Txema Monterok.

hori gure kasuan zehazten delako. Ondorioak? Aportazio guzti horiekin arazoaren ezagutza zehatzago bateruntz aurrera egin dugu. Zenbat aldiz entzun dugu eskubide hori, KAS alternatibaren puntuetan ere hor dugu, eta zer esan zezakeenaz edo praktikara eramatearen arazoaren ezagutza zehatzegirik gabe.

Beste aldetik ezker hausturazalea programa politiko bat itxuratuz goaz alternatibaren puntuen garapenean. Puntuak zehaztearen lan horrek berdin izan behar luke jarraipena amnistia, Autonomi Estatoa edo berreuskalduntzea, adibidez, aipatzean.

A.— Baina kongresoak kongreso dira, eta ponentziak paper idatziak. Etorkizunean zer?

T.M.— Begira, konbentzitua nago gaur egun Madrilgo agintearen eta Euskadiko indarren artean gaur bizi dugun «impasse» hau bakarrik hautsi daiteke arazoa internacionalizatzaren badiugu. Autodeterminazio eskubidearen praktikan jartzeak azken fi-

nean begirale internacional batzuk beharko ditu, behar bezala betetzen diren gauzak ala ez ikusteko, eta horregatik da preziso internacionalizatzeari prolema, nazioarteko eritzi publikora iristea gure egoera, baita estatutara ere.

Eta berek ere ahaleginak egin dituzatela Euskadin irtenbide politiko negoziatu bat eman dadin. Arazo politikoak irtenbide politikoa behar du, inola ez errepresiboa, eta horren mian dago gure kasuan autodeterminazio eskubidea. Ikuspegi horretatik, egin den kongreso teoriatik aldetik urrats inportantea izan da, eta aldi berean katapultatua egin dezake gure egoera nazioarte mailan ezaguna egiteko eta gobernu espainolari presio egin diezaiten.

A.— Negozialeta posibilitateez ari da mundu guztia, eta hauteskundeak ere azaltzen dira urrundik. Noruntz doazkigu gauzak?

T.M.— Egoera hain aldagarrian prebisioak egitea ez da samurra, baina

gehinek ados dirudite gauza batean: hurrengo hauteskundeetan PSOEk irabaziko duela berrir. Eta beste puska baterako ere sozialistak edukitzea ez dirudi soluziobideren batentzako egoerarik gozoena.

Baina Euskal Herriko herritarren artean nazka sentsazio bat ere bada. Desgaste gerra bat da hau, eta holako gerra batean galtzeko gehiago dauka zerbait galdu dezakeenak, eta ezer galdu ezin duenak baino. Noizbait norbaitek egin beharko du razionalitate saio bat gobernu zentralaren aldetik, kostuen minimizazio bat, horretarako errepresio armatuaren kanpo dagoen negoziaketa marko batean pentsatzen hasiz.

Noiz? Esan dezagun ekonomian erdi epea bost urtekoa dela, eta hurrengo hauteskundeetan sozialistak irabazle ateratzen badira beste premisa batzuetatik euskal arazoari ekiteko aukera izanen dute. Orain arte, dena dela, bide errepresiboak ikusi ditugu soilik, eta kalkulatzeko dut hurrengo hilabeteetan ere hortik joko dutela.

Izan ere, alde batetik, alde batetik daude bide errepresiboak agortu gabe daudela uste dutenak. Hor dituzu Cassinelloren deklarazioak, eta bera da interbentzio politiko-militarraren estrategetako bat; beste metodo batzuk erabiltzeko tentaldia duela aitortzen du, eta espero izatekoa da ondorengo hilabeteetan horren adibideak ikustea.

Beste aldetik, negoziatu nahi duenak indar posizio bat ziurtatu nahi du negoziaketaren ordurako. Churchill-en adibidea ezaguna da: Reich-aren errendizioa planteiatzen zen garai berean ematen zuen Hamburg eta Dresde bonbartzatzeko agindua.

Epe laburrera, beraz, errepresioaren gogortzea espero izatea ez da astakeria. Gero? Garbi dirudi Ezker Abertzalea sendotu egingo dela hauteskundeetan, eta gobernu sozialistak hurrengo lau urteei programa ezberdin batekin ekin beharko die, eta irtenbide errepresiboak kale egin duela erakutsita.

Eta prozesuaren bukaeran galdera bat: zergatik hain kostu latza gure Herriarentzako, hain bidezkoa den eskubide bat lortzeko? Historiak emango duen epaian ez da errudun Euskal Herria aterako, administrazio eta gobernu espainolak baino.

Edorta JIMENEZ



Marcos-ek ezin eutsi diezaioke

Gisa guzietako protestak ugaltzen dira Filipinetan barrena; egunero 14 lagun hiltzen da biolentziaren ondorioz. Marcos-ek egoera ezin kontrola dezake, saiatzten da baina. Argazkian, hiru txakur Unibertsitate ikasle bat atxilotzen dute.

Kontrakoengandik ihesi

Managutatik hegoekialdera, Rio San Juan probintzian, jende askok aldegin du Estatu Batuek eutsitako kontraren atakeetatik. Hor familia bat duzue, orain dela hiru hilabete aldegin zuena, errefuxiatuentzako kanpamentu batetan.



Libanoko bonba-lagunak

Askó dira Libanon israelarren armadaren aurka bere burua sakrifikatzen dutenak, eta azkeneko asteetan modu horretako ekintzak ugartu dira. Irailaren 17an argazkian ikusten dituzun kaputxarekiko bi gazte horiek horrelako atake bat burutu nahi izan zuten, baina gaizki irten zitzaien, Libanoko soldatuek detenitu zituzten. Biak txiitak dira.



Pozik hala ere

Zhu Muzhi Txinako kultur ministrari ohiak barre lasaia egiten du, beste 100 «jefe» txinatarrekin batera bere buruzagitza kargua utzi beharko duela jakin eta gero. Behean, botereari utziko ez dioten beste bi lagun, Deng Xiaoping eta Hu Yaobang buruzagiak.



Indioak ere kontra

Desmond Tutu-rekin agertzen den Priscilla Jana emakume indiarra ere apartheid-en kontra azaldu zen lehengo asteko Witwatershand-eko Unibertsitateko mitin batetan.

C.O.B.eko sindikalisten borrokaz

Bolivia: Hegoamerikako pobreziaren bihotza

«San Francisco-ko eliza inguratzen du poliziak. Barruan, 23 emakumek gose grebaren seigarren eguna betetzen dute. 'Hemendik ateratzen bagaituzte', esan du batek, 'kanpoan segituko dugu, gobernuak bere planak atzera bota arte'. Bolivia guztiko meatzariak greban segitzen dute, paroa nazionalizatutako meategietan orokorra delarik eta meategi pribatuetan hein batetakoa. Ostegunean atxilotutako 2.000 baino gehiago sindikalistetatik asko libre gelditu da eta gainontzekoetatik 200etaz bakarrik informatu du gobernuak; 143 ekialdeko departamenduetan herbesteratuta daude, 13 La Paz-en deteniturik daude eta besteak beste hiritan aurkitzen dira. Aldiz, beste zenbaiten paraderoa ezezaguna da, eta familiarrak kezkatzen hasi dira, zeren beren izenik ez bait da zerrenda ofizialetan ageri. Bizkitartean, estado de sitioaren arabera, gauez, 12tatik betara kalez hiru lagun baino gehiagoko taldeak debekaturik daude, eta Estatu guztian bihurtzeko baimen berezia beharrezkoa da».

Pasa den astelehenez agentzi-informazioek berri horiek banatzen zituzten. Pare bat egun atzerago jota, ondoko datuekin topatzen ginen. Boliviako Langileen Sindikatoak (Central Obrera Boliviana, C.O.B.ek) abuztuaren 3an egin zuen greba orokorrerako deia, Victor Paz Estenssoro-ren gobernuaren neurri ekonomikoen aurka. Hilaren 17an (asteartez) milaka lagunek gose grebari ekin zioten, eta ostegunean poliziak grebaren buruzagietatik bi milatik gora atxilotu zituen, beren artean COBeko batzorde ejektiboaren partaide gehienak.

Ihes egitea lortu zuen Edgardo Vazquez-ek bere gordelekutik hots egin zuen, langileek gose grebari eutsi ziezaioten. Halaber, Boliviako errepi-deetan trafiko mozketak egiteko deia egiten zuen. La Paz-eko erdian militar eta tanketa ugari dago, eta Miraflores-eko kiroldegia Armadak inguraturik dago, motiburik ez delarik ezagutzen.

Detenitu asko —hau gauza jakina zen jadanik— Puerto Rico-ra bidali zituzten, iparraldeko Pando-ko departamentuan, Brasilen ondoan, oihan bete-betean, non Hugo Banzer presidente-ohiak konzentrazio kanpo bat paratu zuen.

Krisisaren eboluzioa

Ohargarria da 'demokrazia' hasi zenetik (militarrek 1982an boterea

'utzi' zutenetik) oraingo hau dela lehenbiziko aldia estado de sitioa dekretatzen dela, eta ordutik hona beste behin bakarrik irten zela armada kalera; aurtengo martxoan izan zen hori, Hernan Siles Suazo presidente zelarik, eta orduan ere COBek konbokatutako greba orokor batengatik izan zen. Langileen mobilizapenek arras beldurtzen dute Boliviako gobernu.

Langileen mobilizapenak... zer di-rela eta? Berriz ere Banzer diktadorearekin egiten dugu topo. Amerikarrek apustu gogorra egin zuten gobernu haren alde, eta orduan utzitako dirutzak, gertatu ohi den bezala, gero-koek ordaindu behar... Gainera, 73-75 urte haietan Boliviako ekonomia goraltze bat ezagutu zuen, zeren eta petrolioaren eta estainuaren pre-



Martxoko argazki honetan Boliviako soldaditoak ageri dira La Paz-eko karriketan; halere orduan ez zuten estado de sitioari dekratu.



*«Viva la Confederación Campesina»,
esaten du pintadak;
Boliviako nekazarien mugida ere
oso da berezia.*

zioak munduko merkatuan goratu ziren, eta zorrak aise ordaintzen zituzten. Hori ordea gerora ez zitzairen —ekonomia planifikatu batetan gerta litekeen bezala— mesedegarritzko gertatu, lehengai haiek basaki esplotatu bait zituzten, eta urte gutxitan, estai-nuaren munduko lehen produktore izatetik, laugarrena izatera iragan zuen, eta petrolio esportatzetik, inportatzera.

Banzer-en diktadura gogorrenik meatzariekin saiatu zen (lan indar hori izugarri esplotatu zuten), nekazariekin osteratu urte batzu lehenago Rene Barrientos-i bururatuak «militar eta nekazarien arteko paktua» praktikara eramaten saiatu ziren —funtsean, us-tezko 'pribilegio' batzuren truke nekazalgaia apal mantendu nahi zuten.

Beraz faborezko prezioak eta erre-kurtsorik aski izan zituzten bitartean, modeloak funtzionatu zuen; handik aurrera, ez.

Orduan egin zuen gora izugarri ko-karen produkzioak. Koka betitik eza-guna da Bolivian, indioek bera maste-katzen bait dute, etxean, auzoan, inon. Banzer-ek kokaren landatzea desaroilatu arazi zuen eta koka-os-toetatik kokaina sortzeko industria bultzatu zuen; gero kokaina hori Co-lombia eta Estatu Batuetara eramango zuten berfintzekotan. 1981ean kokak sortu zituen irabaziak mila milioi do-larretatik gorakoak izan ziren —estai-nuak sortu zituenak baino gehiago-koak—.

Kokarena pixka bat gutxitu omen da 1982tik honuntza. Baina krisisa ez da gutxitu inondik ere. Dударik gabe esan dezakegu Boliviako ekonomia-ren egoera Latinoamerikako larriena

dela; 1981etik 1984ra, barne produk-tua %16,1ean gutxitu da, eta bizilaguneko produktua %24,6ean. Bere es-portazioen balioa 1982tik 1984ra 828 milioitatik 730 milioitara jeitsi zen. Bere inportazioak 1982ko 429 milioie-tatik 1984ko 460 milioitara igo ziren bakarrik. Fidel Castrok aurtengo api-rilean esan zuenez, «ia ezinezkoa da Boliviak dituen populazioa, arazoak eta beharrak dituen Estatu bat 460 milioi dolarretako inportazioez bizi ahal izan dadin».

Krisisa —harritzekoa— langileen bizkar etorri da. Sindikatuek ezetz esaten dute; soldatak igo daitezzen es-katzen dute eta inflazioa kontrolatu dadin —inflazio handiagorik ez da munduan egongo: %2.300ekoa dau-kate.

C.O.B.en indarra

Sindikalismoak harrigarritzko indarra du Bolivian. Oso bilakaera berezia izan du horko langileen mugimen-duak. Esate baterako, 1950. etako ha-markadatik aurrera langilegoa eta burgesia txikia (mugimendu 'demok-ratiko'aren bi osagarri funtsezkoak) oso zein bere aldetik berezi ziren. Se-guruaski honek eman zion bide han-dik aurrerako militarren kolpe ugariri.

Ezkerreko eta zentro-aldeko parti-duez gain, benetan herri oinarri dau-kan mugimendu bakarra COB 'sindi-katua' da. Gisa berean esan daiteke alderdi kontserbatzaileek base sozial bakarra armada dutela. Partiduek ber-ren atzetik horrelako hutsa izatea na-zioaren gehiengo osatzen duten nekazari indioen marjinaziotik dator. «Bizitza politika» deitzen dena eskuin

eta ezkerreko partidu minoritarioen joko agitzen da, denetara populazioa-ren %10a baizik ez delarik inplikaturik sentitzen.

Ikusi batera, ematen du Bolivian egitan buruz-buru aurkitzen diren in-darrak sindikatua eta armada direla. Gobernuak eutsi egiten du sindikalis-moa, eta ez bakarrik bere beldur dela-ko, baina baita ere armadak atzera kolpe eman dezakeela badakielako.

Bolivian gertatzen ari den interes handiko beste fenomeno bat nekaza-rien mugimenduarena da. 1979an C.S.U.T.C.B. sortu zen (Boliviako Nekazari Langileen Sindikatuen Konfederazio Bakarra), eta 1983ko ekainez bere lehen dabilziko kongresua ospatu zuen. Erakundearen nukleoa Tupac Katari Altiplano-ko aymara indioen konfederakuntza izan zen; gero departamentu guztietara hedatu zen, hala 'mestizo' en eragina asko na-barmentzen den departamentuetara (Santa Cruz, Tarija, Beni, Pando) nola ezkertiar alderdiak ongi ezarrita dau-denetara (Cochabamba, Oruro, Po-tosi).

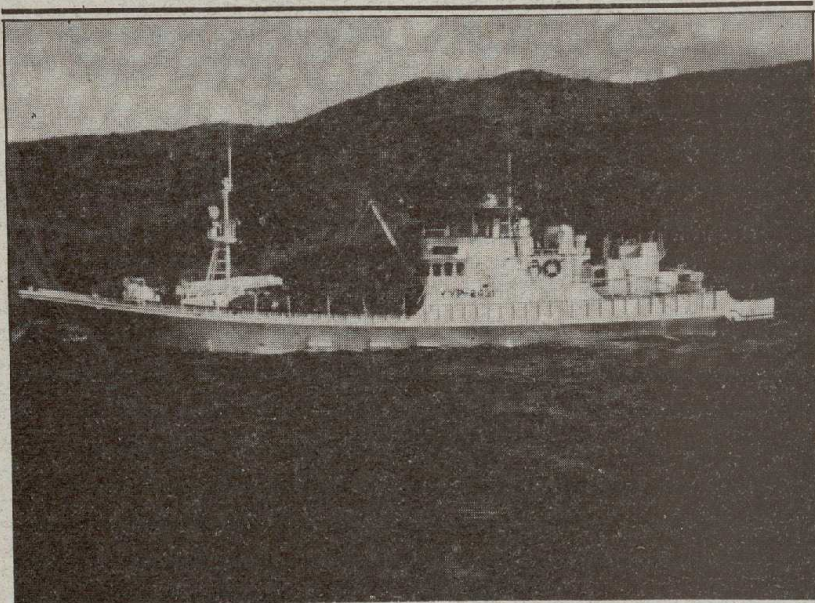
Nekazari talde hauek planteamentu berri batzuren ekarle dira. «Askatasu-naren eta gizarte plurinazional baten alde borrokatzen dugu; ez gara muga-tuko ez klase borrokara ez etnia borro-kara...» Kongresuak, esate baterako, datorren alfabetatze kanpaina lekuan lekuko hizkuntzetan egin dadin esijitu du. Baina horretaz, eta beste gauza askotaz, beste leku askotan informazio gehiago duzu; aymareez, kasu batera-ko, aldizkari honexen 1070garren alean. Hori.

P.S.

Felix Urtizberea, Venezuelan patroli bezala diharduen pasaitarra

«Euskaldunak gara konfiantzazko postuak dauzkagunak»

Pasai Donibanen arrandegia utzi eta Venezuelara patri bezala joandakoa dugu Felix Urtizberea. Ez da han lanean diharduen euskaldun bakarra. Hango bizmodua da kontatu diguna honuntza egun batzuk pasatzera etorri denean.



«Gu ahalik eta diru gehien denborarik laburrenean ateratzera goaz eta jakina, horretarako egun gehienak itsasoan eman behar arrantza ona egiteko»».

ARGIA.— Felix, zerk bultzatu zintuen Venezuelara joateko, zeren han ere txakurrak oinutsik ibiliko bait dira, ezta?.

F.— Ja, ja, ja. Bai horixe! Gertatzen dena zera da, hemen nuen lana eskasagotuz zihoakidan, lanik gabe geratzeko arriskua haundian gelditu nintzelarik. Hori dela eta, Venezuelan patroli dudak lehengusu batekin harremanetan jarri nintzen eta ea han dirua barra barra irabazten zenaren zurrumurrua egia ote zen galdetu nion. Baietz esan zidan eta une batez zailantza izpirik eduki gabe hegazkine-ratu nintzen petroleoaren erresuma hartara abiatzeko.

A.— Han lan egiteko problemarik sartzearren, zer nolako urratsak eman behar izan zenituen?

F.— Lehenik eta behin, esan behar dizuet han hemengo diruaz funtzionatzen duten zenbait «holdings»-ak badaudela, haien artean itsas-konpainiak sartzen direlarik. Hango ikuskatzaile batekin hitz egin nuen eta orain dela 15 urte Trintxerpen lortutako bapurako baporeetako patroli titulua dudana, ahalik eta laisterren joan nendin eskatu zidan. Hura poza! Bost minututako gora behean lortua nuen urrezko lanpostu bat. Emazteari kontatu eta agur benur, Venezuelara.

A.— Esan genezake bada, «txistunak

egiten» San Juanen diogun bezala, antolatu zenituela gauzak.

F.— Pentsatzeko astirik ez nuen, benetan. Maletak egin, pasaportea hartu eta gainerantzeko paperetaz konpainia arduratuko zelakoan tankanpante igo nituen hegazkinaruntz zeramatza-ten eskailerak. Abioian nengoela, ausnartzeko denbora pixkat izan nuen eta, alajaina!, bildurtu egin nintzen. Izan ere, nola arraio molda ninteko nire esanetara edukiko nituen hemezortzi lagunekin? Kontutan hartu ezazue gauzak eta kontzeptuak ahaztu egiten direla batez ere ez darabiltzazunean. Beste aldetik, konpainiako ikuskatzaileak kontratua firmatzeko jarri zidan baldintza bakarra konfiantzazko motorista bat bilatu behar nuenarena izan zen. Zergatik? Egia esan bertaratu baino lehen ez nuen eskakizun hau ulertzen baina segituan ulertu nuen zertan zetzan gauza. Hango arrantzale kontratatutak irrikaz daude atsedenaldiak hartzeko, lan egiteko gogo gutxi daukate, hain zuzen ere. Eman dezagun itsasoan gaudelarik arrantzale baten herriko jaiak hasten direla. Zer egiten dute? Bada, baporearen motorrari olio kentzen diote baporea lehenbaitlehen lehorre-ra dezadan. Horregatik konpainiak horrela gerta ez dadin konfiantzazko motorista nahiago du. Nik Bermeoko bat bilatu nuen.

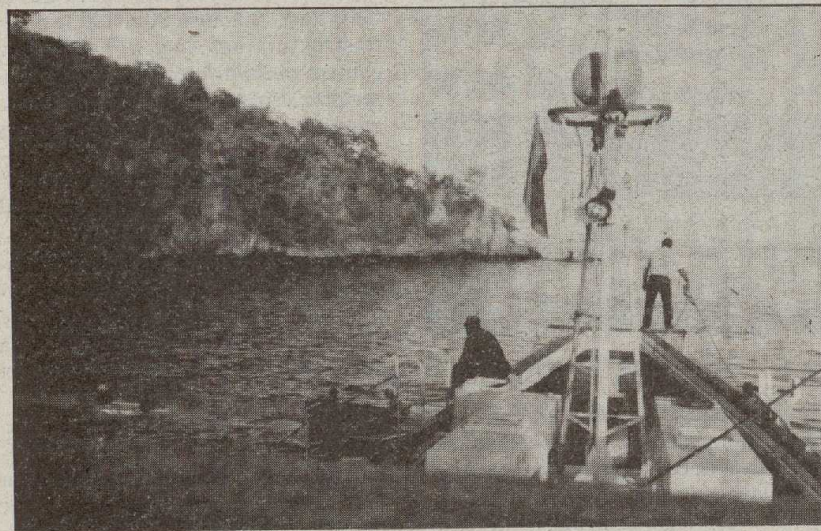
A.— Venezuelako aireportuan gaude. Zer egin behar da horrenbeste bildurra inposatzen duen edozein aduana pasatzeko?.

F.— Turista gisa bazoaz 30 egun pasatzeko baimena ematen dizute. Lan hitzarmen bidez, berriz, 3 egunetako legezko egonaldia lagatzen dizute daramatzazun paperak legalizatzeko. Hau egin ostean, urtebeteko lasaitasuna hartzen duzu.

A.— Orduan problemarik gabe sartu zinen.

F.— Ez eta hurrik eman ere. Larunbat bateko arratsaldean heldu nintzenez astelehenean itzul nendin aholkatu zidaten. Astelehenean joan nintzen eta hango arduradunak lasai egoteko esan zidan, beraiek bazekitelako non nengoan eta. Ez zizkidan ez paperik ez deus ere eman. Ni lanean hasi nintzen: baporea pintatu, konpondu... Dena prest geneukanean itsasoko komandantzira abiatu nintzen itxasoratzeko baimena eskuratuarren. Hori iskanbila armatu zena! Alperrik dena. Lasai egoteko esan zidana oporretan zegoen eta une hartako arduradunak ilegaltzat jo ninduen. Gartzelara eraman nahi ninduen. Eskerrak nere konpainiak muturra sartu zuela. Dena den nire pasaportearen lehen bezala geratu zen, zigilurik gabe alegia. Nik ez nion garrantzirik eman honi eta San Juanera itzuli nahi nuenean konturatu nintzen ezin ahal izango nuela horrelakorik egin neukan pasaportearen zela eta. Asike, aduanera heltzerakoan azpijoku guztiak ezagunak nituen, poltsikoa astindu, txanpon batzuk polizia eskaini eta hemen nauzue.

A.— Lan egiten duzun konpainian zenbat euskaldun zarete?



«Eman dezagun itsasoan gaudelarik arrantzale baten herriko jaiak hasten direla. Zer egiten dute? Baporearen motorrari olioak kentzen diote lehenbait lehen lehorreratzeko».

F.— 150en bat edo, bizkaitarrak gehienak. Bapore guztietan erantzukizuna duten lanpostuak guk betetzen ditugu. Arrazoiak zera da, gu ahalik eta diru gehien denborarik laburrenean ateratzera goaz eta jakina, horretarako egun gehienak itsasoan eman behar dituzu arrantza ona egiteko.

A.— Nola konpontzen zarete jatorrizko biztanleekin?

F.— Hasteko esan nahi dizuet bertako arrantzale gehienok aharik eta sosis gabe geratu arte ez daukatela inongo presarik itxasoratzeko. Itxasoan lan bai, lan egiten dute. Finak dira. Alde horretatik ez daukagu arazorik. Baina kableak gurutzatzen zaizkienean egoskor eta kaskagorrrak jartzen dira.

A.— Honbre, Felix...

F.— Aditu bestela zer gertatu zitzaion bermeotar bati. Atuna ikustean estiboretik egin zuen maniobra, Euskadin egiten den arabera, baina han ez, han baborretik egin behar duzu eta noski hango tripulazioak nola maniobratzen zuen ikustean arrantza ez egitea erabaki zuen.

A.— Problema horien aurrean, zer nolako erantzuna ematen edo erabakitzen duzue?

F.— Portura abiatu eta tripulazioak aldatu. Irtenbiderik erosoena baina denbora eta dirua kostatzen da.

A.— Neurri honek ez al dakartza hangoen artean zurrunbiloak eta gaizki esakak?

F.— Dudarik gabe. Baina nik ez nuke esango gaizki esaka ari direla. Izan ere, arrazoi osoa daukate «Mosu» goitize-



«Pentsatzeko astirik ez, maletak egin, pasaportearen hartu, emazteari kontatu eta agur benur, Venezuelara».

postua lapurtzera joan zarela. Guk zapalduak sentitzen dira nolabait. Neuk oso ondo sentitzen dut sentsazio hau zeren eta ez al dugu guk Euskadin horrelakorik noiztzen?

A.— Honeraino iritsi garenez eta beste herri eta kultura batek zapalduta izatea hain ondo dakigunez, zuek bertako jendearekiko dituzuen portaerak nolakoak dira?

F.— Egia esan, arrisku handia daukagu han eta zera da, guk badakigu haiek ez dituzten lan abantailak badi-tugula eta hau sarritan burura igo dakiguke, haiek meziprezatzera iritsi gaitzkeelarik. Nitaz gogorregia naizela esaten dute: «Kontuz honekin, zer edo zer egiten ba diogu antzarak ferratzera bidal gaitzake eta». Nolanahi ere, haiek ni bezain pertsona haundiak edo txikiak dira eta nik neuk ez ditut arrazakeriarik edo diskriminaziorik egiten, hori egiteko arrisku handiegia egon arren.

A.— Nola konpontzen zarete hizkuntzare aldetik?

F.— Gure artean beti euskaraz mintzatzen gataizkio elkarri. Gehienak bizkaitarrak direnez gero, gauden giputz apurrek Bermeon hitz egiten den azpieuskalkia ikasteari jo diogu. Bestalde, bertako jendearekin erdara batuaz mintzatzen gara. Izan ere, han darabilten espainera mota ez da hain erraza eta egun dexente pasa behar dituzu ondo ulertzeko. Han darabilzkiten esakerak, expresioak eta modismoak zeharo desberdinak dira. Esate batetarako, maiz esaten dute «Como esta la vaina?». Honek zera esan nahi du, ea eguraldia nola dagoen, alegia.

UREDERRA

Lehenengotariko espiak Moises-ek bidali zituen

ESPIOITZA, MUNDUA BEZAIN OFIZIO ZAHARRA

Espiatzea beti izan ohi da politika eta «res publika»rekin zerikusi handia duen aktibitatea. Beraz politika existitzen denetik —nork esan zuen gizakia animalia politikoa dela?— espioitza existitzen da. Herri eta gobernu guztiak baliatu dira espioitzaz, eta Biblian bertan aktibitate honen berri ematen da. Moises izan omen zen espiak bidali zituen lehenetariko bat.



Coloniako hirian dago Alemania Federal-eko kontraintelijentziaren koartel jenerala.

Jesukrito aurretiko 1500. urtean eta Canaan lurraldeari buruz informazioa jasotzeko asmoz, Moises-ek espiak bidali zituen, Biblian azaltzen denez.

Espioitza militar eta politikoa betidanik egin da, eta aktibitate hauetarik asko eta asko dokumentaturik daude: Ramses II.ak Egiton egin zituen; Ciro Handiak Persian, Alejandro Magnok Grezian, Julio Cesar eta Augustok Roman, etab. etab.

Dena den orduko zerbitzu hauek noiz behinkakoak eta ez-antolatua izaten ziren. Munduan sortu zen lehen espioitza zerbitzu antolatua, sir Francis Walsingham-ek sortu zuen (1530-1590), Inglaterako Isabel I.a-

ren zerbitzurako egina. Isabelek espioitzaren bidez, espainiarren poderio militarren berri eduki zuen, eta Maria Estuardo askatzeko antolatuta zegoen konspirazioa aurretik jakin zuen.

XIX. menderarte, lan solteak

Honelako antzeko zerbitzuekin Oliver Cronwell, Frantziako Luis XIII.a eta Luis XIV.a («eguzki erregea»), Napoleon (bere agente bikaiena eta guztiz efikaza Karl Schlumeister izan zen), Pedro Nagusia, Prusiako Federico II.a, Guillermo I.a, Bismarck eta George Washington-ek kontaktu zuten.

Hala ere, XIX. mendeko bigarren erdialderarte ez ziren gobernuen espioitza zerbitzuak zientifikoki antolatatu. Orduik aurrera, agente konpetente eta ia ia guztiahaldunak azaldu ziren (Stieber Alemanian, edo Allan Pinkerton USAn). Munduko Lehenengo Gerran nazioarteko espioitzak aurre-rako pausu erraldoia eman zuen. Teknikak hobetu ziren, komunikazio eta kriptografia sistema berriak asmatu ziren, eta pertsonaia batzu espioitzaren historiara pasatu ziren: Thomas Edward Lawrence arkeologo ingelesa, edo Margarette Gertrud Zelle (Mata Hari) bailarina holandarra bezala.

Gaur egun guztiek espiatzen dute

XX. mendean, hala ere, gaur eguneko espioitza sistema nagusienak sortu dira: baita Intelligence Service deitua.

1921an, Alemaniako defentsa saileko Abwehr zerbitzua sortu zuen, Gemp-k zuzendua eta 1933an berrestrukturatua. Adwehr honek hiru ekintza mota diferente osatzen ditu: zerbitzu sekretua; sabotaia eta ekintza bereziak; eta seguritatea, espioitza eta kontraespioitza. Canaris almirantearekin gorengo maila lortu zuen.

Gestapo-a 1930an Hitler-ek sortutako polizia sekretua nazia dugu.

1922an GPU estatu polizia sobietarra sortu zen, beranduago beraren orde, NKVD eta NVD osatuz, eta bere arduraduna zen Lavrenti Beria desagertu zenean, 1954an, KGBri eman zioten pasoa.

1942an William J. Donovan-ek, F.D. Roosevelt-en enkarzuguz, OSS (Office Strategic Services) amerikarra sortu zuen, baina H. Truman-ek 1945an desegin zuen.

FBI, USAko justizia sailekoa, 1908an sortu zuen, krimenaren kontrakoa bereziki, baina gero, J. Edgar Hooves-en zuzendaritzapean, politikaren arlora zabaldu zuen bere egin-beharra.

CIA eta NSA (National Security Agency) urte berean eratu ziren, 1947an, H. Truman-en eskutik. Bigarren hau espioitza zientifikoa espezializatu zen, eta Fort George Meade-n (Maryland) kokatu zen.

Espiak nonahi

Espioitzak, historiara pasatu eta ezagunak egin diren izenak eman ditu. Munduko II Gerran espioitzarako egoera bereziki egokia eman zen. Asko izan ziren alde baten eta bestearen alde jokatu zutenak. Ejearen alde Diello Bazna (Ciceron) albaniarra, eta Canaris almirantea (jokabide gorabeheratsua) destakatu ziren; aliatuen aldean Richard Sorge sobietarra dugu, Tokion izugarritzko lana burutu zuena.

Gerra amaitu ondoren, 1945tik aurrera, «gerra hotza» deituriko egoera politikoak ere, egoera ezin aproposagoa eskeini zuen espioitzaren ekintzetarako, batez ere, espioitza militar eta atomikoari dagokionez. Batzu izan ziren garai honetan nabaritu ziren espia: Bruno Pontecorvo fisikoa eta Klaus Fuchs, biak britanikoak eta URSSren alde lan egiten zutenak.

USAk bere aldetik, askotan aidezko espioitza erabili du. Esaterako, 1960an F.G. POWers-ek pilotatzen zuen U-2 hegazkin espia URSS-k derribatu zuen; bai eta itsasoz egindako espioitza ere: 1968an Koreako Errepublikak Popularrean «USS Pueblo» untziarekin istilua gertatu zen.

Gaur egun, espioitza militarra beste teknika batzuren bidez eraman da aurrera: metodorik erabiliena satelite artifizialena da, oraindik gehiago eta gehiago hobetuko dena.

Bretainia Handia, Sobietar Batasuna eta RFA

Egun hauetako kasua aski zabaldua izan da komunikabide guztietan. Bretainia Handitik 25 espia bota zuen Thatcher andreak eta horri erantzunez Sobietar Batasunak beste 25 espia bota zuen bere lurraldetatik.

Thatcher andreak, beti garaile gelditzeko daukan mania arriskugarri horrekin, sei espia gehiago botatzea erabaki zuen, gauzak horrela geldituko zirela pentsatuz. Baina ez, gauza bera eginez, Gorbachev-ek beste sei gehiago bota zuen, zenbakiaz borobilduz. Oraingoz espien egozketak simetrikoa amaitu dela ematen du; espia botatzearena, ordea, ez da gauza berria, baina inoiz ez da Sobietar Batasunaren aldetik, honelako erantzun proportzionala eman. 1971an Britainia Handiak 108 bizilagun sobietar bota zuenean, Moskuk bakarrik 18 britaniko kanporatu zuen. Dena den, mendebalekoek beti egiaren alde

daudena pentsatzen dute; 25 kanporatuen artean 5 periodista zeuden (BBCeko Tim Sebastian, Reuter agentziaren Alan Philips korrespondentea, «Daily Telegraph»eko Robil Gedge, «Daily Mail»eko Dennis Blewett eta azkenik «The Observer»eko Mark Frankland), eta BBCeko zuzendari orokorrak berria ezagutzean, «neurri gabekoa eta atzerakoia» zela esan zuen. «The Observer»eko zuzendariak, bere aldetik, Moscuren erreakzioak «prentsa askatasunaren kontrako erasoa» suposatzen zuela baieztatzen zuen.

Sobietarren aldetik, Thatcher gobernuaren jarrera «probokazio kaskarra» kontsideratua izan zen, eta gainera erabilitako argudioak zeharo bidegabekoak.

RFA eta RDAn, denak alemaneraz

RFA, bestalde, azken hilabeteotan espion mugimendu izugarria egon da, «sektariaren dantza» izenaz ezagutua izan dena. Hans Joachim Tiedge kontraespioitzaren arduraduna RDAn alde egin zuenetik, espioitzaren erakunde guztiak afektaturik gelditu ziren, eta piramidearen goi mailako buru batzu jausi ziren. Helmut Kohl kantzillerrak berak ez zuen lortzen desertzio hauek zuten garrantzia txiki azken inoiz ere gonbentzitzea. Arazo hauekin, begi bistan gelditu da bere espioitza sailaren inkompetentzia, Tiedge —aspaldian bizimodu desordenatua eramaten zuena—, oso erantzukizun handiko postuan mantendu egin zelako; Willner senar-emazteak, bestalde, aspaldidanik susmagarriak ziren eta informazio sekretu askorako ate zuzena izaten zuten.

RFA eta RDAn kasuan, espioitzarako baldintzak errazagoak dira, eta kontrolatzeko gatzagoak, beraz. Guztiak alemanak direnez, hizkuntza arazorik ez dute, eta gainera iragan hurbilean alde batean edo bestean egon ahal izan dira, gero ideologia politikoa mantenduz edo aldatuz. Hauxe da, esaterako, Helbert Adolf Willner-en kasua, berriki bere emaztearekin Costa Bravatik RDAn alde egin zuena.

Gaur egun 59 urtetakoa, Munduko II Gerran, Waffen SSeko elite taldeetakoa izandakoa da. Sobietarrek harapatuta, 1949 arte gerra preso izan zen. Azkenik askatuta, RDAn joan zen eta han kazetaritza ikasi eta Parti-



Tiedge zen justu-justu
RFAko kontraespioitzaren arduradun...

du Sozialista Batuan sartu zen, baina iragan nazia zuenez, bota egin zuten, gero berriro onartu zuten arren.

1961an RFAn joan zen, Partido Liberalean sartu, eta Bonnekoko sede zentrolean aritu zen lanean. Handik Naumann Fundaziora joan zen, eta lankideen artean izen ona hartu zuen. Bertan seguru zeuden, bere antezedente naziak ezagutzen zituztelako, ez RDAn partidu bakarrean eraman zuten militantzia ordea.

Oraingo istiluak berriro pikotan jartzen du sistema osoa, eta batek baino gehiagok Friedrich Zimmermann barne ministrariaren burua eskatzen du. Desertzio guzti hauek ez bakarrik Alemania, bere aliatuek ere arriskutan jarri egiten dituzte. Oraingoz Alemaniaren aliatuek ezer ez dute esan, baina pentsatzekoa da hemendik aurrera kontutan hartuko dutela.

Ondorioak ez dira ikusten

Espia kontu guzti honetan, dudarik gabe mendebaleko Alemania afektatuena izan da. Barne istiluak sortu dira. Kohl-en demokrata-kristauek sozialistak salatuta dituzte, anti-amerikanismoa bultzatzen eta neutralizazioa defendatzen hasi direla esanez. USAko soldaduen presentziaren konbenientziak eztabaida sortu dute, gogorki.

Baina seguritate bera arriskutan dagoenean, espia kasuekin gertatu denez, gobernuak ezer seriozki gertatu ez dena sinestera nahi izan du.

Jarrera honek ondorioz, jendearen gan zinismoa sor dezake, eta gobernu espiekin inplikaturiko dagoena pentsa eraztera eramaten du.

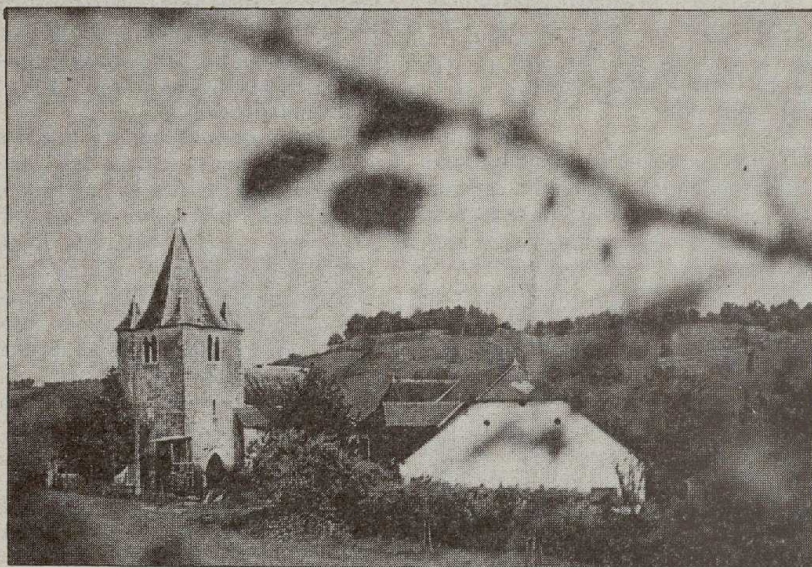
Identitate eta balore propioekin Alemania segurua eraikitzen ari delako imajina eman nahi duen koalizio kontserbatzaile batentzat, Tiedge eta Willner kasuek trapu zikin guztiak kanporatu egin dituzte.

Laura MINTEGI

Abertzaleak Santagrazitik gorako obrak salatzen

Basaburuaren turisma antolamenduari bidea zabaldua

Joan den Agorrilaren 13an Iparretarrak erakundearen zartagailu baten lehertzeak, Louis Althape Landa-ko auzapezaren saltoki aintzinean, jende asko ohartarazi ditu berriz ere ixilka jarraitzen duten xede batzuetaz, berriz ohartarazi ditu. Turismo burugabea berriro auzitan.



Ainitz gauza erranak izan dira ekintza horretaz: lehenbiziko aldiz zuela IK-k Biarnoko eskualdean joiten; Departamenduko turisma batzordearen lehendakari ordeoa dela hunkitua izan... bainan berrikerari bakan batzu salbu, gutti dira gisa hortan salatua izan den arazoaren barnera sartu.

Erakunde armatuak bere agirian azaltzen zuen bezala, Althapé jaun hori hunkitua izan da, Erbin Atarratzeko auzapezarekin batera turisma antolamendu bat bultzatu gogo duelako Basaburuan.

Santa Graziko herriaren eta San-Martiko Harria (Pierre de Saint-Martin) deritzan bakantza tokiaren artean, azkenean egitera kausitu duten bidea, turisma hedakuntza xede horren lehenbiziko egintza bat bezala hartu behar da, zalantzarik ga-

be.

Zeren, nork sinesten ahal du 6 metrotako zabalagoa edukiko duen bide bat, Santa Graziko herriaren onerako asmatua izan dela, jakinez gainerat, beraiek egunoroz baliatzen dutena —Atarratzera joateko— ahuntz xendra baten antza egonen dagolea! Bide horren egiazko xedea, Baroutous-eko eskualdean ibiltzen diren bakantzierretarik zati bat Basabururatzek ekarraztea besterik ez da. Baina kaitearen lehen eratzuna baizik ez da izanen hori, zeren azken helburua turisten geldiaraztea baitateke.

Eta jadanik agertzen hasiak dira turisma antolaketa horretarako beste egingai batzu, horietarik bat bigarren herri hitzarmenean sartua aurkitzen delarik: hau da turismoren hedatzeko egitura baten sortzea Xuberoan, 45 milioi zahar horretarako emanez.

Turisma eraikidura berriak sortu nahian

Ostatuen kopuruan Basaburuak ez baldin badu eskasik ez da gauza bera gertatzen astialdietako egitureri dagokionez. Horrengatik bera dituzte hemengo turismazaleek agertzerat emaiten asmu batzu sail horri buruz. Aipa ditzadan hala nola, Ligin kokatua litekeen «cayack» egiteko kiroldegia, Alozeko teniz zelaia, Liginaga-ko ur-tokia...

Noski jende horiek (turismazaleak) eluxurietan trebe izanez erranen dituzte hauek guztiak «antolamendu arinak» direla eta ondorioz ez dutela neholako eragin kaltegarrikeri erakarriko Basaburuari. Ez da sinesten ahal jakin gabez direla hola mintzatzen ezen Atarratzeko eta inguruetako saltoki jabe eta ostalerrek aspaldidanik beren aukera eginga bait dute.

Biarno-ko eskualdean gertatu den gisan, jende mota horrek eta beraiek lekuan ezarri dituzten hautetsiek hemen Erbin eta han Althapé, hura baizik ez aipatzeko herri baten izaera eta mamia suntsitzerat uztea erabaki dute, turismorentzat salgai bilaka ditakenez baizik hezkatur: bazterren itxura, izaite eta errorik gabeko «folk-lora» pitta bat, etabar...

Biarnoan zoritxarrez, gibeldu ezinezko hein batetara heldua da egoera, zapaltzaileak herri honen nortasuna ia arras ezeztatzea lortua bait du. Zuberorok aldiz, abertzaleak ba dira eta Ipar Euskadi osoan bezala aski eragin haundia dute holakorik sekulan gerta ez dadin.

Baina hor izaite honek ez du luzaz oztopo egingen gure herriaren etsaien xedeeri eta ordu baizik ez dugu bakoitza bere sailean ari izanez, borroka bide orokor eta indartsu baten finkatzeari lotu gaitezten.

Allande SOKARROS



Kanpaia jo nahian

PAC/DCren kontzertu haietan gogoratuko duzue honen antzeko kanpai handi bat nola agertzen zen kontzertua hasterakoan. Kanpaiak jotzen zuenean infernurako bidean jartzen ziren hamabi bat mila lagun kontzertu bakoitzean.

Ez da ordea aurrean daukazu, eta beste bi horiek ere daukaten, kanpaiaren kasua.

Filadelfiakoa da kanpaia eta The Liberty Bell izena du. Hau da, Askatasunaren Kanpaia. Begira dauden bi horiek Josef Glemp eta John Krol kardinal polakoak dira. Poloniako primadoa duzu gora begira daukazu belarri-xabal txikia.

Estatu Batuek Askatasunaren Kanpaia erakusten dute beti. Bere hotsa mundu guztian entzuten da. Bai eta infernu «gorria» bizi dutenetan ere.

Horregatik begiratuko diote kardenal polako hauek kanpai horri. Horregatik jarriko dituzte aurpegi horiek. Horregatik belarriak hazten zaizkie zeruko hotsaren aldera.

Ez dakigu —argazkia zuri-beltzekoa da— kanpaia urrezkoa, zilarrezkoa ala askatasunezkoa den. Haundia ba da, eta norbait azpian harrapatuz gero akabo.

Dan-dan-dan, Ameriketan. Dan-dan-dan Ameriketan... entzungo dute ordea kardenal biek denbora guztian. Polonian daudenean bereziki. Hori entzungo dute. Ameriketan, Ameriketan, Ameriketan.

Oihartzuna zabaldu egin nahiko dute. Zeruari, Amerikaren, Askatasunaren hots gor hori hedatu nahiko dute.

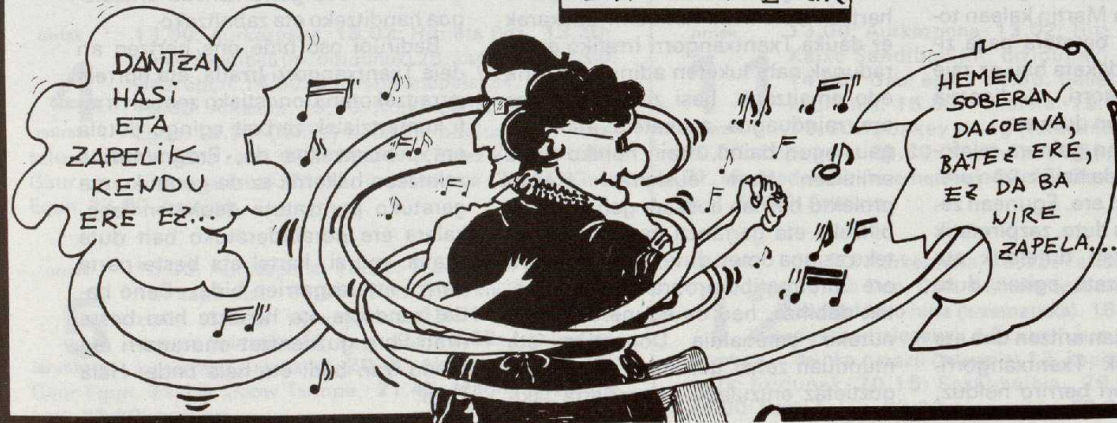
Hotsa entzuteko, besteek entzuteko, kanpaia jo beharko dute.

Lasurtegi, zilarra eta brontzearen artetik

LASURTEGI pasaitarra da eta herri horretako eskuin aldean dauden kai desberdinetan aspalditxo hasi zen gisa batetako eta besteko arraunketan. Betidanik "Koxtape" klubaren arrosa koloreak zipriztindu ditu bere garaipenak, duela bost bat urte Banyolas lakuan zegoen 'kubatarra' ren hegalpera alde egin zuen arte. Urrezko garaiak ziren haiek Banyolasen inguruan biltzen zen arraun-munduentzat eta Lasurtegi hantxe lortu zuen bere ohorezko lasterketa horretan behar zuen azken prestutasuna eta heldutasuna. Kubatar aberats arraunzale hark sekuestroa jasan eta bere arraun-mezenaia alde batetara utzita ere, Lasurtegi Estatuko arraunlari onentsuenen arteko postuetan ibili ohi zen beti ere beste pasaitar arraunlari primerakoarekin tandem eginez. Gerora, Climent-ekin parek osatzea egokiagoa zelakoan, aldaketa etorri zen eta handik urtebetera Joku Olinpikoetako zilarra, espainol guztien kontsolagarri eta euskaldun guztion orgullo-seinale. Azken mundialetan ere, zilarrezko sari hura kasualitatea ez zela forgatu berri du, azken asteotan Pasaia Donibaneko traineruari gehitu dizkion indarrak ere nabarmen baino nabarmenagoak izan direlarik. Ez, Lasurtegi ez da kasualitatezko primea linea berri bat. Aspalditxotik zetorren banan-banan garaipenak lortuz, eta oraingoan lortzen ari da punta-puntako puntua.

Enrike OTXOTORENA

PELIX eta MIXE RIX



IRRATI BAKOITZAK BERE KOXKA

Euskadi Irratia (Donostia)

Donostian emisora duen Euskadi Irratia Komunitate Autonomoko hiru probintzietan entzun daiteke, Nafarroa eta Iparraldeko zenbait gunetan ere entzun daitekeelarik.

7,00: Agurra. 7,30: Lehen txanpa. 8,30: Goizkronika. 9,00: Baratzako pikuak. 10,00: Goizgiroan. 12,00: Aldenik alde. 13,00: Euskadi/13 ordu. 13,15: Aizu aizu. 13,45: Nere bordatxotik. 14,00: Euskadi 2etan. 14,15: Kirol berri. 15,00: Kafe pop. 16,00: Kostaldeko tren. 18,00: Klasikoak gaur. 19,00: Konpkat disk. 20,00: Arrastion Euskadi. 20,30: Kiroletan. 21,00: Sorgin afaria. 22,00: Kaki rock. 23,00: Amaiera.

Boletinak: 9, 10, 11, 12tan goizetik. 4, 5, 6etan arratsdetik.

BA AL LITEKE ORAINDIK EZ JAKITEA?

Santi UGARTEMENDIA

Oraingoan bai jaialdi bikaina! → Joan den KOXKAN aipatzen genizuenari uko eginez esan behar dizuegu joan berri zaigun larrunbatean, berriro ere Euskadiko Irrati Libreen Koordinadora bildurik jaialdi munstruo bat eratzeari ekin diola, lehen pentsatutakoa Euskadiko irrati libreei txikia geratu zaielarik. Arestian esan dugun bezala luzaro arituko dira urriaren bostean musika taldeak Polikiroldegian, han izango baita jaialdi bikain eta musikaz beteriko hau. Dagoeneko musika taldeen izenak egon badaude, gero ziur ziur han egongo ote diren hori! auskalo! dena den, Kortatu, Cicatriz, Barricada, Zarama, R.I.P., Altos Hornos de Vizcaya, Tortura Sistemática, Vómito Social, Baldin bada, Bahía de Cochinos etabar luze bat. Jaialdi honen garrantzia iraupenean datza, arratsaldeko bostetan hasi eta bukaera goizaldeko desorduetan izangobaita, amaitzen baldin bada behintzat. Beraz Euskadi osotik eta osoko irrati libre kideak izango ditugu urriaren bostean polikirodegian.

Zuzeneko erretransmisioak nola egin. — Jaialdia alde batera utziz, Koordinadorak eztabaidatuko beste gaia, erretansmisioak zuzenean nola eramanarena izan zen, arlo honetan irrati batzuk badutela esperientziarik, hala eta guztiz ere atal hau gehiago landu beharrean dagoela ikusi zen. Azken puntua irrati guztien artean berri emanaldiak elkarrekin ekitea izan zen, hau da, irrati bat arduratu informazioa pasatze eta jasotzeaz eta beste irratiei igorri; era berean, probintzia bakoitzekoek gauza bera egiten dute gainontzeko irratikideekin. Puntu honek eskeintzen zuen eragozpenik handiena telefonoarena izan omen zen, irrati libre gutxi baitute luxu galant hau, telefonoarena alegia.

Bergaran, Txapa Irratia. — Bergara aldean aspalditik ari ziren irrati libre hau eratzen eta etekinak honez gero etorri dira, Txapa Irratia noski, eta esan behar nahiz eta izenak txapa adierazi, gazteak eta martxa handikoak direla muntatu dutenak, bada badakizue, beldurrik gabe entzun dezakezue irrati gazte eta libre hau.

Txantxangorri Irratia, indartzen doan irratia

Duela urtebete ekin zion emititzeari, Ekotopaketetan lehen emanaldiak egin bazituen ere. Hasieran Loiala auzotik emititzen zuen eta eragozpenez josirik zegoenez San Martin kalean topatu zuten lokaltxo batetara pasa ziren. Antza denez aldaketa hau ez zaie batere gaizkitxo etorri, audientzia areagotzea lortu omen dute eta.

Lokal berri honetan gainera telefonoa dute, eta hauxe da hain zuzen ere: 46 90 04 hain zuzen ere. Egunean zehar emanaldi oparoa dute, zazpiretatik hamabietara betetzen dutelarik eta aste bukaeretan luzatu egiten dute goizez eta gauzez.

104 megahertzietan aritzen dira eta aritu dira betidanik Txantxangorrikoak. Programazioari berriro helduz,

IRRATI LIBREEN KANTOIA

beraiek esan digutenez astean zehar 39ren bat programa egiten dira 100 pertsona astean zehar irratitik pasatuz. Programazio moietari dagokionez musikak gaingiditen omen du egitaraua, berri emanaldi gutxi, eta noski antinuklear, antimilitaristak eta beste herri mugimenduek aktiboki parte hartzen dute irrati honetan. Euskarak ez dauka Txantxangorri Irratiko arduradunek nahi luketen adineko lekuri edo emaitzarik, hasi zirenean askoz ere zainduagoa zeukatela atal hau gaur egun baino, orain nahiko gutxi emititzen dute euskaraz. Halere proiektu berrian euskara gehiago erabiltzeko eta garrantzi handiago emateko asmoa omen dute, aurrera begira ere informatibo-programak egitekoan dabilta, hau da egunero 20 minutuko emanaldia Donostian eta munduan zehar gertatzen diren berri guztietaz entzulego donostiarra jaki-

naren gainean jar dadin. Berri emanaldi honetarako bereziki ekipotxo bat eratuko dute beste programetatik at. Musika, berri nolabait batzeko asmoa dute; hitz gutxitan programazioa zaintze eta orekatze lana egiten ari dira Txantxangorri Irratikoak, urrats beharrezko eta oso garrantzitsua entzulegoa handitzeko eta zabaltzeko.

Badirudi oso bide ona hartzen ari dela Txantxangorri Irratia, eta horrela jarraitzekotan Donostiako zenbait irrati komertzialek zerbait egingo dutela ere pentsatzeko da. Programazioa zaintzean bakarrik ez da geratuko eta garatuko pentsatuta daukaten lana, kalera ere norabideratuko bait dute irrati, mural, kartel eta beste parte hartze interesgarrien bidez. Beno bada, sendotze eta hedatze hori beste irrati libre guztientzat onuragarri eta eredu izan bedi eta hala bada, Hala Bedi.

irailak

29

igandea

12,00: Meza San Migel Goiaingerua, Aralar-tik zuzenean. 15,32: Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak). 16,00: Gazte bizkorak (telesaila). 17,00: Ehizakatuak (m. bizidunak). 17,20: Hazzardeko dukesa (telesaila). 18,30: Klasikoen txokoa. 19,30: Gizon ikustezina (telesaila). 20,30: Pac man (m. bizidunak). 1. kapitulua. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Mundu bat amaitzeaz (dokumentala). 22,15: Kirolez kirol. 23,00: Amaiera.

irailak

30

astelehena

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta Pitz. 13,30: Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak). 14,00: Gaur Egun. 14,30: Dallas (telenobela). 20. kapitulua. 15,30: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur Egun. 19,30: Hazzardeko Dukea (telesaila). 20,30: Kirolez Kirol. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Plaza berri. 21,45: Dallas (Telesaila). 22,45: Gaur Egun. 23,00: Amaiera.

urriak

1

asteartea

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Superman (marrazki bizidunak) 25. kapitulua. 14,00: Gaur Egun. 14,30: Dallas (telenobela) 21. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur egun (informatiboa). 19,30: Kaixo Spencer (telepanpinak) 6. kapitulua. 20,00: Gizon ikustezina (Telesaila). 14. kapitulua. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Mahai Ingurua. 22,45: Gaur Egun. 23,00: Amaiera.

urriak

2

asteazkena

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,35: Kaixo Spencer (telepanpinak) 6. kapitulua. 14,00: Gaur egun (informatiboa). 14,30: Dallas (telenobela) 22. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur egun (informatiboa). 19,30: Kaixo Sandibel (marrazki bizidunak) 28. kapitulua. 20,00: Trastu zaharren kutxa zine komikoa. 20,30: Zopa Haundi. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Sorterria (luzemetraia). 2. kapitulua. 22,45: Gaur egun (informatiboa). 23,00: Amaiera.

urriak

3

osteguna

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta Pitz. 13,35: T jauna (m. bizidunak) 17. kapitulua. 14,00: Gaur Egun. 14,30: Dallas (telenobela) 23. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur Egun. 19,30: Marrazki bizidunak. 20,12: Konexioa Mendizorrozarekin. Saski-baloia. 20,45: Gaur Egun. 20,55: Saski-baloia. 21,30: Vanderberg (telesaila) 4. kapitulua. 22,30: Aurrez aurre. 23,00: Gaur Egun. 23,10: Fede Giroan.

urriak

4

ostirala

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta Pitz. 13,30: Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 28. kapitulua. 14,00: Gaur Egun. 14,30: Dallas (telenobela) 24. kapitulua. 15,00: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur Egun. 19,30: Donkey Kong (m. bizidunak). 1. kapitulua. 20,00: Popa zoro. CT0720,30: Kirolez kirol. 21,00: Gaur egun (informatiboa). 21,15: Luzemetraia. 22,45: Gaur Egun. 23,00: Amaiera.

urriak

5

larunbata

15,30: Aurkezpena. 15,32: T jauna (m. bizidunak) 18. kapitulua. 16,00: Don, Don, kikilikon (pailazoak). 17,00: Luzemetraia. 18,30: Duke kaleko dukesa (telesaila) 12. kapitulua. 19,30: Aita bedeinka nazazu (telesaila). 20,00: Hemen Bizi. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Show Txanpa. 21,45: Magnum (polizia-koa). 23,00: Amaiera.



programazioa

urriak

6

igandea

15,30: Aurkezpena. 15,32: Harlock Kapitaina (m. bizidunak). 16,00: Bidaiariak (telesaila). 17,00: Ehizakatuak (m. bizidunak). 17,20: Gazte bizkorak (telesaila). 15. kapitulua. 18,30: Klasikoen Txokoa. 19,30: Gizon ikustezinak (telesaila). 20,30: Pac Man (m. bizidunak). 2. kapitulua. 21,00: Gaur egun. 21,15: Mundu bat amaitzeaz (dokumentala). 22,15: Kirolez kirol. 23,00: Amaiera.

urriak

7

astelehena

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta Pitz. 13,30: Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak). 14,00: Gaur egun. 14,30: Dallas (telenobela). 25. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur egun. 19,30: Hazzardeko dukeak (telesaila). 20,30: Kirolez-kirol. 21,00: Gaur egun. 21,15: Plaza berri. 21,45: Dallas. 22,45: Gaur egun. 23,00: Amaiera.

urriak

8

asteartea

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Superman (m. bizidunak) 26. kapitulua. 14,00: Gaur egun. 14,30: Dallas (telenobela) 26. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur egun (informatiboa). 19,30: Kaixo Spencer (telepanpinak) 7. kapitulua. 20,00: Gezi beltza (telesaila) 2. kapitulua. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Mahai ingurua. 22,45: Gaur egun. 23,00: Amaiera.

urriak

9

asteazkena

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Kaixo Spencer (telepanpinak) 7. kapitulua. 14,00: Gaur egun. 14,30: Dallas (telenobela) 27. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur egun (informatiboa). 19,30: Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 27. kapitulua. 20,00: Trastu zaharren kutxa. 20,30: Zopa haundi. 21,00: Gaur egun. 21,15: Sorterria (luzemetraia) 3. kapitulua. 22,45: Gaur egun (informatiboa). 23,00: Amaiera.

urriak

10

osteguna

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Tarzan (m. bizidunak) 14,00: Gaur egun. 14,30: Dallas (telenobela) 28. kapitulua. 15,40: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur egun. 19,30: Gazte bizkorak (telesaila). 16. kapitulua. 20,30: Zerotik Zetara. 21,00: Gaur egun. 21,15: Vanderberg (telesaila) 5. kapitulua. 22,15: Aurrez aurre. 22,45: Gaur egun (informatiboa). 22,55: Amaiera.

urriak

11

ostirala

13,00: Aurkezpena. 13,02: Hitz eta pitz. 13,30: Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 29. kapitulua. 14,00: Gaur egun. 14,30: Dallas (telenobela) 29. kapitulua. 15,50: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,30: Donkey Kong (telesaila). 2. kapitulua. 20,00: Popa zoro. 20,30: Kirolez kirol. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Madeleine (luzemetraia). 22,45: Gaur egun (informatiboa). 23,00: Amaiera.

urriak

12

larunbata

15,30: Aurkezpena. 15,32: Tarzan (m. bizidunak). 16,00: Don, Don, Kikilikon (pailazoak). 17,00: Ibai bestealdeko hiria (luzemetraia). 18,30: Duke kaleko dukesa (telesaila). 13. kapitulua. 19,30: Aita bedeinka nazazu (telesaila) 12. kapitulua. 20,00: Marrazki bizidunak. 20,15: Saski-baloia. 20,45: Gaur egun. 21,00: Saski-baloia. 22,30: Hemen bizi. 22,30: Magnum.

TXORI BATEK ESAN DIGU...

AMOREBIETA

Emisioak hasteko eta bukatzeko kareta berriak

Programazioa hasteko eta bukatzeko kareta berriak egitea eskatu omen diote Rebolledo zinegileari, gogoratuko duzuen bezala bera izan zen «Betirako sua» ren zuzendaria eta Mikel heriotzaren Imanol Uriberekin batera gidolaria, kareta hauetan Ardanzen irudiak ezabatuko ditu Garaikoetxeak oraindik kareketan zituen zipritzinak. Esan berri dugun Ardanzen ekipoa oraindik itxaroten dagoela okasio egokiagoren zain, baina aurreratzen ari da bere sarrera eta hor izango dugu exemplua. Karetei atxikiz espero dezagun, gutxienez, Rebolledok irudi munduaz dakien jakitural.

Miramongoaren inguruko esamesak

Oraingoz ere Miramonen eraikitzen ari diren platoak ez direla berehala etorriko zurrumurrua dabil, Durangon bertan beste lokal batzu prestatzen hasi omen dira zenbait grabaketa egitearren. Horrek agian edo aurki esan nahiko du Miramonen egiten ari diren platoak eta estudioak beste batzuren zatiz izango direla, esatebaterako Eroseeinkarentzat. Dena dela, usteak ustel eta nork daki datorren urtean hainbeste bider entzundako Barne Produzioa Donostiaratuko ez ote den eta Durango informazio atalerako lagako ez ote den.

Deialdi ugari

Ohituta gaude edozein egunetan eta edozein egunkaritan lanpostuetarako deialdiak irakurtzen, eta horrek lan planak aurrera doazela esan nahi du. Baina harritzekoa da egunkari batez jauntxo baten lekuaren berri jakitea, eta horixe izan zen hain zuzen ere joan den igandean egunkarietan azaltzen zena: haurren programazioa eratzeke lanpostu berri bat. Gogoratuz Bandresek duela gutxi esana, umeez izango zutela telebistan diru parterik haundiena eta era berean laguntzen parterik handiena, programazioa hedatu egingo litzateke. Orain, egunkarietan zer topatzen dugu eta deialdi bat lanpostu hori betetzeko. Jefeek krisia dela eta ez dela ongi dago, baina egunkarietan horrelako deialdiak egitea... nor engainatzeko.

BOTOIA SAKATU AU

luzemetraiak

Filme handirik ez aipatzeko

Aurreko hamabostaldian filme on mordo bat ikusteko aukera izan baldin bagenuen, honako honetan ez daukagu aukera handiegirik siloian eseri eta filme baten ondoan kafea hartzeko.

Heimat luzemetraia tele-sailkatuaren beste bi kapitulu ikusi ahal izango da. Hori bai, Herri txiki alemandar horretan kokatzen den familiaren historia piskanaka piskanaka esku-ratu ahal izango duzu. Dagoneko konturatu zinen bezala asteazketan ematen da **Heimat** (Sorterria), Gaur-Egun teleberriaren ondoren. Gaueko bederatzia eta laurdenetan gutxigorabehera.

Bigarren kapituluari 1929 eta 1933 urteen arteko kontuak izango dira. Hitler-en gorakada ikusteko interesgarria gerta daiteke. 3. kapituluari 1935. urtean kokatzen da. Garai interesgarria hau ere Alemania nazian.

Urriaren lauean **Ageriko begia** luzemetraia izango duzu. Mia Farrow, Michael Jays-ton, eta Topol dira hirukote amorosoaren pertsonaiak bi-ziarazten dituzten aktoreak. Istorioa zera da, londrestar tipiko bat, hogeitamar urtetik gorakoa eta mutilzaharra, neska-lagun amerikar batekin maitementzen da. Ez da bera bakarrik harrituko, bere ama eta familia guztia baizik. Ame-rikar hori India-tik egindako



bidaia baten bueltan dator. Ezkonduko dira eta hor hasiko dira kontuak. Detektibe pribatu bat sartuko da historian eta hirukotea hortxe arituko da martxan.

Urriaren 11 ean **Madeleine** agertuko zaizu pantailan. Kurt Meisel-en filme honetan Eva Bartok, Sabina Seselman, Ilse Sstepat eta Alexander Kertz dira antzezleak.

Hamabostaldi honetan da- goen beste pelikula bakarra **ibai bestaldeko hiria**. **City across the river** hau Brooklyn da **Dukeak** izeneko koadrila bat dabil hor. Gazte koadrila bat. Gazte koadrila bihurri-samarra da eta nahiz eta gura-soek, maisu etabarrek behin eta berriz abertentziak egin gazteek berean dihardute. Ha-lako batean koadrilako batek eskolako zuzendaria hil eta polizia guztia bere atzetik izan- go du.

Historia horretan murgildu- rik ibiliko diren aktoreak Step- hen McNally, Sue England, Barbara Whiting eta The Du- kes koadrila izango dituzu.



AKATU AURRETIK

pailazoak

"Txirri, Mirri eta Txiribiton" laister pantailan, berrikuntza ugarikin

Laister da "Txirri, Mirri eta Txiribiton" pailazoez eskainiko duten teleaio berriaren estreinaldia. Urriaren hasieran has daiteke... Baina ETBn izaten diren gorabehera guztien ezin jakin justu-justu noiz.

Saio berri honen helburua haurrak gehiago parte hartzea da. Pailazoez protagonismo txikiagoa izango dute programaren lehendabiziko partean. Aurkezle besterik ez dira izango ia.

Ume bakoitzak egiten dakiena erakusteko aukera izango du hizkuntza, musika eta gorputz ariketa batzuren bidez. Bestalde haurrek etxean egindako bitxikeriak ere era-

kutsiko dira.

Haurrek kartak bidali ahal izango dituzte programara beren arazoak zeintzuk diren kontatuaz. Seguru egon pailazoez jakingo dutela haur guztien arazoak konpontzen.

Guztionetaz aparte, "Tortolika" abioian egingo diren bidaiak luzeagoak eta liluragarriagoak izango dira hemendik aurrera.

Eta nahikoa izango ez balitz bezala bideo-klip-ak ere prestatu dituzte pailazoez beren abenturak ikusi eta parre egiteko.

Sorpresa bat ere badago. Dekoratu berria izango du programa honek.

erretransmisioak

Saski baloia Gasteiztik eta Meza Aralarren

Saski baloia gero eta indar handiagoa hartzen ari da ETBren erretransmisiotan. Urriaren 3an eta 12an bi partiduko ikusteko aukera izango dute mutil-altuen joku honen maitaleek. Ostegunean bata eta larunbatean bestea. Biak ilunabarreko zortzirak eta laurden inguruan.

Hamabostaldi honetan bada erretransmisiotan kirola ez den beste zerbait ere. Meza Nagusia eskainiko da zuze-

nean Aralargo San Migeletik. Meza igande eguerdian izango da. hamabitan. Justu irailaren 29an. Alderdi Egunaren egunean. Gogoratuko duzen bezala Aralargo San Migel-en ospatu zuen PNVk lehendabiziko Alderdi Eguna. Aurten goa Gasteizen izango da baina etxean gelditu behar duten jeltxide zenbaitek gogoratu ahal izango du Aralargo Meza-ren bitartez duela urte batzutako Alderdi Egun hura.

IKUSITAKOAK IKUSITA

Antxon URRESTARAZU

Greba noiz arte?

Azken egun hauetan komunikabide ezberdinek greba amaitzeaz zegoela eta Gorordo jauna Areizaga jaunaren aulki desiatua hartzeaz zegoela esan dute, baina badirudi ez bata ez bestea ez dela oraingoz bederen beteko. Argi eta garbi nabaritzen da, hori bai, jendea gero eta haserreago dagoela bukagaitz bihurtu den grebarekin, bai ikuslegoa eta bai bertan lanean ari den jendea, apurka apurka berriro ere lanera itzultzen hasiak omen dira eta. Jendea erretzen eta aspertzen doan heinean gero eta zalantza gehiago azaltzen ari omen dira, greba dela bide. Bat Juan Garcia kaleratutako langilearen asuntza eta kaleratzearen arazoak, oraingoan ELAk grebatik puntu hori apartatu nahirik dabil, zuzendaritza ez dabilela elkarriketatik oso urrun argudiatzen duelarik. Halere mundu guztia erretzen ari den greba hau (eta erreneak langileen poltsikoak dira noski) ez ote da greba eroseegia, orain eta estrainezko pentsatu baitute kaleko ekintzei beta ematea, lau hilabete pasa ondoren. Ostera orindik badago sasoirik kaleko ekintzei ekiteko, edo greba egiteaz aparte zerbait gehixeago egiteko.

Ikasturte berria eta umeak

Bai, telebistak dituen ikusle zaletuenak umeak dira, eta haur horietako asko eta asko pailasoen zain ere egongo ziren noski. Bada hiruak hasi dira dagoeneko jotake umeak entretenitzeko programa horrekin, eta ongi etorria emateko modukoa da. Beste programa, «Gaztetandik», joan den ekainean betirako agurtu zela zurrumurru ibili baziren ere oraindik aurrera jarraitzekotan da, aldaketa batzu izango dituela. Aurpegi berria, aurkezle berria: Ondarruko gazte bat Joseba Agirretxea. Orain arte bi aurkezle izan ditu programa honek, Arantxa Urretavizcaya eta Ermiñe Madariaga, biak neskak, oraingoan ordea mutila, ea zorte gehiago duen mutil honek. Programak beste aldakuntzak ere izango omen ditu, estudio lanak, konkurtsoak eta beste mila gauza.



BESTEEN AHUNTZAK



Nola mongoliar bati harripeetatik deabrua azaltzen zitzaien

Hamabost anai-arreba ziren, eta bera bizi da bakarrik. Gunzegt Gobi-Altaiko artzai zahar bat da, Mongoliakoa. Mongolian ez dago lurraren propietate pribaturik, eta Gunzegt ardiak eta yakak larratzen batetik bestera ibiltzen da.

Gunzegt-i hiritarrek daramaten bizimodua ez zaio soberra gustatzen. «Guk, norbaitekin topo egin eta, agur esaten dugu behintzat; kaletarrek osteria begiratu ere ez dizute egiten, ezta zaharrenek ere...»

Jainkoa, Gunzegt-entzat, oso gizon ona zen. «Bere bizitzaz jakintsuek liburuak idatzi zituzten; gero errusiarrek liburu horiek ohostu zizkiguten, horregatik badute haiek ere jainko bat orain». Deabrua berriz «oso txarra zen eta Jainkoak harpetan bizitzera kondenatu zuen. Horregatik, harri bat jasotzen delarik, deabrua hantxe dago».

Tugulju-k horretaz berdin pentsatzen du. Tugulju jaljetniako emakume bat da, Zaleng-ekoa. 73 urte ditu. «Jainkoa —esaten du— bakar-bakarrik bizi zen munduan. Lagunak behar zituen noski, eta txakurrak egin zituen. Baina jainko gaizto batek txakurra madarikatu zuen eta mintzamenik eta adimenik gabe lagatu zuen. Orduan Jainkoak orratz baten puntan gari ale bat ipini zuen eta gizona sortu zuen. Gero orratz begi-handi baten gainean beste ale bat, ale helduago bat ipini zuen; eta emakumea sortu zuen».

Oroitzapen zaharrek lausotzen dituzten Tugulju-ren begiak. «Gizona pizti bat da. Bizitza honetan bizi egin behar da, bakarrik bada ere. Ni ez nintzen ezkondu. Aldi batez bi gizonekin bizi izan nintzen, eta bost ume izan nituen; ilar-giak lagundu zidan. Ezkondu? Igual dio, gizon guztiak berdinak dira».

Tugulju-ri ere hiriko gauzak ez zaizkio biziki laket. «Oso gauza arraroak ikusten dira —tristurazko irribarre bat azaltzen zaio—; klean halako takoidun zapatak erabiltzen dituzten emakumezko batzu ikusia nago... Beldurra ematen dit, handik eroriko ote diren gaizoak».

Martin IRAZGOITI

Pirineotan, oso urrun joan gabe

Huescako Pirineoan, Ordesako Parke Nazionalak biltzen ditu bisitariak milaka, urtean zehar; ondorioz, camping eta zerbitzuak horren inguruan ugaltu egin dira, bide eta orduak ondo zehaztu eta markatu, eta erosotasunean irabazten dena, askatasunean galtzen da; ezin akanpada librerik egin, ezin gaua bertan pasa...

Ordesa ondo ikusteak mezezi duen arren, beste ibilaldirik librea bat egin nahi baduzu inguru hartan, Bujaruelo harana proposatzen dizugu.

Ordesarako bidean, Torla izeneko herria da azkena. Handik kilometro batera aurkituko duzu bide-ertzean Ordesako kanping dotorea; aurrerajo, eta lau kilometrotara Nafarren Zubia dago; hau iragan eta berehala hasten da ezkerretara estrata bat, kotxeentzako oso desegokia eta jende gutxi hartzen duena; hortxe hasten da Bujaruelo haranerako bidea.

Estrata horretan sartuz, gutxitara Santa Elena zubia inguratzen da, eta ordu bete inguruan, oinez, Bujarueloko kanping txikia agertzen da bidean; beti ere Ara ibaiaren bazterretik goazela. Menditarte estuak zuhaitz-bebegetazio aberatsa agertzen du, lehen zati honetan izeia eta pagoa nagusi direlarik. Kanping honetatik aurrera beste bi kilometro egin eta landatxo bat ikusten da errekaostoen ondoan: San Nicolas de Bujaruelo deitu tokia: eraikuntza zahar batzuk markatzen dute aintzinako aduanaren eta hospital zahararren arrastoa. Arkuko zubi zahar eta polit batek ixten du iparraldetik landa hau, eta markatzen du bide berrien hasiera; hortik aurrera, ibilbide desberdinak hauta daitezke; banan-banan zehaztuko ditugu.

Agian lehena akanpatzeko toki egokia aukeratzea litzateke; ezinhobea eskaintzen zaigu bertan: aipaturiko zubia iragan aurretik zabalitzen da ezkerretara bideska bat; har zazu eta ibili zaitez ibaitxoaren ibar-eskuinetik lauhun bat metro; hor bideak eskuinaldera egiten du, eta zubi txiki baten gainetik ibaia inguratu, ibaiezkerretara; hortxe zabalitzen da akanpada librea egiteko paraje benetan liluragarria: zuhaitz txiki batzuren geriz-

pean, errekatxoaren ondoan. Udaldia bada, bainuak har ditzakezu, zortzi graduko tenperatura daramaten ur gardenean; edo franbuesa gorriak jan bide-ertzean; eguzkitako arketan muskerak bilatu, edo zuhaitzak ezagutzen ahalegin du; hauen artean oso ugaria da orri berde eta fruitu gorriko serbala, keltiarren arbola sakratua. Baina pagoa, haritza, himalayako pinua, izeia ere ikus ditzakezu.

Itzul gaitzen berriro lehen utzi dugun San Nicolas de Bujaruelo deitu landara, aduana eta hospital zaharrera, eta zubi ondora, ibilbideak ezagutzeko. Ota haranerako bidea egingo dugu lehenen: zubi hartu aurretik dagoen bidea berrartzen dugu, lehen akanpatzeko egin dugun bezala, baina lauhun metroak ibili ondoren, oraingoan ezkerretara hasten den bidea hartu behar dugu, mendian gora doana; kota txiki bat iragan ondoren agertzen zaigu hondoan Ota harana, Ota eta Tendeñera deitu mendien oinetan; glazial zahar bat, orain behitaldeek betetzen dutena.

Bigarren ibilbide bat: akanpatzeko hartu dugun leku beretik iparrera jo, eta arrokatean igoten duen bide estua hartzen badugu, Odiso deitu tokira garamatza, eta bide hau Panticosarekin eta Frantziarekin lotzen da.

Oraindik hirugarren ibilbide bat ere bada: San Nicolas de Bujaruelo itzuli, eta oraingoan zubi zaharra inguratu eta zuzen jarraituz senda bat goruntz doa, Bujaruelo deitu mendi gainera (2.270 metro) eta handik Frantziako Gavarnie herrira pista bat dago.

Bideok egin eta Bujaruelo haranean egun batzu gustora pasa daitezke. Itzultzerakoan, bide berri bat hartuko dugu, oihan zarratu batean zehar; San Nicolas de Bujarueloko zubia inguratu eta lehen Gavarnie-rako bidea hartu dugun lekuan, oraingoan eskuinetara hartzen dugu, itzulbidea ibaiezkerretik egiten dugu, pago eta pinu artean, bide mehar batetik, Ara ibaia oinpean, 300 metrotara ikusten dugularik; ordu t'erdian itzuliko gara Santa Elena zubira, eta handik berriro Nafarren zubira eta Torlarako errepidera.

GORRIA

BADIRA MILA ETA BAT MANERA

Beste lehiaketatxo bat

Gauza berriak asmatu behar aspertuko ez bazaituztegu. Plagioarenak egin zuen aspaldi, bakazioenak arestian egin duen bezalaxe. Beharbada gaitztoegia naiz gertaera mingarri hori gogoraraztean, baina bizitza beranda krudela eta gu ez gara haren islada zuzen eta ahula baino.

Batek baino gehiagok sentitu bide du honez gero bere erraetan bere burua hiltzeko gogo bizi eta ia ia eutsiezina. Baina azkenik, beharrik, eutsi egiten diogu, gure sufrikarioekin bukatzeko erabaki sendoa burura eramateko kol-darregiak garelako, edo gure buruaz beste egiteko modu-rik komodo baina era berean ankerrena bizitza petral eta bihotzgabe honi aurrera joaten uztea delako.

Dena dela, nahiago genuke inork horrelakorik egingo ez balu, eta honen arrazoia ez da kristaubidezko nolare-baiteko pietatean bilatu behar, ezta zuenganako amodio sutsuan ere, askoz arazo prosaikoago batean baizik; izan ere harpidedun eta irakurle finak ez ditugu sobera, ez hil-kutxetan sartuta alferrik galtzeko adina behinipehin, nahiz hartara bestaldeko zera hartan propaganda pittin bat egin zeniezaguketan, hemengoan honen gaizki ikusiak gare-nez.

Beraz, suizidorik burutzen ez baduzu, eta hau irakurtzen ari bazara argi dago ez duzula egin, beste bide batetik libra zenezake barrenak erretzen dizkizun zorioneko adrenali-na, okerrera irakiten dabilten grinok zapuztea baita. Ho-rrela bada, hona hemen proposatzen dizuedan plana.

Agresibitatearen alorra utzi barik (katarsia Edipo kon-plexua gainditzeke dugun idazle gixajoen kontua baita) zure indar suntsitzaile hori ispilukoarengana zuzendu be-harrean besterengana bidera dezakezu. Hau da, lanean puteatuta zauzkan enkargatua, moskeatzen zaituen ikas-lea, aspertuta ez ezik nazkatuta zauzkan irakaslea, gogai-karri suertatzen den ezkontidea edota Eganen disko gel-diezinarekin burumuina lehertze jarri dizkizun bizila-guna hil zenitzake. Ez da horren zaila. Ez al diozu inoiz planteatu posibilitate hori zure buruari? Benetan? Ez da ba horren zaila ezta horren ezinezkoa ere. Pentsa ezazu.

Bazen norbait asesinaketa bat egitea artea zela esan zuena. Eta gu oraingoan arte hori jorratzen saiatuko ga-ra; bueno, ekintzak norberak bere kasa gauzatu beharko ditu, baina lerro hauetatik zenbait ideia emango dizuegu, edo hobeki esanda, elkarrir emango dizkiogu, lehiaketa moduan antolatu baitugu: inor hiltzeko plan ederren bat duenak paperean idatzi eta gurera bidal dezala, guk or-dainean saritxo bat igorriko baitiogu (agian bere asmoa burutzeko laguntza logistikoa) Edozein gauzak balio du, dela asesinaketa perfektoa, dela ekintza farregarri eta di-bertidoa.

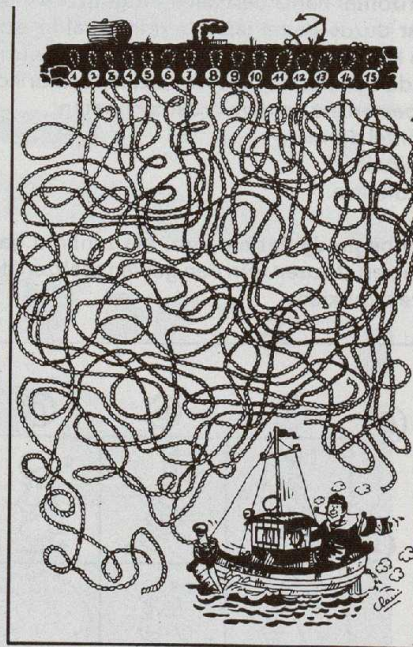
Horrela, bide batez, nobela poliziakoak eskribitzen ika-siko dugu eta Gotzon Garateri irabazi egingo diogu dato-zen sariketetan.

F.J.M.

EZETZ ASMA

Zein sokari heldu?

Zein sokari heldu beharko dio gure arrantzaleak portura iritxi nahi badu?



OSASUNAREN ARDURAZ

Unibertsitariak eta estimulagarriak

Madrileko Unibertsitate Autonomoan, ikerketa ko-mertzialeko sailean egindako inkesta batek dioenez, ikas-le unibertsitarien artean %56,4 dira nolabaiteko bizga-rriak erabiltzen dituztenak (anfetaminak, kafea, pildorak, etab.) beren errendimendua hobetu asmoz, gauze eta az-terketak hurbiltzen direnean, bereziki.

Inkestaren ondorioek erakusten dutenez, estimulaga-rririk erabiliena kafea da (%54,1), eta ondoren anfetami-nak (%10), pilulak (%5,2) eta bestelakoak datoz. Emaku-mezkoek kafea nahiago dute, anfetaminen kontsumo handiena gizonetara ematen den bitartean.

Fakultateei dagokionez, Zuzenbideko ikasleak dira biz-garririk gutxien erabiltzen dutenak. Medikuntza, Filosofia eta Psikologiakoak dira, ordea, horrelako produktuetara «zale» enak.

Bizgarrien erabilera ez da Unibertsitate mailako ikas-leetara soilik mugatzen, beste mailatan ere erabiltzen bait dira: OHO-n %1,7a, BBB-n %17a, eta UBI-n %18,4a.

Zergatik erabiltzen zituzten ere galdetu zitzairen. Hona hemen erantzunak: %43,4ak esna mantentzeko, %13,1ek kontzentratzen laguntzeko, eta %6,9ak beste-lako arrazoiengatik. Inkestatik atera daitekeen ondorioe-tako bat zera da, ikasleek besterik ezean erabiltzen dituz-tela gai hauek, epe motzean, eta beren ikasketetan anto-lakuntza eskas baten ondorio bezala.

Xabier AGIRRE

Sei joku batera

1.— Horizontal nahiz bertikalki mugituz «A»tik «B»ra joan behar duzue baina lauki beretik bi aldiz ezin diatekeela pasa kontutan izanik. Baina ezin duzue aurrera jo mugimendu bakoitzean hiru marrazkiez osaturiko serieak eginenez beheri eta gainera ordena honetan:

1. Eiffel dorrea.
2. Xirtxila.
3. Zuhaitza.

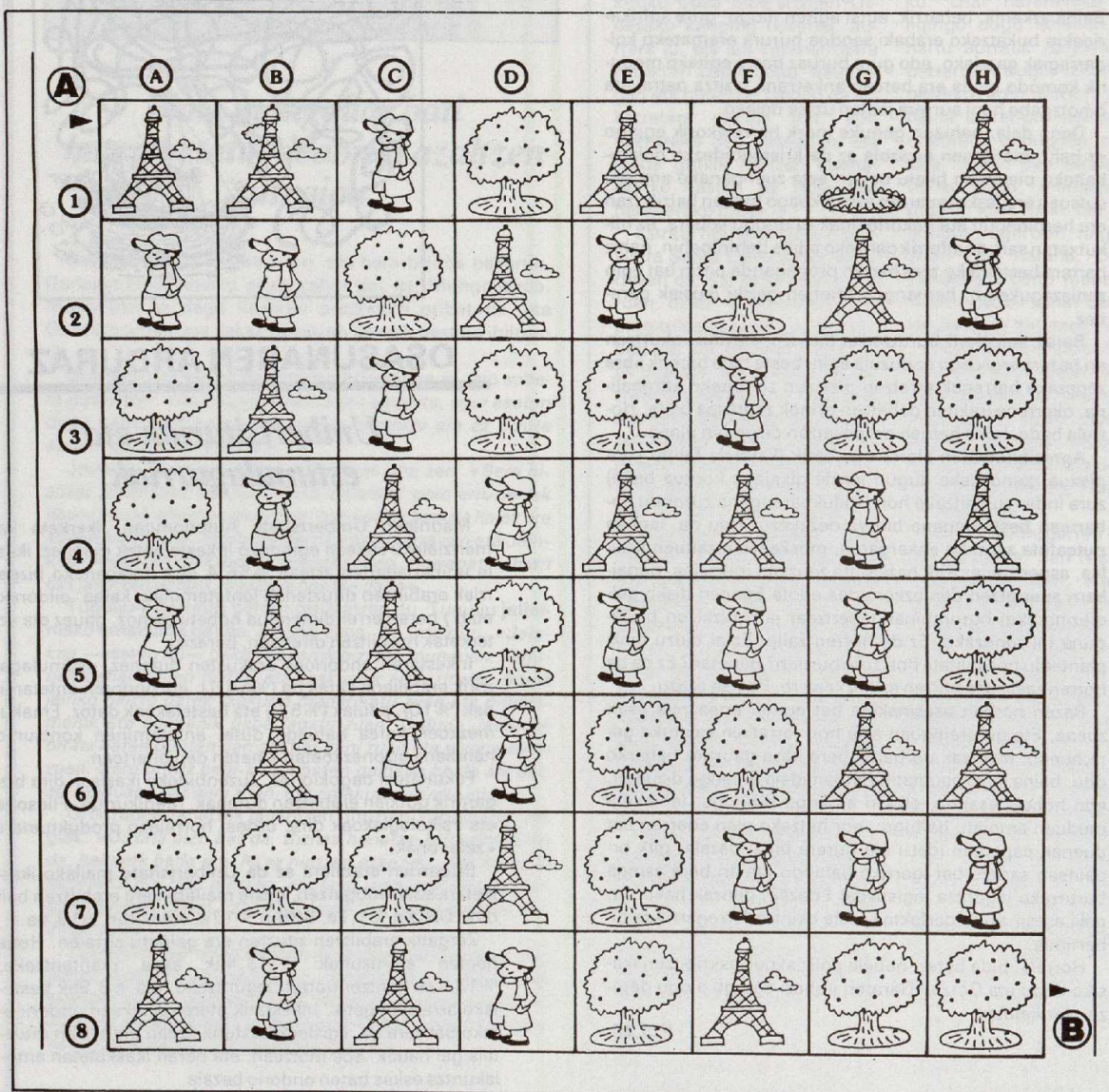
2.— Gainbegirada bat emanez, eta zenbatu gabe noski, ea asmatzen duzuen zein den gehien azaltzen den marrazkia eta zein gutxien.

3.— Ea aurkitzen duzuen, ezkerretara Eiffel dorrea, eskubitara Eiffel dorrea, goikaldean zuhaitza eta behekaldean xirtxila duen marrazkia.

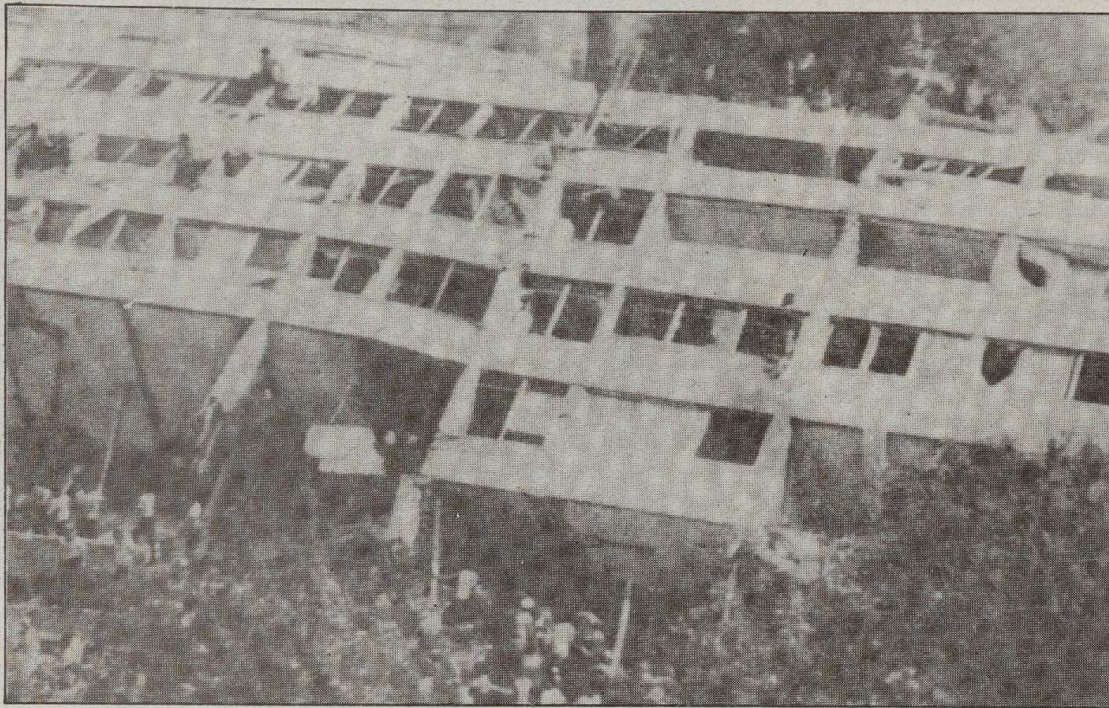
4.— 3 dorre, 3 xirtxil eta 2 zuhaitz dituen lerro horizontala eta 2 zuhaitz, 3 xirtxil eta 3 dorre dituen lerro bertikala gurutzatzen diren puntuak aurkitu behar duzue.

5.— Eman Eiffel dorreak = 1; xirtxilak = 3; eta zuhaitzak = 5 puntu balio dutela. Bere marrazki guztien balioa zenbatuz guztira 18 emango duen lerro horizontala eta bestea bertikala suertatzen dituzuen.

6.— Marrazki mota bakoitzatik desberdintasunen bat duen aurkitzen saia zaitezte.



Desarroilo burugabea zauritu du lurrikarak



Terremoto baten kalteak beti badira izugarriak, kontrolik gabeko eraikuntzak larriagotu ditu ondorioak.

Mexico: hirugarren munduko megapolis bat dardarka

2.000. urterako hogeitamar milioi biztanletatik gora dela, lurrikara Mexicoko historia anekdota bihurtuko duelarik. Irailaren 19ko lurrikarak eragindako heriotz kopuruaren datu fidagarriak ez zen ARGIA hau isteko orduan, baina 10.000tik gora igo zitezkeela susmatzen da. Desarroilo modu burugabe bat era dramatiko horretan geratu da tripak agirian dituela, eraikuntza irrazionalari dagokionez bezala sistema asistentzialari dagokionean.

Zazpiak eta 18 minutu ziren Mexicoko ordularietan, eta «Televisa» kateko Lourdes Guerterok «Hoy mismo» berri saioa aurkezten zuen, irri-farrik galdu gabe adierazi zuenean: «Dardarka hasi da lurra, baina ez zaitzela kezkatu, baretzen ari da eta». Esaldia bukatu bezain pronto desagertu zen pantailatik. 50 metro eta 20 toneladako antena zen eroria estudioen gainera.

Modu beretsuan eskaini zuen berria enpresako bereko iratiaren lokutorerik famatuenetako bat zen Gustavo Calderón «El Conde» deituak; etxe osoa jauzi zitzaion gainera, eta Calderonekin batera hil ziren beste bi kazetari ere. Horiek ziren, Frederyck mirmolari belga bezala, hiru minutu iraun zuen lurrikara baten biktimarik famatuenak.

Mundu osoa Mexiko berrien bila ordu luzez

Mexico hiriburutik Pazifikoko itsasora arterainoko eskualdea izan da lurrikarak zigortuena, itsasoan sortu den maremotoak ere batez ere arrantzuntzi txikietan sarraski gogorak egin dituelarik, aldi berean dozena bat merkante irentsiz. Baina hasieran uste zenaren alderantziz (Acapulcoko berri-

rik ez izatean, adibidez, herria erraunts bihurtua zela pentsatu zen) hiriburu zentratu da hondamendia, eta auzo zehatz batzuetan batez ere.

Tlatelolco plaza geratu da desastrearen ikur. «Nuevo León» bezalako etxeak, 13 pisutakoak, papera bezala lurreratu ziren. 1968ko urri beltz hartan Armadak estudianteak masakratzeko erabili zuen «Chihuahua» etxea eta sona haundiko besta hainbat batimendu eder zakar pila bihurturik geratu dira. 18 milioi gizaki pilatzen dituen megapoliaren %35 zegoen neuriren batean hondatua.

Richter-en eskalan 7,8 puntutaraino iritsi zen lurrikarak telebista eta irratietan egin zituen kalteez gain telefono sarea ere ia erabat erabilezin utzi zuen ordu luzeetan, eta hasiera batean bederen irratizaleek antolatutako sare baten bidez iristen ziren berriak beste estatuetara. Horrela zabaltzen zen hiriburuak inguruko komunikabideak moztuak zituela, eta eroritako ormigoi pusken azpian zeuden zaurituen salbatzarekin batera gas leherketak eta suteak moztea zela kezka nagusia.

Bigarren astindualdiak izutu zuen jendea

Lehendabiziko lurrikararen ondoren arratsaldean bertan beste ahula-



Estatuaren ikapazitatearen aurrean boluntarioak mogitu dira trumilka, bizirik zegoen edo zer salbatu nahiz.

gorik izan zen, baina hogeitamar ordu betetzean bigarren batek astindu zituen bazterrak. 6,5 gradutako terremoto honek lehendabizikoaren biolentziarik ez zuen erakutsi, nahiz eta batzuek 200 batean kalkulatzuten

heriotz kopurua ekarri, baina populazioak askoz ere izuago erreazionatu zuen. Milakak dira ondorengo egunetan plaza, belardi eta parkeetan egon diren mexicotarrak

Egunen buruan, eta oraindik ere

Terremotoen zerrenda odoltsua historian zehar

Urtean zehar ia etengabeak dira Ameriketara, eta batik bat Pazifikokoal-dean, lurrikarak. Munduan zehar aztertua dago sismologia aldetik arrisku suena den lurraldea, lerro bat eginaz mapamundia zeharkatzen duena. Amerikari dagokionez, kontinenteak osatzen dituen lurrazalak Pazifikokoal-detik plaka zabal batekin egiten dute borroka etengabe, eta Ertamerika aldean gainera bada ia zirkulo erdia osatzen duen plaka txikiago bat, Placa de Cocos deritzaiona. Hau da egunotako hondamendia eragin duena, kontinentearen azpitik sartzen den uanean tentsioa dardar bihurtu denean. Azken plaka bat ere bada, Caribe aldekoa, bere barruan Cuba eta Santo Domingo dituen.

Egunotan manejatzen den 10.000

heriotzetako kopurua azkenean egia gertatuko balitz, bere ikaragarritasun osoan ez litzateke urrutitik ere munduan jazo diren lurrikararik gogorrenen zerrendan sartzeko. Datu fidagarritz ezagutzen dugun lehen terremotoa 526. urtekoa izan zen, eta geroztik zerrenda luzea osatu da. Esan beharrik ez dago azken urteko xehetasun gehiago dugu-lako pilatzen zaizkigula lurrikarak, eta ez garai batean gutxiago zirelako. Zerrenda txiki bat hala ere interesgarria da.

526: Mediterraneoko kostaldean 200.000 heriotz eragin zituen.

836: Greziako Korinton, 45.000 hil.

1268: Sicilian, 60.000 hil.

1556: Txinako Shensi eskualdean gertatu zen historiako terremotorik ikaragarriena, 830.000 gizaki hilaz.

1698: Sicilian, 60.000 hil.

1737: Indiako Calcutan, 300.000 hil.

1755: Lisboan 50.000 hil, Andaluzia ere harrapatuz.

1797: Ecuadorreko Quiton, 40.000 hil.

1884: Andaluzian: 1.200 hil.

1906: San Francisco erraunts bihurtua, nahiz eta 600 bakarrik hil.

1908: Sicilia, 80.000 hil.

1920: Txinako Han-si, 180.000 hil.

1923: Tokion, 170.000 hil.

1932: Han-si, 70.000 hil.

1935: Pakistango Quetta, 60.000 hil.

1939: Chilen, 30.000 hil.

1960: Marruekosko Agadir, 150.000 hil.

1970: Peruko Huevas-en, 65.000 hil, Iranen 6.000 eta Nicaraguako hiriburu Managua erabat hondatua, 20.000 herritarren heriotzaz.

1974: Txinan 20.000 eta Pakistanen 5.000 hil.

sismologoen lurrikara berriak izango direla kalkulatu duten arren (lurrazalak asentatu beharra dauka), harri azpian bizirik irauten zutenak salbatzea (batzuek egunak egin dituzte atera ezinik) eta usteltzen hasiak diren gorpuek sortu ditzaketen izurriak dira kezka nagusiak.

Hiru egunen buruan milatik gora ziren artean zakarren azpian garraisiak ari zirenak, eta hauek eta hildakoak ateratzeko Estatu Batuetatik eta Europatik iritsi dira demolizio tresna eta teknikoak. Tifusaren kontrako bakunaketa ekin zaio, baina Mexicoko administralgoak erreazionatzeko garaian erakutsi duen efikazia falta ikusiz, izurriak hedatuko diren beldur dira asko.

Estatuaren edifizioek segurtasun eskasagoa

Mundu guztia izan da, izan ere, lurrikara honen ondoren Mexicoko hiritar boluntarioen lanaren lekuko. Hondamendiaren neurria ezagutu zen bezain laster armada kalera atera zen, ordena jartzera, baina aho batez aitortu da boluntarioak izan direla neurri haundi batean lanaren koordinazioa garantizatu dutenak. Eta ez da lan erreza izan: artean zaurituak harri eta burdin okertuen artetik ohiuka laguntza eske zihardutela, lurrikara be-

rien beldurrez ihesi abiatzen ziren milaka hiritar, eta komunikabideak isteraino bete ziren.

Zaharretatik haurretaraino, mundu guztiak hartu du parte lanean eta makina bat anekdota jakingarri geratu da historiarako: hospitaletarako jana biltzeko sistemak, trafikoa gidatzen zuten hamabi urtetako mutikoak... Horretara lagundu du lurrikarak bere eraginik beldurgarrienak hiriburuko zona zehatz batean egiteak. Erakunde

ren koordinatzaileak adierazten zuen bezala, gezurra dirudi: lur jo duten etxeetatik metro gutxitara esan liteke deus ez dela gertatu.

Duela bost urte Oaxaca hirian suertatu zen

Auzitan dago Mexicon hain ezaguna den ustelkeria berriro ere. Ustelkeria obrak eta kontratazioak egiterakoan, eta ustelkeria eraikuntzaren ka-



Egunak pasa eta lur jotako ormigoi eta burdinen artetik garraisiak entzuten ziren, laguntza eske.

1975: Turkia, 3.000 hil.

1976: Guatemalan 22.000 eta Txinan 650.000, bere historiako bigarren tragediaren sismikoan. Turkian eta Filipinetan 4.000 hil.

1977: Rumanian 1.600.

1978: Iranen 25.000.

1982: Yemenen bi lurrikarak 5.000 lagun hil zuten, ia milioi bat etxerik gabe utziaz.

1983: 200 hil Turkian eta beste 2.000 Txinan.

Aurtengo urteari dagokionez, zerrenda luze baten azkenekoa da Mexicokoa, nahiz eta odoltsuena izan. Marixoa 150 herritar hil zituen Richterren eskalan 7,6era iritsi zen lurrikara batek; ondorengo egunetan beste bi terremoto txikiagok astinduko zuten Txile. Apirilean Txinako Yunan eskualdean 22 lagun hil zituen beste terremoto batek; maiatzean beste bat ezagutu zuen, 5 puntutakoa, Peruko hiriburu Limak, eta abuztuan beste 55 hildako Xinjiang probintzian.

ofizialek eraikitako zonan hain zuzen.

Honen inguruan piztuko da ziurrenik ondorengo hilabeteetan Mexicoko eztabaidarik beroena. Administralgoaren zabarkeriak era odoltsu batean agerian utzi bait ditu terremoto honek. Pentsak behin eta berriro aipatu duen legez, deigarria da gobernuak eraikitako etxeak izatea hondatuenak, beren alboetan (haiek erortzean azpian harrapatu ez badituzte) etxe partikularrek zutik zirauten bitartean. Frantziako Estatuak eskainitako laguntza-

litatea kontrolatzeko orduan. Berehala saiatu dira ordezkari gubernamentalak susmo horiek bazterrerazten, hainbeste edifizio ofizial lurreratu bada hiriburuaren erdialdean daudelako izan dela argudiatuz, baina ikaragarria izan da Tlatelolco plazako Nuevo León etxea hondoratzean justu salbatu den injiniari batek salatu duena: bost urte bazirela etxearen egitura prinkatua zegoela abisatu zuenetik, eta ez zitzaiola kasurik egin.

Eskandalo haundiegia izan daiteke,



Trajeria megapolis hirugarrenmundutiarrean, eta askorentzako berriz hutsetik hasi beharra.

dena dela, eta komunikabide mexicarrek hasieratik ari dira gertakizunei larritasuna kentzen. Lehen momentuan jendearen izua baretzeko izan zitekeena, egunen buruan ereiten den gezurrak (hildakoen kopuruak murriztuz) beste zentzu bat du, zalantzarik gabe. Ez bait da holako abisoei go-

bernutik kasorik egiten ez zaien lehen aldia izan izan.

1980an Oaxaca hirian 150 lagun hil zituen lurrikarak, hilabete batzuk lehenago sismologok zer zetorren iragarria zutelarik. Oaxaca, izan ere, urte osoan mogitzen ari den eskualdea da, nahiz eta higidura gehienak jendeak

nabaritu ez. Hilabeteak zihoazen sismografoek mogimendurik igertzen ez zutela, eta jakitunek eman zuten abisoa: energiaz betetzen ari zela inguru osoa eta irail alderako sekulakoa zetorrela. Ez zen neurrik hartu, eta lurrikarak kristoren hondamendiak egin zituen, aipatu heriotz kopuruaz gain.

Hurrengo terremotoaren zain, errukirik gabe

Hirugarren munduko metropoli tipiko batean suertatu da oraingoan terremotoa. Hemezortzi milioi gizaki pilatzen dira kontrolik gabe hazi den hiri-kaos batean. Indiakoa baino azkarragoa da Mexicoko demografi hazkundera, eta gizon eta emakumeak hauts, pobrezia eta kutsadura maila izugarrien artean mogitzen dira, zirkulazioa konponezinezko eromena kaos bat den megapoli batean. Azpi-desarrolloaren erdian eraikitako hiria, indiar azteken hiri haundi eta eder izatetik yankien etxeatzeko fabrika-zabortegi izatera eraman dute urteek.

Oraindik ere gogoan dute mexicarrek San Juanico auzoan Pemex enpresak (Petronor-eko aziodunak berak) bere errefinategian ezagutu zuen leherketa beldurgarria. Mila lagunetik gora hil ziren kixkalita, gas eta gasolinak lehertzean lurra dardarka zeukaten bitartean. Pemexek bere erantzunkizunei uko egin zien, eta egun batzuez auzo oso bat sutan eduki zuen sutearen errudunik ez da aurkitu.

Katastrofe honetatik nola edo hala ateratzeko lanak datoz orain, eta ziur urtebeteren buruan erakutsiko zaizkigula Mexico berri bateko argazki dotoreak. Futboleko mundialak ere hortxe daude zain. Eraikuntza datozen hilabeteetan garantia hobeekin egingo denik inork ez du ziurtatzen, eta Amerika geologiak dauka lurrikarretara kondenatua.

Mannuel Leguineche kazetariak bere kronika batean aipatzen zuen mexicotar askok hiri barruan bertan laneko joanetorria egiteko egunean bost eta sei ordu behar dituztela. Subdesarrolloaren barruan eraikitako desarroiloa aurrera doa eta hamabost urteren buruan 30 milioi biztanle izango dituen hiri-munstroak surik txikiena ere sobera izanen du infernu bihurtzeko.

ARTASO

Italiari eta literaturari hil-berri zaion idazlea

Italo Calvino: «Fantasian zinez jokatu behar da»



Ohi denez, tamalez, idazle baten heriotzak ematen digu bere existentziaren berri; eta batzutan —batzutan soilik—, suerte apur batekin, bere bizitza eta obrara hurbiltzeko motiboa ere bai. Idazleen patupetralla? Auskalo. Oraingoan, Italo Calvino-ri tokatu zaio. Duela hamar bat egun, enbolia bat nozitu zuenetik, ia egunero, komunikabideek bere osasunaren gainbeheraz eta hil zori luzeaz informazioa eman digute. Hil da azkenik, hile honen 18an.

Idazle italiar hau Cuban jaio zen 1.923an, bere gurasoak italiar inmigranteak zirela. Laister, halere, Italiara bihurtu zen eta han bere formazio osoa burutu. Gerra garaian, gerrilero ibili zen Garibaldi-ren Brigadetan. Gero, Partidu Komunistan sartu, harik eta 1.956an, Hungriako gertaerak zirela medio, bertatik urrundut egin zen.

Narratibaren alorreko lanetan, sasoiari Italian nagusi zen «Neorealismo»aren eskutik eman zituen lehen pausuak, eta hauetan oso lagungarria suertatu zitzaion Cesare Pavesearekin izandako adiskidantza. Bere lan literarioa kazetaritzarekin konbinatu zuen: «L'Unità»n egin zuen lan eta «Il menabo di letteratura» aldizkariaren zuzendari lanak bete zituen. 1.963an bere «La jornada de un interventor electoral» nobelagatik sari internazional bat jaso zuen. Gaztelaniara ia bere obra osoa dugu itzulita: «El barón rampante», «El vizconde de mediado», «Las cósmicas», «La especulación inmobiliaria» eta «Se una notte d'inverno un viaggiatore» harrigarria, beste batzuren artean.

Okasiorako, El Viejo Topo aldizkarira-ko egin zioten elkarrizketaren zati bat aukeratu dugu. Perla bat, gure ustez, zeren

oso zaila baitzen Calvino jaunak entrebistarik onartzea, «ez bere izaera latza delako edo bere pentsakera dialektikoa ez delako, baizik bere mundua letra inprimatuarena delako». Honako elkarrizketa ordu t'erdiko solasaldiko grabaziotik ateratu zen, eta «ixilguneek hitzak beste okupatu zituen».

Azken nobelaz

Zure azken nobela irakurtzean, «Se una notte d'inverno...» ideia bat datorkigu burura, Borgesek hainbestetan aipatua, hots, historia literarioak duen aniztasuna kontutan izanik ere, munduan dauden liburu guztietan batasun funtsezko bat dugu, liburu bakoitza beste liburu etengabe baten zatia bailitzan.

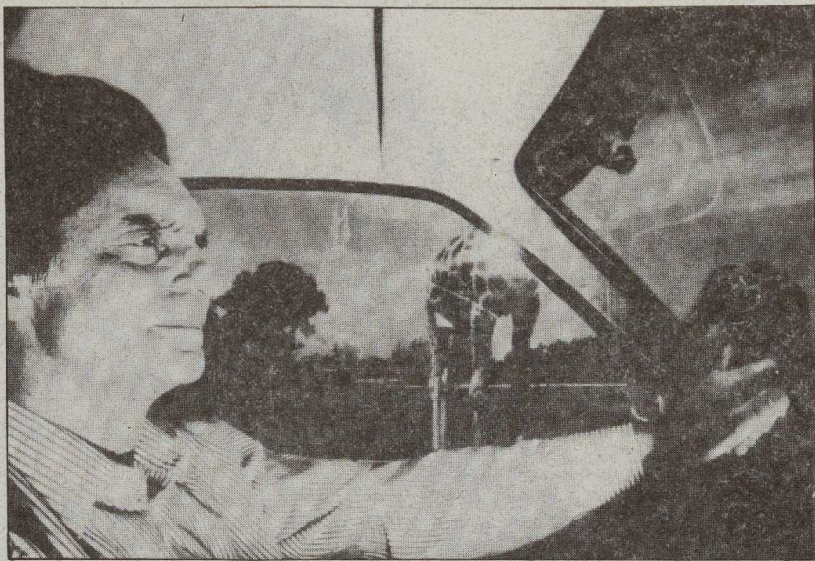
Obra honetan hasten eta bukatzen ditudan hamar nobelak oso desberdinak dira beren artean baina eskema berdintsu bat dute. Beti dago lehen pertsona mintzatzen den pertsonaia bat, eta berea ez den egoera batean aurkitzen dena: beraz, guztietan identitate arazo desberdin bat dugu. Guztietan, atenziogunea emakume bat da, eta honek pertsonaia mehatxu giro batean murgiltzen du non etsai ikusezin, talde edo komunitate misteriotso bat dagoen, eta ematen

du inguratu egiten dutela. Eskema hau, azken partean, «Mila eta bat gauetako» sasi-kontaketa horretan enunziatu egiten da nolabait esateko, besteei erantsitako hamakagarren historia da, modu guztiz diferentietan gauzatzen da hamabi modu desberdinez eta beste hainbeste atmosferaz hornituz. Beraz, nire liburuak aniztasun infinitora eta literaturaren errepikapen infinitora apuntatzen du aldi berean. Zeren eta, hamar nobelak munduaren ikuspegi desberdinak izan nahi duten, bizitzarekiko jarrerak.

Irakurle Andrea

Lehen historiaz hastean, geltokiko taberna bat aurkitzen dugu, trenaren edo kafe-makinaren lurrunez inguratua, deskripzioa zehazgabea da, inpresionista. Bigarrenean ordea, ustekabeki, idazkera zehatza bihurtzen da, lar naturalista...

Bai, bai, Horixe baietz. Hau deklaraturik dago, espreski esanda. Molduraren kapitulu bakoitzean, obraren markokoa, Irakurle-andreak hauxe esaten du: «Nobela bat irakurtzea gustatuko litzaideke...», eta beti nobela moeta desberdin bat deskribatzen du, eta honek, datorrena aurretiaz iragartzen du. Eta irakurleak aurkitzen duen nobela, irakurri nahi zuenaren orde, tituluak berak predestinaturik sortzen da, Irakurle Andreamen definizioaz datorrelarik. Bere txandan, titulu bakoitza besteekin pilatuko da, historia indibidual bat sortuz. Orduan, han liburu bakar bat dugu infinitoki anitza, edo liburu diferenteen kopuru bat, eskema berbera konpartituz.



Baina, zertaz uste duzu doala nobela?

Nobelaren faszinazioaz doa, irakurketaren plazerraz. Baina plazer aski naturala, funtsezkoa, irakurle inozoaren plazerra. Nobela, omenaldi bat da, baina ez irakurle intelektualari eginikoa, baizik irakurketagatik irakurtzen duenari. Bestalde, nobela honetako pertsonaia guztiak, irakurketarekin duten harremanaren arabera definitu ditut. Pertsonaia hiper-irakurleak ditugu, pertsonaia ez-irakurleak, idazleak propioki eta ez-idazleak dauden bezala: azken hau literaturaren mistifikatzailea den Ermes, Marna-ren kasua da, *Deus-ex-machina* antzeko zerbait. Hiper-irakurlearen kasua Uzzi-Tuzzi irakasleak betetzen du. Eta Irakurle-Andrearen ahizpa, Lotaria, irakurketaren kontrakoa da, hain sartuta egonik bilkera lar kritikoa. Biei gauza bera gertatzen zaie. Uzzi-Tuzzi-ri, inefablea eta mistizismo literarioaren atzetik doalako; besteari kodigoak aplikatzeaz enpeinatu delako eta honek irakurtzen duenaren ikuspegi erreala oztopatzen dio. Ni pertsonaia zentralarekin identifikatzen naiz apur bat, irakurle arruntarekin; baina aldiberean, asko erakartzen nau Irakurle-Andreak, konplikatu, asezina, baina beti sustantziarekin zintzo.

Saioak

Halere, zaila da sinestea zu irakurle inozoa zarela. Zure obraren parte handi bat aurreko irakurketan gainean eraikita dago, irakurketa beharrezkoak, sarritan historikoak edo zientifikoak. Bestalde, zuk saioak idatzi dituzu eta editoriale batetako kolaboratzaile lana egiten duzu, hau da, ezin diozu lan kritikoari uko egin. Nola lotzen dituzu orduan, azken datu hau eta lehen aipatu duzun irakurketa sinplea?

Nik bizitza osoa liburu artean eman dut. Idazlea izateaz gain, zuk diozun bezala, beti ibili naiz editoriale batetan lanean, beti ere

liburuaren munduarekin harremanetan. Halaber, polemikak mantendu izan ditut, eta ez bakarria, batzu baizik. Baina aldi berean, saiatu naiz idatzitakoarekin harreman bat salbu mantentzen. Beti erreserbatu dut literaturarekiko jarrera intelektualarekin horrokatzeko eskubidea.

Oraintsu esan duzu «gauzak beraiek». Zure azken nobela, «Se una notte d'inverno...» horretan, berriz dago present zure beste lanetan nabaritzen den zerbait: pertsonaiek beren identitatea, objektu eta gauzekiko harremanetan definitzen dutela. Batzutan gauzak eskapatzen zaizkie, mugagabeak eta harrezinak bihurtzen dira, beste batzu txunditu egiten dituzte, besteak, arrastoz, oinhatzez eta aurreikustez beteta daude. Ez dirudi hemen «asmakizunik» dagoenik...

Nik uste dut literaturak gauzetaz hitz egin behar duela, gauza konkretuetaz eta pertsonatzen. Bizitza, hor dagoen zerbaitekiko harreman eternoa da. Eta filosofiaren duen desberdintasuna hauxe da: harrentzat, ideiak finkatuta daude, jaisten dira eta ikus eta ikutu daitekeen zerbaitetan gauzatzen direla... Identitateaz, baliteke arazoa nirea izatea, zeren eta idazteak interpretazio bat auresuposatzen du, paper bat interpretatzea, pertsonaia batetan sartzea...

Horrela pentsatuko ez banu, ez nukeen sekula idatziko, esaterako, «El caballero inexistente». Zaldun honen arazoa izatea da, funtziotzat bat betetzen duen norbait da, hasten duen guztia ongi burutzen du baina bere barruan hutsune bat dago... Agian, ideia hauek bizkortu egiten dira lan literarioak bakardadera eramaten duelako. Editoriale batetan talde lana egiten da, baina denbora gehiena irakurtzen edo idazten ematen duzu, eta hori bakarka egiten da. Nik, egia esan, bakardade hori noztzen dut. Nire buruari lan horren balio sozialaz egiten diot galde... Agian, horregatik idazle asko

zineak liluratu egiten du, taldean egiten den zerbait delako eta biziago dirudielako.

Sistematik?

Eta augurio, aurreikuste eta kanpoko munduko, batez ere Naturako, seinaleta? Esan nahi dut ea ardura horren atzean, zure azken nobelan oso nabaria egiten den sistematik dagoen?

Sinboloak, aurreikusteak, nire gaztaroan sentitzen nuen zerbaiti dagozkio, larrialdi momentuetan. Are gehiago, nire lehenbiziko ipuinetako gaia ziren, «Ultimo viene il Corvo»ko esaterako. Baina ez dut sekula honen inguruan filosofiari eraiki. Egia esan, ez dut aspalditik horretaz pentsatzen. Eta kanporatzen bada, maila sakonago batetako delako izango da. Azken liburuko «Asomándose a la costa escocesa»ko pertsonaiaz aritu bazara, han pertsonaia sinboloak interpretatzera dedikatzen da, present dago esijentzia hertsiki tematikoagatik.

Momenturarte, zu ez zara izan saio experimentalengatik nabaritu izan zaren idazlea. Zure nobelak finkoki eraikiak ziren, idazkera transparente baten gainean, eta orohar, teknika lineal batetan. Berrikuntza fantasian zetzan. «Se une notte d'inverno...»ko barrokismo handiagok, bere konplexitatea, baliabideak, estilo aldatetarik, behar propio bati erantzuten diote? Ze puntutaraino erantzuten diote gaurkotasunarekiko egokitze-ahaleginari?

Uste dut urte batzu dramatzadala konplikatuago bihurtzen. «Cosmicómicas» liburuan nabaritzen zen jada. «Cosmicómicas» liburuko eta «Tiempo Cero»ko ipuin bakoitzak arazo formal partikular baten soluzioa planteiatzen zuen. «El Castillo de los destinos cruzados», gero etorri zena, oso liburu bihurria da eta nahaste handiak planteiatu zizkidan. «Las Ciudades invisibles» liburuan, ipuin bakoitza oso laburra da eta itxuraz sinplea, baina atzetik, asko kostatu zitzaidan konexio lana dago. Esan nahi dut, irakurle arruntaren laudorioa egin badut ere, laudorioa liburu konplexu baten egin dudala. Asko interesatzen zaizkit kritika formalaren, semiologia eta estrukturalismoaren prozedurak... Ezagumendu horiek oso politak dira maisu handiek erabiltzen dituztenean, bai horixe; gero, beste batzuk aplikatzen dituzte eta aldatzen dira... Nik kritikarenganako egiazko interesa dut, bestela ez nukeen saiarik idatziko. Barthes eta beste maisu batzuekin mintegiak segitu izan ditut, halaber, zientzia literario berriaren alorrean

Alegi italiarren antologia

Nola burutu zenuen «Antología de Fábulas italianas» liburuaren lna?

Hau enkarguz eginiko lana izan zen, baina nik gai horretaz nuen interesarekin koinziditu zuen. Beste batzuren artean, alegi herritarrek beti interesatu zait idazkera-ekonomiagatik, eta bere efikazia teknikoagatik. Eta haiekin lan egin ondoren, konturatu nintzen pila bat ikasi nuela, it-



xuraz elementala den narrazio forma horretatik. Alegietan inoiz ez dago beharrezkoa ez den elementurik, xehetasun guztiek dute beren garrantzia. Gainera, alegiak ebasioan izkutatzen ez diren fantasiak dira, fantasian lehertzen den errealtatea dira. Beraz, ematen diguten ikasgaia poetikoa da eta morala. Beren forma nire ideal estilistikoarekin bat dator neurri handi batean, nobelan barne. Nire ikerketa-selekzio lana egin nuenean, oraindik ez zen ezaguna kontaketa herritarrei buruz eginiko ikerketa semiologiko eta estrukturalaren parte handi bat. Beraz, materiala selekzionatu eta ordenatzeko sistema bat asmatzera behartuta zuenaren antzeko zerbait. Propp-ek ikertzaile afanagatik egin zuen eta nik beharrean aurkitu nintzelako.

Nola egin zenuen pilaketa?

Joan zen mendeko ikertzaile eta folkloristek eginiko pilaketen arabera egin nuen nirea. Pilaketa kopuru handia zegoen, gehienak lurralde konkretuei zegozkienak: siziliarrak, toskanakoak... Esan dizudanez, nik karakteristikoak hautatu nituen, bai gaiaren aldetik bai formari zegokionez.

Istorio guztiak asmatu

Zuk zeuk zuzenean entzundako alegirik sartu zenuen?

Ez, ez nuen kanpo-lanik egin. Niri amamak ere ez zidan istoriorik kontatu, beste batzuei gertatzen zaien bezala. Nire familia oso zientifikoa eta arrazionala zen, ez zuen halako gauzarik maite.

Orduan, nola sortu zen zure istorio, fantasiarekiko pasioa?

Egia esan, nire aita imaginaziodun gizona zen. Berari bai gustatzen zitzaion kontatzea. Gero, haurrentzako liburuen irakurketa egon zen. Eta aurrerago, adolezentsian, lehenbizi liluratu ninduten liburak asmaketa eta abenturetakoak izan ziren, batez ere Kipling eta Stevenson; Jack London baita ere.

«Cosmicómicas», bi tendentzia horien batasuna litzateke, hots, alde batetik familiar emandako formazio zientifikoa eta alegienganako interesa bestetik. Baina ba lago zerbait guztiz orijinala dena: Ofwfq iratxo. Nondik sortu zen pertsonaia hau?

«Cosmicómicas» liburua, nire irakurketa zientifikoetatik sortu ziren. Ofwfq, imajinagaitza den norbait izanik, pertsonaia baten ideiarekin sortuz, ez zen jakin behar nor zen; betidanik zegoen norbait, forma desberdinak pasatu eta asumitzeko gauza zen abots bat, gauza ororen hastapenetatik.

Munduaren eraketaren gai handiak tratatzen saiatu nintzen, ez modu antropomorfoan, baina bai gizartatuz, primitiboek beren mitoetan egiten duten bezalaxe. Nola-baiteko animismoa ere badago; eraiki nahi izan nituen mito primitiboak baina zientzia naturalak fenomeno horiei ematen dien azalpenetan oinarrituz.

Zer gustatzen zaizu irakurtzeaz eta idazteaz aparte?

Bidaiek...

Zer irakurtzen duzu gustorago?

Klasikoak ditut nahiago. Plazerragatik balitz klásikoak bakarrik irakurriko nituzke. Eta klasikoak esaten dudanean, joan zen mendekoak eta honetakoak esan nahi dut. Platon zein Proust edo Joyce irakurtzen ditut. Baina batez ere liburu lodiak gustatzen zaizkit. Garai batetan beti joaten nintzen nobedadearen bila, orain ordea iragana arakatzera dedikatzen naiz gehiago, nobedadeak antisia gutxiagorekin ltxaroten dut, baina egia da baita ere gero eta egitan berriak diren gauza gutxiago dagoela. Lehen egiten nuena ere hauxe zen: garai bakoitzean idatzi behar zenaz proiektuak formulatzen nituen, baina ohitura hori ere abandonatu egin nuen.

Antton AZKARGORTAK
aukeratua

SASTRE

AUZMENDI

DONOSTIAAKO ESTILOA

**MODARI HOR KONPON
ALA AUZMENDIRI TXANPON**

VERGARA, 1-DONOSTIA

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner donostia

☎ 271050 eta 270447



Urriaren 6an aurtengo Kilometroak izango dira Urretxun. Aurtengoz, antolakizunaren ardura hartu dutenak eta bildutako diruaren jomuga nagusia izango direnak Legazpi-Urretxu-Zumarragako ikastolak bait dira. Honelakoetan gertatu ohi bezala, egun garrantzitsuenaren aurretik ihardunaldi kultural gisako aste pare bat izan dira inguru haietan ere, nolabait «Kilometroak» egun haundiaren aurrerapen eta prestakuntza bezala. Inguru haietan halere ez penitza ikastola ugaria dagoenik: Legazpin Haztegi Ikastola, Urretxu-Zumarragan Lourdesko Ama Ikastola eta Garaialde Lizeoa. Hiru ikastetxe horien bizi-nahia indartzearen ospatuko da IX. «Kilometroak» hau, urriaren 6an Urretxun. Goian doan argazkia iaz ateratakoa dugu, Orereta Ikastolaren alde antolatu zeneko hartan.

Eusko Ikaskuntzak, Aingeru Irigaray nafarraren omenaldia antolatu.— Irailaren 27an, ostiralez, Eusko Ikaskuntzak bertako partaideak izan ziren bi nafar omendu zituen: Aingeru Irigaray eta Luis Oroz. Dagoeneko lehen urtebetea pasata dugu Aingeru Irigaray joan zitzaigunetik eta honelako omenaldiak gizon haundi haren figura ez ahazten lagunduko gaituelakoan gaude. 84 urtez hil zen euskaltzale hain inportante honen omenaldiarekin koinzidituz, Aingeruren omenez ere Eusko Ikaskuntzak argitara eman duen liburu bat ere aurkeztu zen, Nafarroan Eusko Ikaskuntzako lehendakaria den Jimeno Jurioren eskutik.

«Euskal Herriko Artisten» bilkura, Kanbon.— Kanbon, hiru egun iraun duen euskal edergintzaren festibal bat muntatu du «Euskal Herriko Artistak» deitu batasunak: erakusketak, kantaldiak (Peio ta Pantxoa, Pipas, Etxamendi-Laralde, Martikorena), meza euskaraz kantatua, pilota partidu bat eta bazkaria bertsolarietarik animaturik. Bere baitan hamalau musikari, dantzari, olerkari, kantari, antzerkilari, margolari eta artista biltzen dituen batasun honek emanak ditu dagoeneko bere lehenengo urratsak eta pentsatzekoa da ez dela bere horretan geratuko. Guk badugu asmoa gai honi buruz erreportaiak zabalago bat egiteko baina espazio faltaz aste honetan ezinezkoa izan zaigu. Datorrenean zer edo zer gehiago agertuko al da.

Eskandinaviatik itzulitxoa egin du «Bekereke» antzerki-taldeak.— «Bekereke» Antzerki Talde Profesionalen Koordinakundean dagoen taldea dugu eta batik bat kale-antzerkira dedikatzen da. Arabako Birgala herrian egoitza duten teaterero hauek abuztuaren 13an europar itzuli Bati eman zioten hasieran, hurrengo bost egunetan Eskandinavian zehar hogeitabi ekitaldi egin dituztelarik. Bi izan dira kaleratu dituzten muntaiak: «Al fondo a la derecha» eta «El eco». Kritikaren eta publikoaren harrera paregabea eduki omen dute eta itzuli labur bezain trinko honen ondorioz Europako eta Ameriketako zirkuitoen bideak zabalago geratu omen zaizkio.

Berriz ere negoziaketak Paris eta Seaskaren artean.— Inork gehiegi ulertu ez dituen parentesi eta hutsegite batzuren ondotik, badirudi berrirori ere biztu direla Seaska eta frantses Administrazioaren arteko negoziaketak. Pasa den astean Parisen izanak dira Seaskaren ordezkariak Gobernu zentralerako goi funtzionari batzurrekin beren proleiei irtenbide egoki bat bilatu nahiz edo. Berrirori ere (aurretik honelako erabakirik hartu zela gogoan eduki behar da) negoziaketa horiek irauten duten bitartean mobilizapenik ez dela egingo iragarri da, Seaskaren borondate oneko seinale gisa. Baldintza hau Administrazioak jarria dela dirudi, bide batez horrelako ekintzek min ematen dietela argi frogatzen delarik.

Greba, programazioa, hizkera... 5 galdera, 6 erantzule

Zer dio jendeak Euskal Telebistaren gainean?

Euskal telebistaren gorabeherak luze jo dutela ta, euskal munduko sei pertsonarekin egon ginen beren iritzia ezagutzeko. Horratx egin genizkien galderak:

1) Zer da zuk euskal telebistaren programaziotik kenduko zenukeena, eta jakina, zer, erantsiko zenukeena.

2) Bide beretik jarraiki, zer da programazioan gehien gustatu zaizuna eta zerk aspertu zitu gehien.

3) Zer dakizu huelga honi buruz.

4) Nola ikusten duzu huelga, kaltegarri ala onuragarri. Litezkeen ondorioak e.a.

5) Eginen al zenuke halako alderaketa bat telebisio espñola eta euskaldunaren artean.

Ohartuko zarete erantzun asko ia telegrafikoki emanak direla, hau toki laburtasunak eragina da, sei lagunen erantzunak mamitsuagoak baikenituen.

JUAN MARI TORREALDAI

(Kazetari eta Jakin-eko zuzendari)



1 eta 2) Ni ikusle oso txarra nauk, haurrena adibidez ez diat ikusten. Gehien jarraitu dudana mahai ingurua duk, eta baita telegunkaria. Gustatzen ez zaidana, gaueko telegunkaria telegrama antzean emate hori da, hortarako ez baita telebistarik behar.

2) Aspertzeko adineko saiorik ez dut ikusi, baina aspertu baino gehiago molestatu izan nauena hasierako «estado de

gracia» horretan jarraitu izana da, teknikarien arteko akatsak, ahoskera akatsak e.a. Telebistak bere barruan konpondu gabe duen mekanika hain zuzen, kazetari bakoitzari bere bidea egiten utzi zaio lexiko aldetik, ez zaizkio gutxieneko batzu eskatu.

4) Huelgaren ondorioak: sinbolikoki oso inportanteak iruditu zaidak gertatu dena, norbaitek agertu du kezkarik, baina erreazio sozialik ez da gertatu, eta ez egote hori oso kezagarria da ETB-rentzat.

Gizartean izandako intzidentziaren eskasia sintomatikoa da aztertzailearentzat, baina penagarria euskaltzalearentzat. Ez dakit kezka sozialik eza nola ulertu behar den, ETB-ren txikitasun bezala edota ETB-ren marjinaltasun bezala.

entzun, eta ikusi nahi nituzke piratak ere euskaraz hitz egiten. Marrazki bizidun gehiago ere eman behar lukete. Sobran zer dagoen ez dakit, baina «Gaur Egun» asko ematen dute, gehiegi; pelikula batzu aspergarriak dira, eta gainera deporte gehio eman behar dute.

2) Gustora ikusten ditudanak marrazki bizidunak dira, indio ta bakeroak ere pozik ikusten ditut.

3) Huelgarekin zer pasatzen den ez dakit, baina pelma batzuk dira, kaltegarria da huelga hau, gure ikastolan batzuk ikusten dugu Euskal Telebista eta komentztaen dugu, lehen adibidez, «Gaztetandik» programa gustora ikusten genuen.

5) Españiako eta Euskal Herriko telebisten konparazioa



egin behar badut... espñola gustatzen zait gehio gauza gehio dituelako, gazteentzako programa batzuk hobeak dira, kirol gehiago ematen dute gainera.

ELIXABETE GARMENDIA

(Gipuzkoako Diputazioko kultur sailekoa).

1) Telebisioa oso gutxi ikusten dudala esatetik hasi behar dut. ETB kuriosidadez jarraitu dut. Kendu, ez nuke ezer kenduko, izatekotan ere, programa batzu ez zait gustatzen nola irituten diren, baina hauek pro-

grama bezala ez nituzke kenduko, ta falta, batez ere produktio propioa, hori behar garbia da. Dena dela, zenbait telefilme nik kendu egingo nituzke, gehienak amerikanoak dira adibidez.

MIKEL TOLARETXIPI

(Sto. Tomas Lizeo ikastolako mutil kozkorra)

1) Ba ez dakit, eh... pelikula lak, piraten pelikulak, ez diot gehio behar dira, gerra peliku- behin ere pirata bati euskaraz



Interes gehienez jarraitu izan dudana mahai ingurua da. Kirolezko programak ere oso gustora segitzen ditut, lana ongi egiten dute, ez dakit, jende horrek halako itxura one ematen dio.

KARMELE ESNAL

(Frankismo garaian aurreneko andereñoen artekoa Gipuzkoan).



1) Neri telebista dena gustatzen zait; haurren programak, atseginak dira oso haurrentzat, amonaren ipui kontatze hori grazia handiz egiten du «amona Martxelon» horrek. Doblaje kontuan pena da beti ahots berak aditzea, jakina, gaztetxoek egindako telebista baita, jende helduaren ahotsik ez da aditzen. Neretzako gauza handia da garai batean izkutuan ibili behar izan eta gero, orain etxe barruan telebista euskaraz aditzea, hori gauza handia da. Virginia Wolf baten pelikula, nik aurretik hiru aldiz, frantsesez nahiz erdaraz ikusitakoa ikustea gauza handia da.

2) Agian, kulturazko programa gehiago behar genituzke, bertsolaritza dela, literatura dela. Sobran berri, behar bada

3) Huelgaz oso gauza gutxi dakit, periodikoetan esaten dutena, baina huelga hain luzea izaki, haria galdu egin dut pixka bat. Hortik kanpora susmoak, betikoak, badela barrenen arazo politikoa. Susmoak dena dela zerbaitegatik izaten dira, jakina.

4) Huelgari ondorio txarrak ikusten dizkiot, hain berria izanda, beste kateei indarra kentzeko ahaleginak egin behar dituela ikusiz, mozketak hori bildurgarria da, audientzia galtzen ari dela diote. Dena dela huelgan daudenek jakingo dute guzti honen arrazoiak. Harritu nauena, hainbeste denboraz luzatzea izan da, gainera ez da halako burruka gogorrik izan.

irudituko zaizue oso optimista naizela, baina euskara nola den ez dut ezer sobran ikusten, pertsona batzu ikusten ditut sobran, hizkeraren aldetik mingaina korapilatzen zaienak, erreztasunik ez dutenak.

3) Huelgaz ez dakit ezertxore, baina huelga bat, greba bat egiterakoan gutxienez errespeta dezatela ikuslegoa, jar diezagutela igande-astelehenetan dokumental bat, edo pelikula bat, igande arratsaldeetan jende asko dago etxean. Diru kontua baldin bada, eta berriz diot ez dakidala hala den edo ez den, kontura daitezela horiek guk gaztetan askoz gutxiago irabazten genuela, militantismoa oraindik ere beharrezkoa dela, behar bada iritzi gogorra da nerea, baina alde horretatik gorrak ikusiak gara gu lehen ere eta ia ezertxore irabazi gabe.

2bis) Presentadoreen aldetik, apainketa handia ikusten dut, neskak modelito askorekin aterratzen dira, ez da halako naturaltasunik ikusten. Batzuren hizkera konbentzioanala ere ez zait gehiegi gustatzen, baina jakina, denak ez dira herri txikietan jaoiak, ez da hau ez hain erraza. Hala ere telebista izugarriko aurrerapena da neretzat, ez da besteen aurrean parregarri uzten gaituen telebista, ez gara arrote geratzen, ez horixe.

ITZIAR ALKORTA.

(Idazle gaztea).

1) Sobran baterez, agian erdarazko telegunkari hori. Faltan ikusten dut anuntzio gehiagi ez izatea, ekonomikoki lagunduko lukeelako. Filmetan ere tarte anuntzio gehiago sartuko nuke, hala ohituta baitkaude. Kultura aldetik dokumentalak falta dira, eta baita lehiaketak ere.

2) Gehien gustatzen zaidana, «Zerotik zetara» hori, ni bertan atera nintzen gainera, baita azken aldi honetako pelikulak, «Casablanca» e.a. Aspertu, albigestegia emateko erak aspertu nau, badakit ezin dela oso amenoa egin, baina ez dakit, proiektzio gehiago behar luke, aurkezleak aldatu; baina aspertu ez nau ezerk aspertzen.

3) Huelgaz ezer gutxi dakit, astelehenetan telebista piztu eta huelga dutela ikustea desatsegina egiten zait, nik ikusi nahi dudana zerbait ezin ikustea penagarria da.

5) Ez dakit nola alderatu telebista espainola eta euskalduna, haiek esperientzia zabala-



goa dute, baina nahiko positiboa da gure telebista haren itzulpen bat ez dela ikustea, bere aldetik nahiko bilakaera ona baitarama ETB-k, bere pertsonalitatea balu bezala.

1bis) Doblaje kontuan ez zait gustatzen bizkaiera gehiegi sartzen dutelako, ez dut esan nahi exajeratzen dutenik, baina pixka bat nabaritzen da, azentuazioa eta aditzak askotan bizkai kutsukoak dira, eta hori kaltegarria iruditzen zait, bietatik edo hirutatik sartu behar lukete, forma batuenetara jo. Ahotsak gainera beti berberak dira, jende gehiago bildu behar lukete.

GOTZON EGAÑA.

(Ikastoletako irakasle izandakoa. Jubilatua orain).

1) Nik ez dut euskal telebista gehiegi ikusten, ez zait atsegina, zakar xamarra nere belarriko hizkeraren aldetik, pelikulak ere zail xamarrek egiten zaizkit hizkera eta hiztegi aldetik, ez neretzat bakarrik, emazteari ere gauza bera gertatzen zaio, penagarria da, baina egia, eta beste askori ere haxe bera gertatzen zaiela aditu dut.

2) «Zopaundi» adibidez oso atsegina zait, arratsaldekoa ez dut ikusten. Hortik kanpo Telegunkaria ere ikusten dut, behar bada mahai ingururen bat. Lehengo egunekoak, Uriarte gotzaiarena, oso atsegina egin zitzaidan, tajuz egindako eta erantzundako galderak ziren, gotzaiaren euskara ere bikaina zen.

3) Huelgaz ez dakit ezer, Eusko Aurlaritzatik hainbeste diru jaso eta alfer horiek ez dute ezer egiten, alperrikako dirua da; hemen gauzak omenka datoz, nik ez dakit egia den edo ez



den, baina ikusten da lanik ez dela egiten, eta telebista zabal-kunderako primerako gauza dugu.

5) Jakina, gure kultura zeharo erdaldundua dugu, eta askoz errazagoa zaigu erdaraz euskaraz baino, belarriak ez ditut hortara jarriak, terminologia horretara eginak bagina; baina askok esaten dutena da, zaila egiten zaigu, adibidez jota horiek «y» egitean galdu egiten gara, «jai» esan beharrean «yai» esanda, galdu egiten gara.

I. Camino eta Gus

Kilometroak 85, urriaren 6an Urretxun

Irakaskuntzaren euskalduntzea ikastolatik helduko

Urretxu-Zumarraga eta Legazpiko ikastolak

Lehendabizikoak, Lourdesko Amak, 1966. urtean zabaldu zituen bere atea eskolaurreko 50 haurrekin, bailarako haurrak euskaraz heitzeko asmoz. Hemeretzi urte hauetan ikastolaren hazkuntza ikaragarria izan da, eta batez ere ume erdaldunen kopurua euskaldunekiko. Eskolaurre, O.H.O., B.B.B. eta U.B.I.ko ikasketatan dagoeneko 1.300 ikasle ditu ikastolak, eta azkenengo urteotan erdaldunen kopurua %40ra igo da. Honela, euskarazko irakaskuntzari dagokionez, ikastolak azken bost urteotan zeharo aldatu ditu bere plangintzak.

Legazpin berri, Kimu-Berri ikastolaren eskutik etorri zen euskarazko irakaskuntza 1967-68 ikastaroan. Jadantik 1.110 ikasle osatzen da 42 haurrekin hasitako abiadura. eta erdaldunen matrikulatze kopurua %33an dago. Dena dela, aipatzekoa da ihaz ikastolak eman zuen pausoa, Buen Pastor-Santa Teresa ikastetxea eta Kimu-Berri ikastola Haztegi ikastola eraikitzeke bateratzean.

Guzti honek heziketa estrategia osoa aldatzera bultzatu die: ikasle taldeak txikituz, amahizkuntzaren arabera talde homogeneoak antolatuz, metodologia berrituz, bitarteko materiala etan inbertituz, irakasle-goa eguneratuz, ikastola desberdinetako esperientziekin koordinatuz..., ikastetxeen artean plangintza orokor baten falta nabarmenegia bait da eta bakoitzak, inolako erizpide ba-



Aurtengo Kilometroak 85aren antolaketaren erakunde buruak Legazpiko Haztegi Ikastola, Urretxu-Zumarragako Lourdesko Ama Ikastola eta bertako Garaialde Lizeoa direlarik, joan den igandean Legazpin hamabostaldi kulturalari eman zitzaion hasiera, Urretxuko zirkuitoan burutzeko IX. edizio hau. Bilduko den dirua orde, ez da zuzen zuzenean etxerako bakarrik izango, Euskal Herriko edozein ikastetxetan sortu den edota sortuko den euskalduntze arazo larriari erantzun serio bat eskeintzeko baizik. Ezen Euskal Eskola Publikoa bideratzeko ikastolak eta egundainoko bere esperientziak markatu behar bait ditu urratsik nagusienak.

teraturik gabe, nahi izan duen hizkuntz eredua hautatu du.

Bidenabar, ez da ahaztu behar bailarako egoera soziolinguistikoa larri samarra dela, industrializapen azkar batek eragina. Adibidez, Urretxu-Zumarragako biztanleen 50-60a etorkinek osatzen dute, euskaldunak %15-20 direlarik. Euskal Herrian zehar bailara batzu egoera penagarriagoan baldin badaude ere, gutxi dira Gipuzkoa barruan antzekorik dutenak.

Euskalduntzea eta euskal irakaskuntza hobetzeko bideak bilatu behar

«Euskal Herria euskalduntzeko kezka eta pausoko ikastolak zabaldu ditu nabarmen, eta irakaskuntza guztia euskalduntzera eta Euskal Eskola Publikoa hezurramitza ez gara ikastolarik gabe helduko. Hori bideratzeko geuk aztertu behar dugu orainarteko esperientzia, eta ondoren eskola-eredu bat burutu.

Baditugu gure ikastetxetan, beste edozeinetan bezala, laborategi, ikusentzungailu, gela txukun eta berrien eraiki beharra. Baina horretara zuzenduko bagenitu Kilometroak 85eko sosa, askoren laguntza jatorra guretzat edo geure ingurukoentzat bakarrik geratuko lirake. Horregatik, Kilometroak 85 ekintzaren bidez biltzen den dirua, geureaz at, Euskal Herriko edozein ikastetxetan sortu den euskalduntze-arazoari, bere zentzurik osoenean, erantzuna eskeini nahi dio. Ondo aztertu

eta ikertutako plangintza serio bat. Horrela bada, beraz, bere lehen hizkuntza erdera duten haurrentzat euskaraz irakasteko sistema aztertzea eta ikertzea denez gure helburu nagusia, honen plangintza bat egin dadin bilduko da Kilometroak 85eko aurtengo dirua.

Lan hontatik sortuko liratekeen emaitza mesedegarriak, nahiz ikastola, eskola pribatu eta transferitu guztietara zabaltzeko aukera egongo litzateke Euskal Herri osoan zehar. Ikastolan, zorionez, ugaltzen doan erdaldunen kopuruak lehenago hartuko luke euskera, eta lehenago eta sakonkiago jasoko euskal irakaskuntza. Pentsa euskerak zenbat irabaziko luken, eta jakina, bertan hazi behar duen haurrak eta bizi behar duen helduak.

Horra hor bada, aurtengo Kilometroak edizioan jarria dugun helburu bereziaren zergatia: haur erdaldunak euskalduntzeko eta euskal irakaskuntza ahal izateko azterketa sakonak egin beharrean gaude: hizkuntza eta soziologiari dagokionez geure errealitatea kontuan izan, tokian tokiko esperientzia desberdinak bildu, metodologi hobekuntza planteiatu, bitarteko egokien aplikapena ikertu, esperientzi programatuak eta ebaluatuak egin, emaitzak jaso, eta-bar. Eta guzti hau ez da dirurik gabe posible: teknikoak liberatzeko, azterketa espezializatuak ordaintzeko, hornidurak erosteko...».

Kilometroak 85eko hamabostaldi kulturala martxan

Aurtengo Kilometroakerako aurrekontua 10 milioi eta 200.000 pezetatara igo da, urriaren 6erako janari eta edari generoa kontutan hartu gabe. Antolaketa hamaika-hamabi komisiotan banatu da: baseko komisia —diru gestio, komisia koordinaketa, egun bereko ekitzen koordinaketa, idazkaritza lanak zuzendu eta halakotan ihardungo duena—, diruzaingo komisia, zerbitzuak, ibilbidea, trafikoa, megafonia, muntaiak, almazena —erosketa eta genero kontrola—, iragarritza, ikuskizunak eta hamabostaldi kulturala aurrera eramango duen komisia.



Helburu serio honen atzetik dabilen jendeak dena ongi pentsatu eta antolatua du antza. Eta urriaren 6ko igandean Urretxuko zirkuitoan amaiera emango zaion Kilometroak hamabost egun lehenago girotu nahi izan du, nahiz bertako nahiz kanpokoentzako erakargarri, alai eta interesgarri suerta dadin.

Irailaren 15ean hasi zen Legazpin ospatuko den Kilometroak 85eko hamabostaldi kulturala, Euskal Herriko ezpata-dantza eta bordondantzen erakusketarekin. Osteguna 19an, 'Erdaldunak euskalduntzeko Plangintza' mahai inguruak jarraitu zion, ostiralean 'Betirako Sua' filma eman zelarik. Larunbatean haur jolasak eta buztin, altzari, margo lehiaketak ospatu ziren goiz ta arratsaldean. Irailak 26, osteguna, Euskal Eskola Publikoaz mahai inguru eztabaidatsua —ea Eusko Jaurilaritzatik inor agertzen den (eta, animatzen badira ere, ez dadila ezer gerta!)—; lasaia-go, eta gauean, Lazkao Txiki, Igarzabal, Amuriza, Lopategi, Lazkano eta Muruarekin egundoko bertso jaialdia, denok

kontent segitzeko. Eta seguruasko kontentago gazteok, Urretxun Itoiz taldearekin ostirala 27ko gauean. Larunbatean, eta honokoa ere Urretxu-Zumarragan, haurrentzako antzerkia (eta ez hain haurrentzako ere bai), Ttamtaka taldeak enparantzan plazaratua; eta arratsaldean Legazpi-Zumarraga-Urretxu zirkuitoan zehar txirindularen kriteriuma.

Orain artekoa aurrenengo asteari zegokion, eta bigarrenarako ere gorde dute ikusi, entzun, dastatu eta parte hartzekorik. Irailak 29, iganderako Legazpiko Musika Ikastetxearen Haur Kontzertua Eslesa zinean. Urriak 3, ostegunean 'Euskera eta komunikabideak' gaitzat izango duen mahai ingurua Legazpiko Kultur Etxean, ostiralean Maskarada antzerki taldearen 'Gastibeltzaren karabina' obrari lekua uzteko (gaueko 9'30tan, Bikuña polikiroldegian). Urriak 5ean, larunbata, agian-saltsa gehiena izango duen eguna: '14 ordu euskaraz' Haztegi ikastolan: haur jolas eta lehiaketak, herri bazkaria ordubitan, herri kirolak, eta zenbait erakusketa, Sebastopo-

leko Titiriteroak, eta gauean Oskorri taldearekin jaialdia.

Urriaren 6an denok Urretxura!

Eguraldi txarraren beldurrez, Kilometroak 85eko ibilbidea asfalto gainetik egin ahal izango duzue, denentzako errez eta eroso samarra. Zirkuitoko zerbitzuak ongi kokatu eta kondizio onenetakoak dituzu, aparkaleku, sendagile, eta baita jantoki, taberna eta erakusketa eta ikuskizun arlotan. Egitaraua oso da luzea bost leku desberdinetan: Pagoetan, Euskadi Enparantzan, Iparragirre ikastetxean, Gernikako Arbola Enparantzan eta Santa Barbaran.

Joan ezin duzutenok zeuen herrietan kuestazioak egiteko asmo-serioa omen dute. Eskuzabal izango zeratelakoan dau-de; espero dituzten ehun mila pertsonak halakoxeak direla ziurtatu ziguten behintzat prentsaurrekoan. Pena merezi du eta...

G.I.

Euskal Antzerki Taldeen Biltzarrak urteroko batzarra ospatu
zuen igandean

Antzerki giroa piztu beharra

Teatro giroa piztutzen ari dela dirudi udararen aldentzearekin batera. Teatro euskaldunarena bereziki. Horren froga, irailaren 22an Debako Kultur Etxean egindako biltzar berezia. EATBk ez duela loak hartzea nahi eta estatutoen berritzeari ekin dio. Aurretia datorren leloa bada ere,

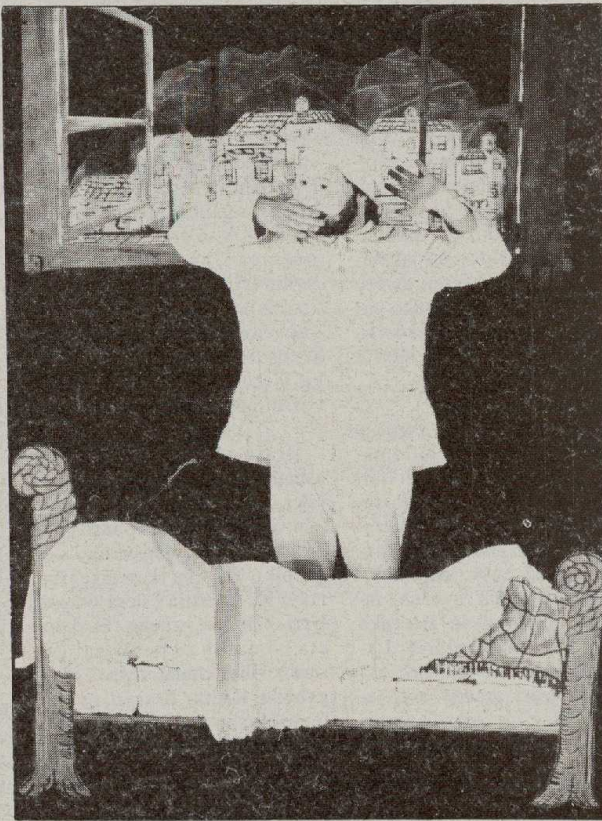
biltzar teatro talde euskaldun guziak elkartu eta behingoz aferari irtenbidea eman nahi zitzaien. 1977. urtean EATB martxan jarri eta bertan onartutako estatutoak begiztatu edo gaurkotu behar zirela eta, igande osoa hartuz eztabaidari ekin zioten antzezleri euskaldunek.

Aberasgarriak benetan hor-ko tirabirak, euskararen arazoarengatik, barne egituraraino Lhegoalde-iparraldearen arteko lotura eta harremanen aztertzeetik pasatuz; guziak antzerki euskaldunaren aurrera jotzearen froga.

Estatuto berritze horrekin Antzerki Euskalduna aupatzea nahi omen da. Hortik proposamen guzien arima dinamizatzaila.

Gai honetatik aparte, ekonomiaz (nola ez) ere aritu ziren. Diru-laguntzak, beti eskasak; Komunitate Autonomoko gobernuarekiko harremanak... Nolakoak izango diren jaso beharreko subentzioak... Hauxe izan zen kezka nagusienetako bat. Harremanak ez dira oraindik eten eta erantzunaren zai daude.

Taldeek egun bizi duten egoera azaldu zuten azkenik. Lan estrenatu berrieekin zeuden emanaldien premian aurkitzen ziren. Honetaz Maxkaradakoei gobernuaren zirkuito onartezina aipatu zuten, eskaintzen dituen baldintzak direla eta beraiek kanpoan gelditzea erabaki dutela azpimarratuz. Intxixutarrek beren aldetik, profesionalizatzearen bidea azaldu zuten. Taupada ideia berriei dabil, «Behin batean ju, ju, ju»rekin jarraitzen duten bitartean.



Goaz mantxo baina gogoz urte bukaeraren aldeko estreinaldia prestatzen, Txokoak lokalaren gorabeherarekin dauden bitartean.

Iparraldean, nahiz eta hegoaldeko ezjakinak sinistu ez, biziki ari dira lanean. Bordaxurik azkeneko muntaiaren estreinaldia, «Itsas-izar bat zen»,

azaroaren 7an eskainiko digute. Besteak ere ez daude geldirik lan berrien prestaketetan, ikastaroen antolatze lanetan sarturik bait daude buru belarri.

Beraz giroa ez dago batere hilda. Bilerak ostean taldeen arteko harremanetaz eta antzekotaz aritu ziren.

Bataz beste biltzar berezi honetatik atera dezakegun ondorioa zera da, antzerki euskaldunak bizirik dirauela eta aurrera jo nahi duela. Debako eztabaidak mugimendu berri baten ezkilak dira. Teatro euskaldunak aintzinean itotako fenomenoak ez dela demostratu behar du, aurreruntz doana baizik. Gure teatrogintzak horren premia dauka. Orain arte ez du berri-zale eta aurrerakoiaren irudia eduki, nahiz eta maila horretan aurrerapauso laudagarriak eman, talde profesionalak sortuz, bide berrien ikertzeaz arduratuz, zirkuitoak sortuz, jaialdiak antolatuz... Baina irudi orokorra ilun agertzen zitziolarik ikuslegoari.

Badirudi Debako biltzar horrek argitasuna erakarriko diola irudi horri. Horren alde agertzen ziren behintzat partaideak. Eta badago horren desira.

D.ZUAZALDE

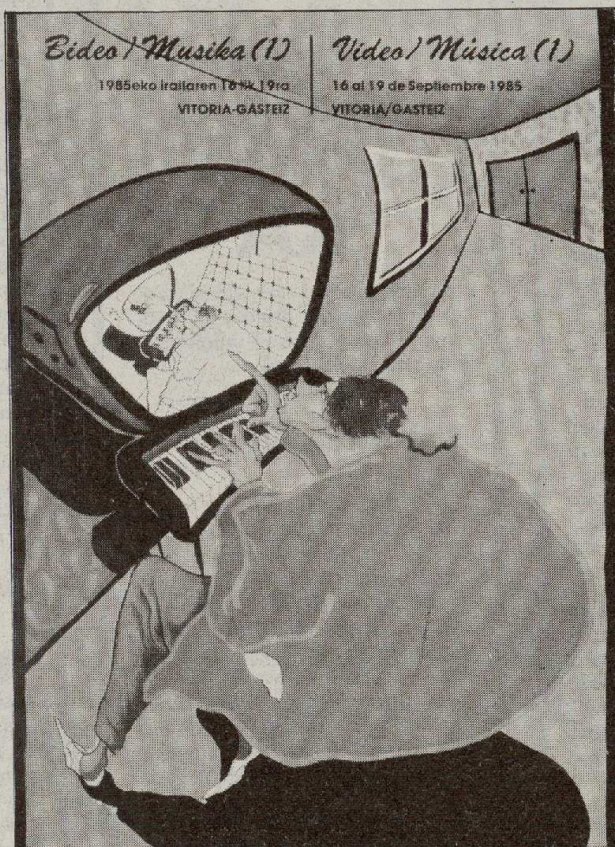
Bertako taldeek beren lehen produzioak aurkeztu dituzte

Harrera handia Gasteizen «Bideo / Musika» Lehiaketak

Emanaldietan, eta lehiaketaz kanpo, hainbat bideo interesgarri ere erakutsi da lau egunetan zehar.

«Kultur Etxean» ospatu diren hiru emanaldiak hiru ataletan banatu dira. Lehenengo egunean «Ipar Amerikako abangardiako joerak» izenburupean hainbat bideo laburretako bi saio adierazgarri erakutsi ziren. Bertan, kontzepzio berriak teknikaren bidez nola gauzatzen diren ikusteko aukera ederra izan genuen. Bigarren egunean, aurrekoan bezala bi ataletan berezia «Europako panorama» izeneko bideo musikalak ikusi genituen, eta hemen ere denetarik ikusi zen: telebistetako spot liluragarriak eta, batez ere, Hitler-en garaiko kirolarien irudiak, orain gutxi berreskuratutako dokumentu baliotsua. Hirugarrenean Espainako Estatuaren txanda izan zen lehenengo saioan, eta «Popazoro» izeneko bijeo bilduma bigarren.

Hirugarren saioa izan zen, hiru egun hauetan zehar, jende gehien bildu zuena, aretoa gainezka eta giroa guztiz kargaturik zeudelarik: lehiaketari zegokiona, alegia. Hemen bai, esan behar da denetarik egon zela kalitate aldetik gorabehera handiez, zenbait momentutan mota guztietako ikuslegoa aspertzeko modukoa. Izan ere, teknika baliapide handiz egindako ideiarik gabeko bideoak batetik, eta freskotasunez beteriko beste batzuek baina gaizki burutuak bestetik elkartu ziren lehenengo lehiaketa honen kaxkarkeria lortzeko, orohar ikusirik. Izan ziren, noski, salbuepenak: Cicatriz, Itoiz, Oskorri, Kortatu, Imanol, Nahiko, La Polla, Hertzainak eta abarren musikaren gainean egindako konposizioak oso interesgarriak izan ziren, gehienak argumentu baten bila kantaren



Disketxeen salmentak eta boterea behera doazen momentuan, bideo-clip-en gorakada sortzen da, haiei gutxieneko mantenua ematearren. Ikus-entzunezko mota berri hau garatuz doa ordenadorearen teknikaren bitartez harik eta kasu batzuetan benetako arte lanak bihurtu. Giro honetan eta Gasteizen lehenengo albiz, «Bideo / Musika (1)» izeneko lehiaketa eratu du «Ikusager»-ek bertako udalaren babespean, irailaren 16tik 19ra.

letrari gehiegi atxekiz.

Baliapide argumentalen artean oso erabiliak izan ziren ametsetan gertaturiko istorioak eta gainerako elementu onirikoak, eta erahiltze-desenlazeak batzuetan, irudien azkartzea eta soinu durundutsuak bestetan. Paisajeetan oinarritutakoak ere egon ziren, eta baita lotsagabeki aurkeztutako igandetako irtenaldietako irudi arruntak ere.

Ikuslegoari gutxien gustatu zitzaizkionak istorioari musikari baino garrantzi handiagoa ematen zitzaizkionak izan ziren. Hirugarren eguneko bideoak izan ziren txalo ugarien lortu zutenak, batez ere Sarri-nandien ihesean oinarritutako «Sarri, Sarri», Kortatu taldearen ska berria.

Aurkeztutako bideo gehienak Euskalerrian egindakoak izan dira, banaka batzuek Catalunyaetik etorri bada ere. Alde horretatik marjinaltasuna deitzen duteneko talde askoren parte hartzea inportantea bezain aberasgarria izan da (diru-sarien zenbatekoak ere inportanteak ziren: 50.000tik 250.000 pezetatara).

Laugarren eguna, azkenik, Mendizorrotzan ospatu zen, han jarritako panteila gigante baten bitartez, Euskal Telebistaren bideo-clip-en antologia, TVE-ren «La Edad de Oro» programatik egindako bilketa eta bideo sarituen emanaldiak eratu zirelarik.

Iniziatiba honek jarraipenik izango baidu hurrengo urteetan, gutxieneko bi eskaera egin behar genuke: lokale egokiago bat bilatzea (handiagoa batez ere, 800 pertsona baino gehiago pasatu bait da 200 lokalidade besterik ez duen Kultur Etxeko aretotik) eta bigarrenik, aurre-augeraketa bat egitea, erakusketa kalitate handiagokoa izan dadin.

Manu LOPEZ

musika

● **Mikel Laboa, bere hurrengo diskoari ekitekotan.**-- Bere bi album bikoitzak keleratu zituenetik, parentesi luze bati ekin zion Mikel Laboa donostiar kanatariak. Duela bederatzi bat hilabete bere tauladietarako buelta iragarri zitzaigun, gerora egiaztatu zena eta horrek berarekin batera Euskal Kanta Berriaren 'dinosaurio' nagusienetako baten itzultzea suposatu zuelarik. Eginiko lehen kantaldien ondotik, utzi egingo zuela iragarri zuten esamesak ere entzun ziren, baina gerora gezurra gertatu dira beroriek, aste honetan bertan "Elkar" diskoetxeko estudioetan bere hurrengo diskoaren grabaketari ekingo dio eta. Oraingoan, musika-tresnen erabilkeari aurrekoetan baino pisu haundiagoa emango diola dirudi, horretarako zuzeneko kontzertuetan lankide duen Iñaki Salvadorren laguntza ezinbestekoa izango delarik. Hala ere, bere ohizko ildoetatik mugituko da oraingoan ere Mikel, kantuen jatorriei zein ploanteiamendu musikari dagokielerik, argitalpen-fetxa. "Elkar"ek kaleratuko du, jakina, aurrekalkuluek abendurako apuntatzen dutelarik.

● **Hiru abesbatzaren diskoa Peñaflorida Kontearen omenez.**-- Jakina denez, aurreten bete dira Peñaflorida Kontearen 100. urteurrena eta hori zela eta Gipuzkoako Foru Diputazioak hainbat ekitaldi antolatu ditu intelektual haundi haren figura laudatzeko eta aztertzeko. Azkenik, diskoa ere argitaratzea pentsatu dute Diputazio horretako gizonek, eta produkzio-tramite guztiak "Elkar"en kargu joango dira. Donostiako San Inazio, Gasteizko Samaniego eta Azkoitiako Iraurgi dira diskaon parte hartzen duten hiru abesbatzak.

● **Ez da denbora larregi pasako "Azala" bere bigarren lp-a kaleratu baino lehen.**-- Hasiara batetan IZ diskoetxearekin tratutan ibili baziren ere (zenbait froga grabatzera ere heldu omen ziren) azkenean "Elkar" diskoetxearekin kaleratuko du "Azala" folk taldeak bere iraupen luzeko bigarren diskoa. Juan Mari Beltranek taldea utzi eta "Txanbela" talde sortu zuenetik, "Azala"koak aurreko estiloari fidela izanez tankera



euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

propio eta berezgarri baten bila aritu dira, bigarren diskoak ildo horren barruan zerbait inportantea markatu nahi duelarik.

instituzioak

● **Euskarazko berrien agentzia, martxan onean iadantik.**-- Aurtengo presupostuen onespenerarekin batera egon zen berri haundienetako bat euskarazko berrien agentzia martxan jartzeari zegokion, gehienok gogoan edukiko duzuenek. Bitarteko guztiak gobernuak uste baino apur bat beranduago gertatzen ari badira ere, honez gero Eusko Jaurlaritzako Kultura Saileko hiru kargu nagusi-dun pertsonak (Mari Karmen Garmendiak, Luis Mari Bandresak eta Josu Legarretak) eta Euskadiko Ezkerrako Xabier Gurrutxagak parte hartutako bilera batetan agentzia horretarako estraineko urratsak eman ziren, ekipamendu eta muntaiarako Bilboko konsulting famatu baten aholkua eskatu dutelarik.

liburuak

● **Euskaltzaindiaren Gramatikaren "Lehen urratsak", agorturik.**-- Iaz ospatu zen X. Kongresuaren ondorioz bildutako materialez Euskaltzaindiak Euskal Gramatika izango denaren parte bat argitaratu zuen, duela bizpahiru hilabete gutxi gora behera. Bi edo

hiru mila aletako edizioa egin zuten Akademiakoek eta dagoeneko prebisio horiek apurtuta geratu zaie antza denez, liburuaren lehenengo argitalpenetik ez bait da liburu batere salgai geratzen. Harrera ona, beraz, liburuak jaso duena, seguru asko horrelako obra baten behar-aren seinaleztat jo daitekeelarik.

euskalgintza

● **IPESek "Euskararen normalizazioa"ri buruzko ihardunaldiak antolatu.**-- Oraindik ere Estatu espainola EEEen sartzeak zein ondorio ekarriko dituen jakitearren antolaturiko ekitaldiak amaitzeaz dauden bitartean, erakunde horrek berak (IPESek) beste proiektu berri bat darabil eskuartean, oraingo ihardunaldion izenburua euskararen normalizazioaren inguruan mugituko delarik. Beronen egitarauaren barruan, euskararen alorrean bezala beste hizkuntzetan ere zeresanik duten hamaika pertsona gonbidatuak izango dira, eta urtea amaitu baino lehenago ikusi ahal izateko moduan egotea omen da antolatzaileen asmoa.

antzerkia

● **"Kukubiltxo" Galiziar, kale-antzerkiko mostra batetara.**-- Aurtengoz lehen aldiz Marinen "Primera Mostra Teatro de Rúa" delakoa antolatu da, eta berorren barruan bost egunetan zehar hainbat herritako kale-antzerki ordezkarien obrak emango dira, horien artean euskaldunon ordezkariak "Kukubiltxo" larrabetzutar taldekoak direlarik. Euskal antzerki talde honek bi emanaldi egingo ditu mostra horren barruan, haien ohizko "Kalejira" egun batez, eta "Kukubiltxo begiluze" bestez. Euskal taldearekin batera, Pais Valenciás-tik "La Canalle Theatre-k "Burun-ballla" obra aurkeztuko du, Yugoslaviatik "Johaanes Varda"k "Arkade" izenekoa, "Teatro del Gusarapo" madrildarrak "A viaxe de Hades" delakoa; eta Galiziaren beraren ordezkaria "Tanxariña" taldea izango da, "Espectáculo de marionetas" ikuskizunarekin. Emanaldi horiezaz gain, bitartean hiru ikastaro izango dira: buru-haundiak eta maskarak, gorputz-adierazpena, eta mimoa.



ZIENTZI-TEKNIKETAKO ALDIZKARIA
HIRUHILABETEROKOA

Helbidea: Urbieta, 7-3.a
Posta Kutxa, 361
Telf. 42.99.45
20006-DONOSTIA



aldizkariaren harpidedun izan nahi dut

Izena

Nombre

Bizilekua

Domicilio

Herria

Población

Bazkuna Herria

Entidad Población

Bulegoa k/k Z^a

Sucursal N^o cta./cte.

Harpide saria 1.750 pta.

Precio suscripción

HEGAN AISE

Amildegia baten ertzean gizona goitik behera begira. Bapattean, gizon bat hegan dabilela somatzen du. Piskanaka-piskanaka behera dator eta beste gizonaren ondoan lurreratzen da:

— Baina zertan ari zara? Zuk ez al dakizu hegan txoriek bakarrik egin dezaketela?

— Hori ez da horrela! Hegan egin nahi baduzu hiru gauza egin behar dituzu: sakonki konzentratu, arnasa hartu eta beldurrik gabé amildegitik bota.

Konzentratzen da, arnasa hartzen du eta amildegitik behera botatzen du bere burua. Handik hogeita bat segundutara plaf!!! entzuten da eta seko gelditzen da.

— Bai gaiztoa naizela guardako aingerua izateko— pentsatzen du besteak.

ZEIN DOKTORE OTE

Inguratzen da gizona sarreran dagoen zeladorearengana eta galdetzen dio:

— Egunon! Doktor Rinorekin daukat kontsulta... (Otorrinoarengatik)

Esaten dio non den eta itzultzen duenean zera esaten dio zeladoreari:

— Gaur ez zegoen Doktor Rino, beste bat zegoen...

Beste emakume bat sartzen da eta:

— Gines Kolega Doktora? (Ginekologoaren bila omen zihoan)

Eta beste batek:

— Egunon! Estradizioak egitera nator. (Odola ateratzeko asmotan zihoan)

Eta honek ere:

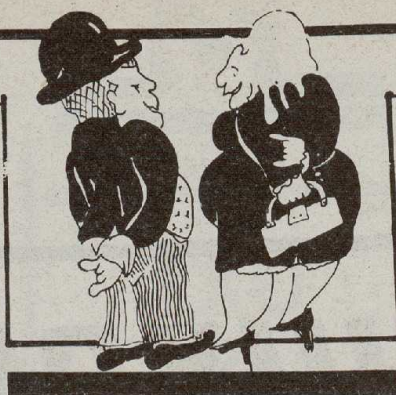
— Egunon! Aizu, aber «rayo» batzu botatzen dizkieten edo. Nora joan behar diat?

Hau ere sarreran entzundakoa omen da:

— Aizu! Sendagile hau zein pisutan dagoen ba al dakizu?

— Perdona pero no se esukera.

— Ez al dakik? Ba Dallas-ekoek ederki asko ikasi diate urte batean!



ASTE HONETAN ENTZUNDAKOAK

Ikasle batek egindako itzulpena:

— «Oveja que bala bocado que pierde»: Ardia zarata ez jan.



MERCEDES ETA R-5a

Han doa ez dakit zein baino satisfetxoago bere Mercedes berriaren barruan, ezkerretik R-5 bat aurreratzen zaiola erreparatzen duenean. Parean duenean R-5a gidatzen duena garraia hasten zaio, eskuekin agur eginez:

— Ezagutzen al duzu Super R-5 berria?

— Hau adarra jotzen ari zaidak, alu zikina! Hartu kotxea, 150an jarri eta aurreratzen hasten zaio.

Handik bost minututara berriro R-5a:

— Ezagutzen al duzu Super R-5 berria?

— Mekaben! Hartu kotxea eta 180an jarri eta berriro aurreratu.

Handik bi minututara beste aezkerretik:

— Ezagutzen al duzu Super R-5 berria?

Bestea jada nazka-nazka eginda, zer esan ez zekiela:

— Baiiii! Baiiii!

— Eta nola arraio gelditzen da?

SEI JOKU BATERA:

2.— Gehien azaltzen dena xirtxila da, 23 aldiz. Gutxien berriz, Eiffel dorrea, 20 aldiz.

3.— Xirtxila, G4.

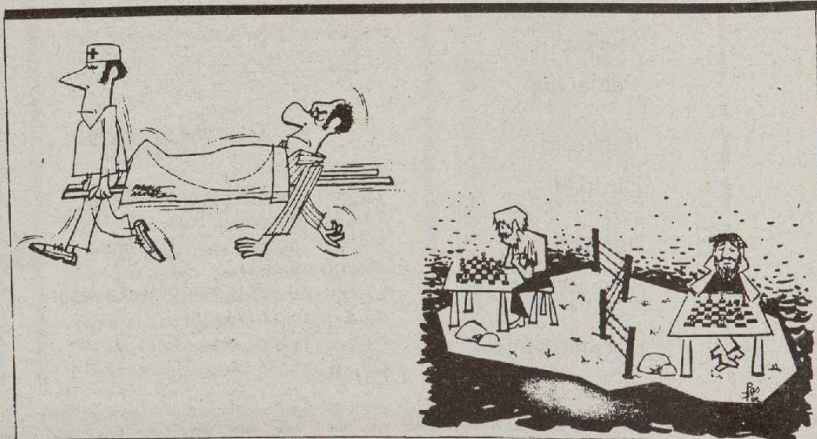
4.— Xirtxila, C6.

5.— Lerro horizontala 4; lerro bertikala B.

6.— Eiffel dorrea B1 — Xirtxila D6 — Zuhaitza G1.

ZEIN SOKARI HELDU?:

8garrena.





Ardoak Sudurrari

Ondarruko Juan Arantzamendi Mugartegi «ASTAKALE»
*Egia auzoko Arrano elkarteak eraturiko Bertsopaper lehiaketan
 lehenengo saria jaso zuten honoko hauek.*

Bertso paperak ba du
 zuzenaren sona
 salatzen dakilako
 gaizki dagona
 baita denei banandu
 justizi sakona
 gizalege errotik
 berez dariona
 fraka edo gona
 andre ala gizona
 gazte nahiz aitona
 gertatzen zaiona
 zure premian dago
 gaur ardo-ona

Errioxa aldeko
 mahatsondo eztitzan
 orri berdez bildurik
 mundura nintzan;
 muxuka zetorkidan
 nengoela intzan
 goizero eguzkia
 kolorek har nitzan
 jakitunen gisan
 apaizak zebiltzan
 nire eroskintzan
 edateko elizan
 neuk enekin oraindik
 mahats ala ardo izan

Tolarak erabaki
 nintzelarik mahatsa
 ardo bihur ninduen
 zapalduz patsa
 azala guri nuen
 biguna bihotza
 ixuri oparoan
 odola eta gantza
 ahora ez latza
 ez eta edan-gaitza
 usai aberatsa
 bixigarri gatz
 dastatzalleak neri
 eman zidan jauntza

Zorion aldi dena
 izan ohi laburra
 gaur garaikoa eta
 bihar makurra
 gizon bat azaldu zait
 gaizto ta maltzurra
 nire jauntza giroa
 nahi duena urra
 itsusi muturra
 gakozko haitzurra
 zabala zintzurra
 istu ta adurra
 neretan busti nahi du
 bere sudurra

Atzo ikusi nuen
 azal ixpilluan
 sudur nazkagarri hau
 ardo basuan
 farrij zka zibrduen
 zeudenak alboan
 halako txartangorik(masta)
 nekez ohi basoan
 egarri itoan
 zurrust egin zuan
 amaitzerakoan
 ez daukat goguan
 ahoz ala sudurrez
 edan ninduan

Sudurtzar gizendua
 oro pikor puzka
 erdi-eldu dagoen
 sasi-masusta
 barrenean darama
 mahasti denen uzta
 ahoz ikutu gabe
 nazake zurrutza
 beti dago putzka
 puntta puntan hatzka
 zillotan haitzurka
 mukizko daduzka
 naskagarri benetan
 haren ikuska

Sudur lehorketako
 behar hamar zapi
 neurri txikikorik
 ez luke aski
 untzi-mastak bezala
 zabala belaki
 eskutan zabaldurik
 dindirri aitzaki
 mukia du jaki
 bibotean alki
 ondakiñak aurki
 zikiña estalki
 lizun hatsa somatzen
 horrek ba-daki

Iya aurpegi dena
 sudur honek jan du
 ba dirudi ditula
 marrubik landu
 hala ere errua
 nire dela esandu
 gezur hori beharko
 txindorrez ordaindu
 ba-zenitun zaindu
 ohitura eta ekandu
 ahal zen zuzendu
 etzelaik berandu
 ardo ona garaian
 edan ba-zendu

Sudur horretxegatik
 kolonka dut fama
 milla bider damu zait
 horrek edana
 mutil eder gordiñak
 datoz niregana
 esaugarri dutenak
 ardo onaren lana
 hak duen orbaina
 ez da nik emana
 ustela du zaina
 dirudi usana (izaina)
 sudurtzar horrek ez du
 ardo-ona ama

Gaurko bertso paper hau
 ardoak du jarri
 sudurtzar ustelarez
 kondenagarri
 zeurean koloreak
 ba zaizkitzu irarri
 ardo txarrak sortuak
 direla igarri
 ez egon egarri
 estu eta larri
 lagunduz elkarri
 ardo ona ekarri
 ni nagoen lekura
 urbildu sarri

Gobernadoreak kanpora? Nork bidalita?

ARTASO

SANBO borrokan eta mundu mailan Donostian antolatu zen txapelketaren inguruan izan diren istiluez idazten jartzeak demagogi merke itxura ote duen susmoa badut nik ere, baina hala ere horretaz pare bat gauza idaztea ez diot ukatu nahi nire buruari. Ez bait da normala txapelketa hori suspenditu den moduan suspendetu, gero erdi ezkutuan ospatu eta hala ere agynteant ditugunek hitz bat ere horretaz ez adieraztea.

Demagogia itxura eman dezakegu, bai. Beti ere Estatuto honi ipurdian ez bada sudurrean zuloren bat bilaka bagenbiltza bezala, bere lorpenak aitortu gabe beti akatsen bila. Baina demagogia merkea duela sei urte egin zen, kiroltan gure selezioak edukitzea posible egingo zigun Autonomiarentzako baietza eskatu zitzaigunean. Etorkizuneko egunkari xeble bat ere argitaratu eta banatu zen, 1985rako beste hainbat marabilaren artean Euskadiko futbol selezioari arrakasta haundiak iragartzen zizkiona.

Baina noizbait futboleant se da, gaur asmoak berak ihartua dirudi, ez da eta aipatu ere egiten. Horren arrazoina Alillllat: Estatutoak horretarako bidea uzten duela baina finantziabideetan dagoela arazoa, hauek Espainiako Federazioaren es-

ku daudelako. Balorazioak norberaren esku.

BAINA hainbestetan oilar agertzen zaizkigun gure agintari autonomikoen oitotasuna kirolzale xumeago batzuek jarri dute agerian, eta berek nahi gabe ziurrenik. Izan ere, sanbo txapelketa antolatzen ahaleginak egiten ari zirenen artetik nork esperoko zuen egin zaiena bezalauo mesprexurik?

Herritar gehienok izenez ere eza gutzen ez genuen borroka mota bat, sanbo modalitatea, euskaldunontzako medaila iturririk oparoena genuen nonbait, eta duela urte pare bat Espainiako «Federación de Lucha» delakoaren baitatik federazio autonomo izatera pasa zuten lehenik. Eta gero, hilabete gutxiren buruan, mundu mailako txapelketak antolatu dituzte. Prestakuntza guztiak eginak, mundu guztiko ordezkariak Donostian, hasteko ordua iritsi eta... Gipuzkoako Gobernadoreak gale-razi.

Sanbo federazioek mila modutara eta mila bider esplikatu dute arrazoina beren aldean dagoela: Estatutoak kirol mailan Komunitateari eskuak libre uzten dizkiola, sanbo federazioak beste inoren menpekotasunik ez duela, orain dela urte betetik erabat autonomo direla, eta beste.

Alferrik. Mende batez Hegoaldean hainbeste aldz errepikatu den eszena bera: galerazia dago, ospakizunik bada polizia bidaliko da, Gobernuak agintzen du. Eta uda honetan neuk pertsonalki ikusitakoa etorri zait gogora: «VI» matrikuladun auto ofizial bat, aurretik jendarmeak aurretik argi urdina piztuta, Bida-rraiko parean... Gero jakin nuen Donapaleutik Ardanza jauna zekarrela, errebote finalean izanda. Bitartean, etxean aurpegia erakusteko orduan, karta guztiak eskuetan izanik, ximurtu. Abertzalerik epelena ere gorrieraztekoa bada.

ONDORIO politikoak eskuera dauzkat, eta aipatu behintzat egin gabe ez dut bukatu nahi. Sekretarioen gerrarekin ikusi zena ikusi da IVArekin eta azken egunotan Ertzantzarekin. Alegia, negoziaketa batean tanto ale batzuk gehiago lortzeko sekulako su artifizialak eta polemikak pizten direla, gero lorpenekin inolako neurri-rik ez dutenak.

IVArena presupostuek esplikatu-ko dute, eta Madrilan esku uzten den Ertzantza honek euskaldunon artean ze paper jokatu duen historiari dagokio epaitzea. Baina joan den udazkenean, Alderdi Egunaren inguruan, «Gobernadoreak Kanpora» oihukatuz ibili ziren EGiko mutiko eta neskatoak; eta orain, hainbeste aldz pailazo modura marraztu den gobernadore espainol baten aurrean protestarik txikiena egiteko talentu-rik ez. Inmortalitate hitza gehiegizkoa ote da holako batean?

Arrazoinen bat izango zen, bai, bi astetako polemikak bat batean itzali direnerako. Behar bada ehun edo mila milioi eskuratzeko momentu klabea zen. Baina holako txikieretan ere gobernadore alu bati burua makurtuz eman den adibidea ere nahiko klabea bada: hainbeste zaunka egin eta urruti datorrenari usaina hartu bezain pronto txabola-ra. Zer pentsatu behar dute EGiko gazteek?



GAZTEA. BIZIA. ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean



CAJA LABORAL

CREDITOS

CAP

"Problema Resuelto"

Para todo, para todos.

La Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa le ofrece una amplia gama de Créditos. Créditos para todo. Y para todos.

Para resolver pequeñas y grandes necesidades. Para hacer realidad muchas ilusiones. Y hasta para salir de algún apuro.

Téngalo en cuenta. Y cuando tenga un problema consulte a la Caja de Guipúzcoa. Y problema resuelto.

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak Kreditu-aukera handi bat eskaintzen dizu. Gauza guztietarako kredituak. Eta guztientzat.

Kredituak, beharrian handi eta txikiei erantzuteko. Ilusio asko bete ahal izateko. Apuroren batetik ateratzeko ere bai.

Badakizu ba. Arazoren bat daukazunean, zatoz Gipuzkoako Kutxara. Zure arazoa erabakita geratuko da.



Para comprar muebles, electrodomésticos y cualquier otro bien de consumo y pagar hasta en 36 meses.



Para comprarse un coche y pagarlo sobre la marcha, hasta en 48 meses.



Para comprar una vivienda o para hacer reformas en su vivienda actual.

INFÓRMASE EN CUALQUIERA DE NUESTRAS SUCURSALES.



CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA